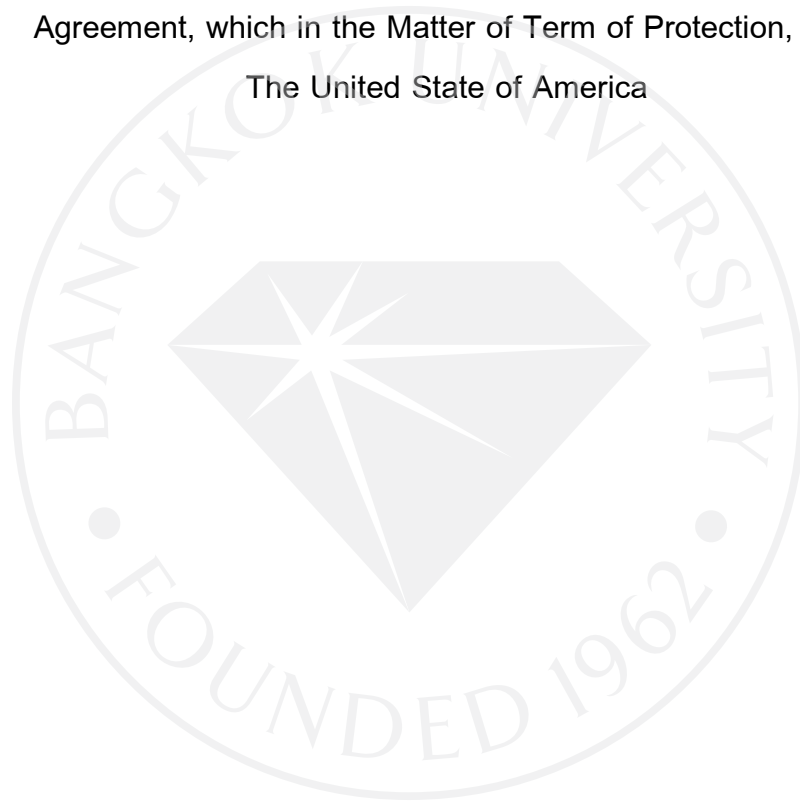

TRIPs Plus: ศึกษาผลกระทบกรณีหากประเทศไทยทำความตกลง FTA เรื่องการขยาย
อายุความการคุ้มครองสิทธิบัตรกับประเทศสหรัฐอเมริกา

TRIPs Plus: Study the Consequence if Thailand joined the FTA
Agreement, which in the Matter of Term of Protection, with
The United State of America

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2550

TRIPs plus: ศึกษาผลกระทบกรณีหากประเทศไทยทำความตกลง FTA เรื่องการขยายอายุการ
คุ้มครองสิทธิบัตรกับประเทศสหรัฐอเมริกา

TRIPs plus: Study the consequence if Thailand joined the FTA agreement, which in the
matter of term of protection, with The United State of America

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พ.ศ. 2550

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

สารนิพนธ์

โดย

นางสาวพรจारी เนตรพิสุทธิ์

เรื่อง

TRIPs plus: ศึกษาผลกระทบกรณีหากประเทศไทยทำความตกลง FTA เรื่องการขยายอายุการ
คุ้มครองสิทธิบัตรกับประเทศสหรัฐอเมริกา

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา

_____
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรษา สิงห์สงบ)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

_____
(อาจารย์ปริญญา ดีผดุง)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

_____
(ดร. กริชผกา บุญเฟื่อง)

ชื่องานวิจัยภาษาไทย:	TRIPs plus: ศึกษาผลกระทบกรณีหากประเทศไทยทำความตกลง FTA เรื่อง การขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรกับประเทศสหรัฐอเมริกา
ชื่องานวิจัยภาษาอังกฤษ:	TRIPs plus: Study the consequence if Thailand joined the FTA agreement, which in the matter of term of protection, with The United State of America
ชื่อผู้วิจัยภาษาไทย:	นางสาวพรจारी เนตรพิสูทธิ์
ชื่อผู้วิจัยภาษาอังกฤษ:	Miss Pornjaree Netpisuth
ชื่อคณะ:	คณะนิติศาสตร์
สาขา:	กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและเทคโนโลยีสารสนเทศ
ชื่อสถาบัน:	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
รายชื่อที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรยา สิงห์สงบ
ปีการศึกษา:	2550

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงความเหมาะสมของการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรในประเทศไทย

ปัจจุบัน ความเติบโตและการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ การค้า และความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีได้มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว นักลงทุน ผู้ประกอบกิจการการค้าต่างๆ ย่อมต้องมีการแข่งขันในการสร้างสรรค์ คิดค้นสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการและเพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตในโลกแห่งการแข่งขันของผู้คนทางสังคมมากขึ้น จึงก่อให้เกิดแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างหรือที่เรียกว่า “ทรัพย์สินทางปัญญา” ขึ้น

ซึ่งปัจจุบันทรัพย์สินทางปัญญาได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญในทางเศรษฐกิจของนานาประเทศและต่อความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคม

ในประเทศอุตสาหกรรมที่เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ทรัพย์สินทางปัญญามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้น เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดการค้าโลก

แต่เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นผู้ตามด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มักจะฉกฉวยเอาเทคโนโลยีและทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเทศอุตสาหกรรมเป็นผู้คิดค้น ประดิษฐ์ขึ้นไปใช้

โดยไม่ขออนุญาตและไม่จ่ายค่าตอบแทน ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบต่อประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นอย่างมาก

โดยจากการศึกษา ในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศไม่มีกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอ และในบางประเทศก็มีนโยบายในการส่งเสริมการกระทำดังกล่าวอีกด้วย

ประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของเทคโนโลยีและทรัพย์สินทางปัญญา จึงมีความต้องการให้มีการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในระดับ ระหว่างประเทศอย่างเข้มงวดและจริงจัง จึงก่อให้เกิดความตกลงเกี่ยวกับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เรียกว่า “ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า รวมทั้งการค้าสินค้าปลอมแปลง ” (Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Right, Including Trade in Counterfeit Goods) หรือความตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement) ขึ้น

หลังจากความตกลงดังกล่าวมีผลบังคับใช้ ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศภาคีสมาชิกจึงจำเป็นต้องมีการอนุวัติการกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับมาตรฐานของความตกลงดังกล่าว โดยออกมาในรูปของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522

ผลของการวิจัยพบว่า ผู้ศึกษาพบว่าการคุ้มครองสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 นั้นมีความเพียงพอต่อการคุ้มครองตามมาตรฐานการคุ้มครองขั้นต่ำของความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า รวมทั้งการค้าสินค้าปลอมแปลง ” (Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Right, Including Trade in Counterfeit Goods) หรือความตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement) แล้ว

แต่ต่อมาประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีข้อเรียกร้องให้มีการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรใน 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. ประเทศคู่ค้าต้องให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เป็นสิ่งมีชีวิต
2. ประเทศคู่ค้าต้องมีการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร
3. ประเทศคู่ค้าต้องเข้าร่วมในสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางสิทธิบัตร

จากข้อเรียกร้องดังกล่าว ผู้ศึกษาพบว่าข้อเรียกร้องดังกล่าวจะเป็นการเอื้อต่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการแข่งขันต่อประเทศที่พัฒนาแล้วแต่เพียงฝ่ายเดียวและอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนคนในชุมชนปัญหาทางเศรษฐกิจ จ ซึ่งจะส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางและรุนแรง ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมต่อประเทศกำลังพัฒนาได้

Abstract

This research intended to study the appropriation of extended term of protection in Thailand patent

Present the growth and development in society economic transaction and advanced technology are rapidly growing. The investor, business owner must compete in the innovation and creativity to respond and facilitate the demand the need of people in the modern competitive society. The ideas of intangible protection which called "Intellectual Property" were created.

Now a day the key factor to the international transaction and the living of society was the intellectual property.

Developing countries ,which were the industrial countries such as The United State of America ,emphasize the intellectual property as the key factor which provides the advantage in world market competition.

In other hand the developed countries ,which lack of the knowledge in science and technology, always use the technology and intellectual property from the developing country without consent and compensation from those countries. This action causes a lot of detriment to the developing countries.

The study showed that many developed country did not have the law which provide a suitable protection in intellectual property work and some country encouraged people in their country to commit the infringement.

Many developing countries such as The United State of America ,which was the origin of the technology and intellectual property, need the rigid and serious regulation to protect and suppress the intellectual property infringement in the international level. The Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Right, Including Trade in Counterfeit Goods (TRIPs) was established to respond those demands.

After that agreement become enforceable. Thailand ,which was the member of the world trade organization (WTO), has a duty to modifies our law to correspondence to the standard of the agreement which represent in the patent act B.E. 2522.

The result demonstrated that the patent act B.E. 2522 already has the minimum standard of the Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Right, Including Trade in Counterfeit Goods (TRIPs)

Some how the United State of America wanted to extend the term of patent protection as follow:

1. Transaction countries have to provide the protection for the life-form invention.
2. Transaction countries have to extend the term of protection.
3. Transaction countries have to enter the agreement on patent.

According to that demand the author founded that this had solely provided the profit in economic and competition to the developing countries which affect the way of life to the people in community and economic problem. This action will aggressively and violently cause the politic governance economic and society problem in the developed country.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านอาจารย์ปริญญา ดีผดุง ได้ให้ความเมตตาสละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่งที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ พร้อมทั้งให้ความรู้ และข้อชี้แนะอัน เป็นประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์ตลอดมา รวมทั้งได้กรุณาสละเวลาตรวจสอบสารนิพนธ์ และแก้ไขตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สำหรับทุนการศึกษาและทุนในการจัดทำสารนิพนธ์ นี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ นาง มณฑนา เนตรพิสุทธิ มารดาของผู้เขียน ที่มีวิ ลัยทัศน์ กว้างไกล ช่วยให้ค่าปรึกษาในการเรียนตลอดมา ขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้

ในระหว่างการจัดทำสารนิพนธ์ ผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือจากนางสาวพรรณทิพา พึ่งประยูร พงศ์ และนายโชกุน เดชะโกศยะและเพื่อนๆทุกท่าน ที่ช่วยเหลือในการให้กำลังใจ โดยไม่รำคาญใจกับผู้เขียน ขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้

ท้ายที่สุด ผู้เขียนหวังว่าสารนิพนธ์ฉบับนี้ จะมีประโยชน์อยู่บ้าง ในด้านใดด้านหนึ่งผู้เขียนขอยกประโยชน์เพื่อบูชาพระคุณบิดา มารดา คณาจารย์ ตลอดจนผู้แต่งตำรา และบทความต่างๆที่ผู้เขียน ได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้า หากมีข้อบกพร่องประการใดผู้เขียนขออภัยแต่เพียงผู้เดียว

พรจारी เนตรพิสุทธิ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและสภาพของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	2
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	2
1.6 นิยามคำศัพท์.....	3
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
บทที่ 2 ประวัติ แนวความคิด และทฤษฎีการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร	
2.1. ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร.....	4
2.1.1. ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรในต่างประเทศ.....	4
2.1.2. ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรในประเทศไทย.....	5
2.2. แนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร.....	9
2.3. การคุ้มครองสิทธิบัตรในต่างประเทศ.....	11
2.3.1.อนุสัญญากรุงปารีส (Paris Convention for the Protection of Industry Property 1992)....	11
2.3.2. ความตกลงทริปส์ (TRIPs).....	13
2.4 การคุ้มครองสิทธิบัตรตามกฎหมายไทย.....	18
บทที่ 3 การคุ้มครองสิทธิบัตรตามกฎหมายของประเทศที่เข้าทำความตกลง FTA กับประเทศสหรัฐอเมริกา	
3.1 ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์.....	25
3.1.1. ความเป็นมาของการเจรจา.....	25
3.1.2. ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา....	26

สารบัญ(ต่อ)

3.1.3. ผลกระทบของการทำความตกลง.....	26
3.2 ประเทศสาธารณรัฐชิลี.....	27
3.2.1. ความเป็นมาของการเจรจา.....	27
3.2.2. ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา....	28
3.2.3. ผลกระทบของการทำความตกลง.....	29
บทที่ 4 ผลกระทบหากกรณีประเทศไทยทำความตกลง FTA เรื่อง การขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรกับประเทศสหรัฐอเมริกา.....	30
— การขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร.....	32
— ผลกระทบต่อประเทศไทย.....	34
บทที่ 5 เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบกรณีการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรต่อประเทศไทย ประเทศไทยควรเข้าทำความตกลง FTA โดยรับข้อเสนอของประเทศสหรัฐอเมริกา เรื่องการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร หรือไม่.....	38
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
บทสรุป.....	42
ข้อเสนอแนะ.....	45
ภาคผนวก	
บรรณานุกรม	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสภาพของปัญหา

ประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการค้าที่ดีและมีความสำคัญต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทั้งสองประเทศจึงมีความพยายามอย่างต่อเนื่อง ที่จะลดอุปสรรคทางการค้าที่มีอยู่ไม่ว่าจะในรูปแบบของภาษีศุลกากร และอุปสรรคที่ไม่เกี่ยวกับภาษีศุลกากร ต่อมาประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีความตกลงจะเข้าร่วมกันจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างกฎเกณฑ์ทางการค้าและลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างทั้งสองประเทศลง

ในปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่องในการจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีขึ้นกับหลาย ๆ ประเทศ โดยในความตกลงนี้มีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าแทบทุกประเด็น ไม่ว่าจะเป็นการค้าสินค้าและบริการ การลงทุน การให้บริการทางการเงิน กิจการโทรคมนาคม พาณิชยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ นโยบายการแข่งขัน และทรัพย์สินทางปัญญา

ประเด็นการค้าเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา เป็นประเด็นหนึ่งที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อนมากที่สุดประเด็นหนึ่งและมักเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นหัวข้อการเจรจาการค้าระหว่างประเทศอยู่เสมอ

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีนโยบายที่ต้องการพิทักษ์ผลประโยชน์ของผู้ประกอบการในประเทศอย่างเข้มงวด ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีการ นำประเด็นการค้าเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหนึ่งหัวข้อในการเจรจาความตกลง ทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariff and Trade; GATT) หรือ ความตกลงแกตต์ จนในที่สุด เมื่อมีการจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization; WTO) จึงได้มีการจัดทำความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights; TRIPs) หรือความตกลงทริปส์ ขึ้นเพื่อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสมาชิก

ในการเจรจาเพื่อจัดทำความตกลงการค้าเสรีก็เป็นเช่นเดียวกัน ประเทศสหรัฐอเมริกามีความพยายามอย่างมากในการเพิ่มความคุ้มครองให้มีความเข้มงวดขึ้นในประเด็นการค้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร เป็นต้น ซึ่งทำให้หลักเกณฑ์ในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในข้อตกลงการค้าเสรีมีความแตกต่างจากที่กำหนดไว้ในความตกลงทริปส์เป็นอย่างมาก

จากประเด็นความเปลี่ยนแปลงและแตกต่างดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทย อย่างคาดไม่ถึง หาก รัฐบาลประเทศไทย หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ทำความเข้าใจและศึกษาถึง ขอบเขตต่างๆ รวมไปถึงผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ดีพอ

ซึ่งในสารนิพนธ์เล่มนี้จึงมุ่งศึกษาประเด็นความแตกต่างดังกล่าว ที่อาจส่งผลกระทบต่อ ประเทศไทย และกรณีศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศที่มีการจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี ดังกล่าวกับประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว คือประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ และประเทศสาธารณรัฐชิลี พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ หากกรณีที่มีการจัดทำความตกลงดังกล่าวขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิบัตรในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบและข้อเสียเปรียบของการขยายการคุ้มครองสิทธิบัตร
3. เพื่อสรุปข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

หากประเทศไทยเข้าทำความตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศสหรัฐอเมริกาในประเด็น ทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับเรื่องของการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรตามที่ประเทศ สหรัฐอเมริกาต้องการ โดยไม่ได้มีการศึกษาและวิจัยอย่างดีพอ อาจจะมีผลกระทบต่อประเทศ และประชาชนชาวไทยอย่างคาดไม่ถึง

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษา การคุ้มครองสิทธิบัตรโดยเน้นการศึกษาตามวัตถุประสงค์ หลักที่วางไว้ คือศึกษาถึงผลกระทบ ข้อเสียเปรียบ และปัญหาต่างๆของการขยายการคุ้มครอง สิทธิบัตรที่ประเทศไทยจะได้รับหากเข้าร่วมลงนามเขตการค้าเสรี (FTA : Free Trade Area) กับ ประเทศสหรัฐอเมริกา

1.5 วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยโดยการทำวิจัยเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าจาก หนังสือที่ได้พิมพ์แพร่หลายในการจัดจำหน่าย วิทยานิพนธ์ บทความที่ได้รับพิจารณาลงในบท บัณฑิตของเนติบัณฑิตสภา และวารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ข่าว และบทความ ที่ได้รับการพิมพ์เผยแพร่เพื่อให้ความรู้ ซึ่งเป็นเอกสารที่ได้พิมพ์เผยแพร่เป็นที่ยอมรับทั่วไป

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

FTA: Free Trade Area เขตการค้าเสรี หมายถึง การรวมกลุ่มเศรษฐกิจโดยมีเป้าหมายเพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันภายในกลุ่มลดลงให้เหลือน้อยที่สุดหรือเป็น 0% และใช้อัตราภาษีปกติที่สูงกว่ากับประเทศนอกกลุ่ม การทำเขตการค้าเสรีในอดีตมุ่งในด้านการเปิดเสรีด้านสินค้า (goods) โดยการลดภาษีและอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีเป็นหลัก

GATT: General Agreement on Tariff and Trade คือ ความตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและการค้า หมายถึง การลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศในด้านภาษีศุลกากรและมีใช้ภาษีศุลกากร โดยได้จัดให้มีการเจรจาการค้าหลายฝ่ายเพื่อลดอัตราภาษีศุลกากรสำหรับสินค้านำเข้า และอุปสรรคการค้าอื่นๆ ลงเป็นรอบๆ อันเป็นการขจัดการกีดกันทางการค้า และพยายามไกล่เกลี่ยความเหลื่อมล้ำทางการค้าระหว่างประเทศ

TRIPs: Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights หมายถึง ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า มีความมุ่งหมายที่จะกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสมาชิก

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพและปัญหาการคุ้มครองสิทธิบัตรในปัจจุบัน
2. ทราบถึงผลกระทบ ข้อเสียเปรียบ และปัญหาของการขยายการคุ้มครองสิทธิบัตร
3. ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และแนวทางในการเตรียมพร้อมต่อการเจรจาก่อนการเข้าร่วมลงนามข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) กับสหรัฐอเมริกา

บทที่ 2

ประวัติ แนวความคิด และทฤษฎีการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรสิทธิบัตร

2.1. ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตร

2.1.1. ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตรในต่างประเทศ

ในต่างประเทศได้มีแนวความคิดที่จะให้ความคุ้มครอง การประดิษฐ์มาเป็นเวลาช้านานแล้ว ดังที่ปรากฏในหนังสือ “ Politics ” ของอริสโตเติล ซึ่งเขียนเมื่อ 347 ปีก่อนคริสต์ศักราชได้กล่าวถึงการที่นครต่างๆได้ให้สิทธิพิเศษ (Privileges) แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดที่คิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ (Concept of Utility) โดยให้สิทธิผูกขาดแก่บุคคลในการดำเนินกิจการค้าขายเกี่ยวกับสิ่งที่ได้คิดขึ้น แนวคิดดังกล่าวได้แพร่หลายทั้งในกรีก โรมัน และอียิปต์ ซึ่งในยุคนั้นเป็นยุคที่มีการปกครองระบบกษัตริย์ การให้สิทธิพิเศษในรูปของสิทธิบัตรจึงเป็นการได้รับพระราชทานโดยพระมหากษัตริย์ (Royal Prerogatives or Gants) สิทธิบัตรที่ออกให้สำหรับเทคโนโลยีในสมัยนั้น เช่น กังหันลม เครื่องจักรทอผ้า วิธีการต่อเรือ และการทำเหมืองแร่ เป็นต้น

สาธารณรัฐเวนิซ (The Republic of Venice) เป็นนครที่เป็นศูนย์กลางทางการค้าในสมัยกลาง(พ.ศ. 1019-1993) และนับว่าเป็นนครที่มีการใช้กฎหมายสิทธิบัตรเป็นแห่งแรกของโลก เช่น ในปี ค.ศ. 1341 ได้ให้ความคุ้มครองโรงงานทำแป้ง โรงงานผลิตไหม เป็นต้น การคุ้มครองนี้ขยายไปถึงบุคคลต่างชาติที่มีความรู้ความสามารถและนำวิทยาการที่เจริญก้าวหน้าเข้ามาในประเทศ เช่นในปี ค .ศ. 1443 ประชาชนชาวฝรั่งเศส ได้เอกสิทธิเป็นเวลา 20 ปี เกี่ยวกับโรงงานผลิตแป้งในสาธารณรัฐเวนิซ และหมู่บ้านใกล้เคียง นอกจากนี้ยังได้ให้ความคุ้มครองการผลิตเตาอบสำหรับการใช้ในการย้อมสี ซึ่งสามารถทำให้ประหยัดเชื้อเพลิงได้ประมาณครึ่งหนึ่งเมื่อเทียบกับเตาเผาแบบเก่า ในปี ค .ศ.1460 และยังได้ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับวิทยาการการพิมพ์ในปี ค .ศ.1469 อีกด้วย¹ และต่อมาได้มีการตรากฎหมายเพื่อให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ประดิษฐ์และเพื่อส่งเสริมการคิดค้นวิทยาการใหม่ๆขึ้นที่เรียกว่า “ Parte Veneziana of 1474” ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายสิทธิบัตรที่เป็นลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของโลก กฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้ผู้ที่ได้ผลิตสินค้าใหม่เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวเป็นการผลิตและจำหน่ายสินค้านั้น และมีบทบังคับและลงโทษผู้ละเมิดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ดังกล่าว

ประเทศอังกฤษ ระบบสิทธิบัตรได้มีการพัฒนาในประเทศอังกฤษ หนังสือสิทธิบัตรออกให้แก่ผู้ประดิษฐ์ หรือผู้แนะนำเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม ทั้งที่เป็นเทคโนโลยีใหม่หรือเทคโนโลยีที่มีมาแล้วก็ตาม หนังสือสิทธิบัตรไม่ใช่สิทธิพิเศษ แต่เป็นอำนาจในทางธุรกิจที่มี

¹ นิวัฒน์ มีลาภ,กฎหมายลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า,พิมพ์ครั้งที่6 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532), หน้า203.

ผลในทางกฎหมาย ซึ่งผู้เป็นเจ้าของหนังสือสิทธิบัตรมีอิสระในการดำเนินธุรกิจ นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้²

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 13-16 กษัตริย์อังกฤษได้ทรงให้การส่งเสริมและสนับสนุนแก่ผู้ประกอบการค้ารวมทั้งผู้ที่ได้ประดิษฐ์คิดค้นสินค้าใหม่ๆ โดยพระราชทานสิทธิพิเศษแก่บุคคลเหล่านั้น ผู้ได้รับพระราชทานสิทธิพิเศษดังกล่าวได้ใช้สิทธิแสวงหาประโยชน์จนเกินขอบเขต เช่น กำหนดราคาสินค้าสูงมากและผลิตสินค้าจำนวนน้อย ทำให้ประชาชนทั่วไปได้รับความเดือดร้อน³ หนังสือสิทธิบัตรได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1571 และในปี ค.ศ. 1602 ได้มีกรณีศึกษาของผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่งชื่อ Darcy V. Allen ซึ่งผลของกรณีศึกษานี้ได้ก่อให้เกิดหลักสำคัญของระบบสิทธิบัตรขึ้นคือ การประดิษฐ์ที่จะเป็นสิทธิบัตรได้จะต้องเป็นเรื่องใหม่ขึ้นเท่านั้น

จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1624 อังกฤษได้มีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการผูกขาด (Statute of Monopolies) ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายสิทธิบัตรฉบับแรกของอังกฤษ และมีผลทำให้มีการยกเลิกสิทธิผูกขาดทั้งหมด ยกเว้นสิทธิพิเศษสำหรับ บัณฑิตประดิษฐ์คิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ยังคงมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิตหรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกกฎหมาย Statute of Monopolies ฉบับที่ 4 ซึ่งได้มอบสิทธิพิเศษเป็นระยะเวลา 14 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้ทำงานหรือสร้างแบบหัตถกรรม ชิ้นใหม่ภายในราชอาณาจักร และต้องเป็นผู้ประดิษฐ์รายแรกในการประดิษฐ์หัตถกรรมที่ไม่เคยมีใครใช้มาก่อน

ในปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่ากฎหมาย Statute of Monopolies ของประเทศอังกฤษเป็นรูปแบบกฎหมาย สิทธิบัตรสมัยใหม่ และมีอิทธิพลต่อการยกร่างกฎหมายสิทธิบัตรในประเทศอื่นๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน เป็นต้น

ประเทศสหรัฐอเมริกา ในประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อนได้รับอิสรภาพได้มีตัวอย่างการได้รับความคุ้มครองสิทธิบัตร เช่น ค.ศ. 1641 มีการให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวภายใต้เงื่อนไขการประดิษฐ์เป็นระยะเวลา 1 ปี ในมลรัฐแมสซาชูเซตส์⁴

ปี ค.ศ. 1772 มลรัฐคอนเนกติกัตได้มีกฎหมาย ยกเลิกสิทธิผูกขาด ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมาย Statute of Monopolies ของประเทศอังกฤษ แต่กฎหมายฉบับนี้ข้อยกเว้นสำหรับสิทธิบัตร กรณีที่ได้มีการประดิษฐ์ขึ้นใหม่โดยสิทธิพิเศษในช่วงระยะเวลาจำกัด

ภายหลังจากการได้รับอิสรภาพใน ปี ค.ศ. 1787 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรก ซึ่งในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญให้อำนาจแก่รัฐสภาในการออกกฎหมายให้ความคุ้มครองแก่

² Hiroshi Niki, "Development of Intellectual Property Right in Japan and Present Status," รายงานสัมมนาเรื่องการส่งเสริมด้านทรัพย์สินทางปัญญา, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร, 22 สิงหาคม 2540.

³ ยรรยง พวงราช, เรื่องเดิม, หน้า 17.

⁴ Niki, เรื่องเดิม, หน้า 51.

ผู้ประพันธ์และผู้ประดิษฐ์ รัฐสภาจึงได้ออกกฎหมายสิทธิบัตรฉบับแรก และประกาศใช้บังคับในปี ค.ศ. 1790 ซึ่งถือว่าเป็นระบบกฎหมายสิทธิบัตร ที่สำคัญ เพราะมีกระบวนการตรวจสอบด้านเนื้อหา

ประเทศฝรั่งเศส⁵ ในประเทศฝรั่งเศสก่อนมีการปฏิวัติ กษัตริย์จะเป็นผู้พระราชทานสิทธิบัตร แต่ภายหลังที่มีการปฏิวัติแล้ว ระบบสิทธิบัตรได้มีการก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1791 โดยหลักพื้นฐานของระบบสิทธิบัตรในประเทศ ฝรั่งเศสนี้ จะถือว่าการประดิษฐ์เป็นหนึ่งในการแสดงแนวคิดส่วนบุคคล และกลายเป็นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน ซึ่งจะต้องไม่ถูกละเมิดไม่ถูกควบคุมความคิดโดยผู้อื่น ดังนั้นรัฐจึงต้องการให้ความคุ้มครองป้องกันสิทธิบัตรถ้าบุคคลใดในรัฐมีความต้องการที่จะทำการประดิษฐ์สิ่งต่างๆ จากพื้นฐาน ทางด้านทฤษฎีสิทธิมนุษยชนนี้ จึงทำให้เกิดระบบที่ไม่มีการตรวจสอบเกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศส โดยสำนักงานสิทธิบัตรจะไม่ มีสิทธิที่จะทำการตรวจสอบว่าการประดิษฐ์นี้ใหม่หรือเก่า

ประเทศญี่ปุ่น ในประเทศญี่ปุ่นได้มีการพัฒนาระบบสิทธิบัตรมาเป็นเวลากว่า 100 ปีแล้ว โดยมีมีการประกาศใช้กฎหมาย สิทธิบัตรฉบับแรก เมื่อปี พ.ศ. 2414 ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากนักคิดและนักการศึกษาในสมัยเมจิที่ชื่อว่า นายยูคิชิ ฟูกุซาวา ทำให้การพัฒนาด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมในประเทศ ญี่ปุ่นได้อาศัยระบบสิทธิบัตรมาใช้เป็นพื้นฐานโดยตลอด และถือว่าเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในโลกเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา

อนุสัญญากรุงปารีส (Paris Convention) ในปี ค.ศ. 1883 ได้มีการประชุม ณ กรุงปารีส เพื่อลงนามรับรองร่างอนุสัญญากรุงปารีส ซึ่งเป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา โดยเรียกว่า “อนุสัญญาเพื่อ คุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม” หรือเรียกว่า “อนุสัญญากรุงปารีส” และเป็นอนุสัญญาที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์ของคนของชาติภาคีในอนุสัญญา เช่นเดียวกับที่ให้ความคุ้มครองคนในชาติของตนที่เรียกว่า “National Treatment” ซึ่งคนของชาติภาคีในอนุสัญญาสามารถขอรับสิทธิบัตรในประเทศภาคีประเทศหนึ่งได้ ภายในกำหนดระยะเวลา 12 เดือน หลังจากวันที่ขอรับสิทธิบัตรในประเทศภาคีประเทศหนึ่ง (Right of Priority) และยังสามารถได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบังคับใช้สิทธิบัตรของผู้ทรงสิทธิบัตร เพื่อป้องกันการ ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรโดยไม่ชอบธรรม ซึ่งเรียกว่า “Compulsory License”⁶

ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Trade Related Aspect of Intellectual Property Rights including Trade in Counterfeiting Goods) หรือ TRIPs

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

⁶ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์นิติธรรม, 2545), หน้า 128.

ในปี ค. ศ. 1994 ได้มีการจัดระเบียบและกฎเกณฑ์ทางการค้าขึ้น ด้วยการจัดตั้งองค์การการค้าโลก (WTO) ตามผลของความตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษี ศุลกากรและการค้า (GATT) อันนำไปสู่การทำความตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า และการปราบปรามการค้าสินค้าปลอม⁷

ความตกลง TRIPs ได้กำหนดให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของชนชาติของประเทศสมาชิกต่าง ๆ เป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ คนชาติของภาคีของความตกลงทริปส์มีโอกาสได้รับการคุ้มครองสิทธิโดยเท่าเทียมกันจากบรรดาระัฐภาคีขององค์การการค้าโลก ภายใต้หลักกฎหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ⁸

1) หลักดินแดน (Territoriality Principle) กำหนดขึ้นเพื่อให้การรับรองอำนาจอธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ในอันที่จะคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาภายในประเทศของตน ซึ่งการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจะถูกกำหนดโดยกฎหมายภายในของประเทศที่ให้ความคุ้มครอง กฎหมายภายในของแต่ละประเทศจะเป็นตัวกำหนดสาระสำคัญของการคุ้มครอง ทั้งเรื่องของเงื่อนไขการคุ้มครอง ขอบเขตของสิทธิ การใช้สิทธิ การสิ้นสิทธิ เป็นต้น

2) หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favoured Nation Treatment) มีเจตนารมณ์ที่จะทำให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างรัฐภาคีในเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา คนชาติของรัฐภาคีขององค์การการค้าโลกไม่ว่าประเทศใด จะได้รับการปฏิบัติเสมอภาคกัน

3) หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) เป็นหลักกฎหมายที่กำหนดให้มีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันระหว่างคนต่างชาติและคนชาติของรัฐ โดยทุกประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกขององค์การการค้าโลกจะต้องสิทธิแก่คนชาติของประเทศภาคีอื่นไม่ด้อยไปกว่าสิทธิที่ตนให้แก่คนชาติของตนเอง การกำหนดเงื่อนไขหรือมาตรการใดๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่มีลักษณะเป็นการช่วยเหลือคนชาติของตนเองนั้นเป็นสิ่งที่กระทำมิได้⁹

2.1.2. ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตรในประเทศไทย

ประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะออกกฎหมายสิทธิบัตรมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ปรากฏจากการที่ได้มีการร่างกฎหมายสิทธิบัตรเป็นภาษาอังกฤษ ใช้ชื่อว่า “Law on Patents” ลงวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ.2456 หลังจากนั้นในปี พ.ศ.2468 ได้มีการร่างกฎหมายสิทธิบัตรขึ้นโดยพระยาโกมารกุลมนตรี ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมทะเบียนการค้าเป็นผู้ร่าง

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 128.

⁸ จักรกฤษณ์ ควรพจน์, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), หน้า 44.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

แต่ไม่ได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับร่างกฎหมายฉบับนี้แต่อย่างใด ต่อมาในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้มีการจัดเตรียมความพร้อมในการนำระบบสิทธิบัตรมาใช้ในประเทศไทย เช่น การจัดตั้งสถานที่ทำงาน อัตราราชการ การจัดหาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร เป็นต้น¹⁰

ในปี พ.ศ.2508 สมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีการนำเสนอร่างกฎหมายสิทธิบัตรต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งทำหน้าที่รัฐสภาเป็นครั้งแรก ปรากฏว่าได้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแสดงความคิดเห็นคัดค้านไม่เห็นด้วยกับร่างกฎหมายสิทธิบัตร เนื่องจากเกรงว่าร่างกฎหมายสิทธิบัตรฉบับดังกล่าวจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ด้านอุตสาหกรรมของประเทศ และปัญหาความไม่พร้อมของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมาย

ในปี พ.ศ.2521 สมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีการพิจารณาร่างกฎหมายสิทธิบัตรอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบหลักการร่างกฎหมายสิทธิบัตร และให้นำเสนอร่างกฎหมายสิทธิบัตรต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าวแล้ว ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบ และนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และได้มีการลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 จึงได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 12 กันยายน พ.ศ.2522 เป็นต้นมา ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการค้นคว้าวิจัย และประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีได้ขึ้นใหม่ รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นประโยชน์ในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม และเพื่อให้ผู้ผลิตและผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ได้รับความคุ้มครองการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์

ในปี พ.ศ. 2535 ประเทศไทยได้ประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 34 ลงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2535) ซึ่งได้มีการปรับปรุงมาตรฐานการคุ้มครองด้านสิทธิบัตรให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยได้ขยายขอบเขตสิ่งที่ได้รับการคุ้มครองเพิ่มเติมให้ครอบคลุมถึงผลิตภัณฑ์ยา อาหาร และเครื่องจักรทางการเกษตร

ในปี พ.ศ. 2542 ประเทศไทยได้ประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 22ก ลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2542) ซึ่งเป็นผลจากการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยที่นานาประเทศได้ทำความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับก ารค้า หรือ TRIPs (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights including Trade in Counterfeiting Goods) และได้มีการจัดตั้งองค์การการค้าโลกและมีผลใช้บังคับแล้ว ทำให้ประเทศไทยซึ่งเป็นภาคีสมาชิกองค์การ

¹⁰ ยรรยง พวงราช, เรื่องเดิม, หน้า 19.

การค้าโลก มีพันธ ภารกิจที่จะต้องออกกฎหมาย ายอนุวัติการให้สอดคล้องกับความตกลงดังกล่าว เพื่อให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2. แนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร

เดิมกฎหมายให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่ประดิษฐ์ผลงานออกมาให้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผลงานที่ประดิษฐ์นั้น เป็นการให้ความคุ้มครองปกป้องทรัพย์สินงานประดิษฐ์ หรือผลงานที่สำเร็จเป็นทรัพย์สินที่มีรูปร่าง ต่อมาความเติบโตและพัฒนาในสังคม เศรษฐกิจ การค้า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงทำให้เกิดแนวความคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างด้วย เรียกว่า ทรัพย์สินทางปัญญา

แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตร มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right Theory)

แนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรตามทฤษฎีนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า การที่บุคคลใดได้สร้างสรรค์งานหรือทำการ ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใดขึ้นมาได้ ผลงานทางความคิดดังกล่าวก็ควรจะต้องตกเป็นทรัพย์สินของบุคคลนั้น ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติของผู้สร้างสรรค์งานหรือผู้ประดิษฐ์คิดค้นที่รัฐควรให้ความคุ้มครองเฉกเช่นเดียวกันกับสิทธิในทรัพย์สินอื่น ด้วยเหตุนี้การที่บุคคลใดได้นำเอาความคิดของผู้ประดิษฐ์ไปแสวงหาประโยชน์ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ประดิษฐ์แล้วย่อมถือเป็นการละเมิดต่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอย่างร้ายแรง

2) ทฤษฎีการให้รางวัล (Reward Theory)

การที่รัฐให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรย่อมเป็นการรับรองสิทธิของผู้ประดิษฐ์ในการที่จะแสวงหาประโยชน์จากผลงานการประดิษฐ์นั้น ซึ่งเท่ากับเป็นการให้รางวัลตอบแทนแก่ผู้ประดิษฐ์ที่ได้สร้างคุณประโยชน์แก่สังคม ทำให้มนุษย์มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีได้รับความสะดวกสบาย และความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

3) ทฤษฎีการเป็นเครื่องจูงใจ (Incentive to Invent Theory)

การประดิษฐ์คิดค้นผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีขึ้นมาใหม่ นั้นผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์เองจำเป็นที่จะต้องใช้ความคิด สติปัญญา และค่าใช้จ่ายในการประดิษฐ์คิดค้นหรือการออกแบบ ซึ่งการวิจัยและพัฒนาการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ในบางกรณีก็จำเป็นที่จะต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการที่รัฐมีระบบการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรอย่างเหมาะสมแล้ว ย่อมจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบว่าค่าใช้จ่ายหรือระยะเวลาที่ได้ใช้ไปในการประดิษฐ์คิดค้นนั้น ย่อมก่อให้เกิด ผลตอบแทนแก่ตนเองได้ ในรูปของการได้สิทธิเด็ดขาดในการแสวงหาประโยชน์จากผลงานที่ได้ประดิษฐ์ขึ้น การมีระบบให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรแก่ผู้ประดิษฐ์อย่างเหมาะสมนั้นย่อมก่อให้เกิดแรงจูงใจให้บุคคลอื่นในสังคมได้ใช้สติปัญญาในการพัฒนาหรือสร้างสรรค์การประดิษฐ์ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

4) ทฤษฎีการเปิดเผยข้อมูลความรู้ต่อสังคม (Disclosure of Information Theory)

แนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรตามทฤษฎีนี้เกิดขึ้นจากการที่รัฐได้จัดให้มีระบบการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร ที่เหมาะสมแก่ ผู้ประดิษฐ์ ซึ่งในการขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตรตามระบบที่รัฐได้ก่อตั้งขึ้นนั้น ได้กำหนดให้ผู้ประดิษฐ์ต้องเปิดเผยรายละเอียด เกี่ยวกับการประดิษฐ์ให้สังคมรับรู้โดยสมบูรณ์และชัดเจน ซึ่งการเปิดเผยถึงรายละเอียดการประดิษฐ์ให้สังคมรับรู้ดังกล่าว ย่อมทำให้ สามารถศึกษา เรียนรู้ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประดิษฐ์นั้นได้ อันจะทำให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นหรือพัฒนาการประดิษฐ์ให้สูงขึ้นและต่อเนื่อง¹¹

เมื่อมีการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ การค้า ตลอดจนการติดต่อทางการค้าระหว่างประเทศ จึงมีแนวความคิดการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อเป็นกลไกให้เกิดการถ่ายทอดทางเทคโนโลยีจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคม หนึ่งให้กว้างขวางมากขึ้น โดยคำนึงถึงผลที่ได้รับจากการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งแนวความคิดการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศนี้ มีผลมาจากการ พัฒนาทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ 2 ประการ คือ สิทธิทางด้านเศรษฐกิจ และความร่วมมือระหว่าง ประเทศ (สุรเกียรติ์ เสถียรไทย และสุธรรม อยู่ในธรรม 2532) โดยสิทธิทางเศรษฐกิจและความร่วมมือระหว่างประเทศเกิดจากความต้องการให้ความคุ้มครองผู้ประดิษฐ์คิดค้นในการได้รับผลตอบแทนอย่างเต็มที่ จากการไม่ให้อายุเสียสิทธิทางการตลาด เนื่องจากการลอกเลียนแบบ ทำซ้ำ หรือ หารประโยชน์อื่นใด โดยไม่ได้รับอนุญาต และต้องการขยายความคุ้มครองแก่คนต่างชาติที่เข้ามาคิดค้นงานประดิษฐ์ในประเทศที่ให้ความคุ้มครอง โดยถือเอาหลักความเป็นธรรม และหลักปฏิบัติเยี่ยงคนในชาติมาปรับใช้ ซึ่งถ้ารัฐใดให้สิทธิแก่คนในชาติตนเช่นไรก็ต้องให้สิทธิเหล่านั้นแก่คนต่างชาติด้วยเช่นกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนาการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ๆ ให้แพร่หลายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

นอกจากนี้แนวความคิด ในการให้ความคุ้มครองสิทธิพิเศษแก่ผู้ประดิษฐ์คิดค้นแล้วยังมีแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของสังคมเป็นหลักก่อน แล้วจึงให้ความคุ้มครองสิทธิพิเศษของผู้ประดิษฐ์ อันเป็นประโยชน์ส่วนตัวของผู้ทรงสิทธิเป็นอันดับต่อมา ซึ่งแนวคิดนี้พิจารณาจากการให้สิทธิพิเศษหรือสิทธิผูกขาดแก่ผู้ทรงสิทธิไปแล้ว ประโยชน์ที่สังคมได้รับเพียงพอต่อ ความต้องการที่จำเป็น ของสังคมหรือไม่ โดยมีแนวคิดคือ ทฤษฎีนโยบายทางเศรษฐกิจ (Public Policy) ทฤษฎีสัญญา (Contract Theory) และทฤษฎีเสรีนิยม ซึ่งกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาก็ได้นำเอาหลักแนวความคิดนี้มาเป็นพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ทรงสิทธิในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาด้วย กล่าวคือ

ทฤษฎีนโยบายทางเศรษฐกิจ (Public Policy) (จรัญ ภักดีธนากุล และวัชรียา โต สงวน 2532. 29-30) เป็นแนวความคิดของหลักเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งเน้นการให้ผลประโยชน์สังคมเป็น

¹¹ จักรกฤษณ์ ควรวจน์, สิทธิบัตร แนวความคิดและบทวิเคราะห์, หน้า 26-34.

หลักสำคัญสูงสุด ดังนั้นในการให้ความคุ้มครอง สิทธิพิเศษแก่ผู้ประกอบการนั้น จึงมีการกำหนด ขอบเขตและเงื่อนไขต่าง ๆ ขึ้น โดยยึดหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ประกอบการแล้วนั้น คุณค่า ของงานประดิษฐ์นั้นต้องก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่สังคมสูงสุดด้วยเช่นกัน แต่การให้ความ คุ้มครองดังกล่าวนี้จะมีขอบเขตให้น้ำหนักการคุ้มครองประโยชน์สังคมมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ระบบการปกครองภายใต้นโยบายของรัฐบาลของแต่ละ ประเทศ อันเป็นปัจจัยโดยรวมที่เป็นตัวแปรในการให้น้ำหนักการกำหนดขอบเขตความคุ้มครอง ทรัพย์สินทางปัญญา

ทฤษฎีสัญญา (Contract Theory) (วราภรณ์ ตงยั้งศิริ 2531, 29-31) เป็นแนวความคิด ของกลุ่มระบบกรรมสิทธิธรรม (Collectivism) ที่มุ่งเน้นประโยชน์ทางสังคมมาก่อนการให้ความ คุ้มครองสิทธิประโยชน์ส่วนบุคคล ดังนั้นการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาผู้ทรงสิทธิอาจ ไม่ใช่สิทธิของตนก็ได้ เพราะสังคมเป็นเจ้าของสิทธิมีสิทธิได้รับผลประโยชน์ในงานประดิษฐ์ คิดค้นทุกประการ และแม้ ผู้ทรงสิทธิได้รับหนังสือใช้สิทธินั้นก็ต้องไม่เป็นการผูกขาดใช้สิทธิแต่ เพียงผู้เดียว ต้องเผยแพร่เปิดเผยข้อมูลการประดิษฐ์คิดค้นนั้นต่อสังคม

ทฤษฎีเสรีนิยม (ไชยยศ เหมรัชตะ 2527, 24-27) เป็นแนวคิดของทฤษฎีที่มองว่าสรรพ สิ่งที่เกิดขึ้นได้ก็ต้องตอยอดจากสรรพสิ่งไป ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม ดังนั้นผลประโยชน์ที่ เกิดขึ้นจากการคิดค้นก็สมควรตกแก่สังคม ซึ่งสมควรปล่อยให้ประชาชนอย่างเสรี มิใช่ เป็นสมบัติของผู้ผลิต หรือคิดค้นแต่เพียงผู้เดียว เมื่อนำทฤษฎีเสรีนิยมมาเป็นแนวคิดในการให้ ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา จึงกำหนดให้ ผู้ประดิษฐ์คิดค้นเปิดเผยข้อมูลงานประดิษฐ์ คิดค้นนั้นแก่สาธารณชนทราบ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนางานประดิษฐ์ได้อย่างรวดเร็ว เพื่อ ก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีในระหว่างสังคมด้วย

2.3. การคุ้มครองสิทธิบัตรระหว่างประเทศ

การให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรของแต่ละประเทศ มี วัตถุประสงค์การให้ความคุ้มครอง แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือแนวทางการพัฒนาประเทศ เพื่อนำมาบังคับใช้ให้เหมาะสมกับประเทศของตน เพื่อเป็นการตอบแทนให้แก่ผู้ประกอบการคิดค้น ตลอดจนก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมด้วยเช่นกัน แต่ทั้งนี้ในการตรากฎหมายของแต่ละประเทศ ที่บัญญัติขึ้นจะต้องไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศตนเป็นภาคีสมาชิกอยู่

กฎหมายระหว่างประเทศที่ให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรหลักๆ มีดังต่อไปนี้

2.3.1. อนุสัญญากรุงปารีส (Paris Convention for the Protection of Industrial Property 1992)

จากที่นานาประเทศบังคับใช้กฎหมายสิทธิบัตร แต่กฎหมายแต่ละประเทศมีข้อจำกัด โดยกฎหมายให้ความคุ้มครองเพียงภายในเขตอำนาจอธิปไตยของรัฐเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อ ความคุ้มครองเทคโนโลยีที่สามารถแพร่กระจายออกไปทั่วโลกได้อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิด ปัญหา

การลอกเลียนแบบ และมีการก ระทำละเมิดสิทธิบัตรในต่างประเทศขึ้น นอกจากนี้กฎหมาย สิทธิบัตรของประเทศต่างๆก็มีสาระสำคัญและรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป อันเป็นอุปสรรค ต่อผู้ประดิษฐ์และผู้ประกอบการที่ต้องการจะได้รับความคุ้มครองในต่างประเทศ

เนื่องด้วยปัญหาดังกล่าว นานาประเทศจึงต้องการสร้างกรอบของการคุ้มครอง สิทธิบัตร ระหว่าง ประเทศขึ้น จึงได้มีการจัดการประชุมกันหลายครั้งในระหว่างปี ค .ศ.1873 ถึงปี ค.ศ. 1883 และในที่สุดก็ได้มีการลงนามในความตกลงระหว่างประเทศฉบับหนึ่ง เรียกว่าอนุสัญญา กรุงปารีส เพื่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) ซึ่งมีบทบัญญัติทั้งสิ้น 30 ข้อ คุ้มครองทรัพย์สิน ทางอุตสาหกรรมทุก ประเภท คือ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ชื่อทางการค้า การออกแบบ ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สิ่งประดิษฐ์ทางภูมิศาสตร์ และการแข่งขันทางการค้าที่ไม่ เป็นธรรม โดยกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ (minimum standards) ให้รัฐภาคีต้องรับไปปฏิบัติแบ่งได้ 4 หลักๆ คือ หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Principle of National Treatment) กำหนดความเท่าเทียมกันในการให้ความคุ้มครอง ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมระหว่างรัฐภาคีสมาชิกโดยไม่เลือกปฏิบัติ หลักการให้สิทธิที่จะขอรับ ความคุ้มครองก่อน (right of priority) เป็นการให้ความคุ้มครองผู้ขอรับสิทธิในทรัพย์สินทาง อุตสาหกรรมให้สามารถขอรับสิทธิในประเทศภาคีอื่นๆได้อีก หลักความเป็นอิสระของสิทธิบัตร (independence of Patent) กำหนดให้รัฐภาคีสมาชิกมีอิสระในการตั้งเงื่อนไขให้ความคุ้มครอง เกี่ยวกับ สิทธิบัตร เพื่อความเหมาะสมภายในประเทศ ของตน หลักการบังคับให้มีการนำ สิทธิบัตรไปใช้งานภายในประเทศ (Local Working of Patent) ให้ประเทศภาคีสมาชิกกำหนด เงื่อนไขให้ผู้ทรงสิทธิบัตรนำการประดิษฐ์ที่ขอจด ทะเบียนสิทธิบัตรไปใช้งานภายในประเทศภาคี ที่ออกใบอนุญาตได้ (จักรกฤษณ์ ควรพจน์ 2544,224-242) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Principle of National Treatment)

อนุสัญญากรุงปารีสข้อ 2 (1) Paris Convention, Art. 2 (1) บัญญัติให้รัฐภาคีตาม อนุสัญญากรุงปารีสให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมแก่บุคคลทุกคนที่มีสัญชาติของรัฐ ภาคีอื่นๆอย่างเท่าเทียมกัน เช่นเดียวกับที่ประเทศตนให้ความคุ้มครองแก่คนในชาติ

- หลักการให้สิทธิที่จะขอรับความคุ้มครองก่อน (Principle of Right of Priority)

อนุสัญญากรุงปารีสข้อ 4 Paris Convention, Art. 4 กำหนดให้สิทธิแก่ผู้มีสิทธิขอรับ สิทธิคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอุตสาหกรรมในรัฐภาคีแห่งใดแห่งหนึ่งแล้ว ยังสามารถขอรับ สิทธิดังกล่าวได้อีกจากรัฐภาคีประเทศอื่นๆ โดยกำหนดให้สิทธิบัตรต้องยื่นคำขอภายใน 12 เดือน นับจากวันที่ยื่นคำขอครั้งแรกในประเทศภาคีอื่นๆ (Paris Convention, Art. 4C (1))

- หลักความเป็นอิสระของสิทธิบัตร (Principle of Independence of Patents)

อนุสัญญากรุงปารีสข้อ 4 บิส (Paris Convention, Art. 4 bis) กำหนดให้อิสระรัฐภาคี สมาชิกในการ กำหนดเงื่อนไขออกสิทธิบัตรแก่ การประดิษฐ์ภายในประเทศของตน โดยเงื่อนไข นั้นจะต้องไม่ขัดกับข้อบัญญัติหลักในอนุสัญญากรุงปารีส

- หลักการบังคับให้มีการนำสิทธิบัตรไปใช้งานภายในประเทศ (Local Working of Patents)

อนุสัญญากรุงปารีสข้อ 5 (Paris Convention, Art. 5) กำหนดให้รัฐภาคีมีมาตรการบังคับใช้สิทธิ (compulsory licensing) และมาตรการการริบคืนสิทธิบัตร (forfeiture) โดยกำหนดลักษณะการบังคับใช้ในมาตรการดังกล่าวไว้ 3 ประการคือ (1) การนำเข้า Art.(5a(1)) กำหนดให้สิทธิผู้ทรงสิทธิบัตรสามารถนำเข้าสินค้าสำเร็จรูปจากต่างประเทศได้ (2) มาตรการบังคับใช้สิทธิ Art.(5a(2),(4)) ซึ่งกำหนดให้รัฐเข้าแทรกแซงการไม่ใช้งานตามสิทธิในสิทธิบัตรของผู้ทรงสิทธิบัตร ภายในกำหนด 4 ปี นับแต่วันขอรับสิทธิบัตร หรือ 3 ปี นับแต่วันออกสิทธิบัตร และ (3) การเพิกถอนสิทธิบัตรเป็นมาตรการเสริมจากการบังคับใช้สิทธิบัตร รัฐสามารถริบคืนสิทธิบัตรคืนได้ หากผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ยอมใช้งานตามสิทธิโดยชอบ

2.3.2. ความตกลงทริปส์ (TRIPs)

ความเป็นมาของความตกลงทริปส์

ในการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบโตเกียว (Tokyo Round) ระหว่างปี พ.ศ. 2516 ถึง พ.ศ. 2522 รัฐภาคีซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วบางประเทศได้มีการเสนอให้มีการจัดทำความตกลงว่าด้วยการต่อต้านสินค้าปลอมแปลง (Anti-Counterfeiting Code) ขึ้น เพื่อจัดการปลอมแปลงและลอกเลียนสินค้าให้หมดไป เหตุผลในการเสนอจัดทำร่างความตกลงดังกล่าวก็เป็นเช่นเดียวกันกับเหตุผลของการจัดทำความตกลงทริปส์ นั่นคือการปลอมแปลงสินค้าและการจำหน่ายสินค้าที่ลอกเลียนทรัพย์สินทางปัญญา ของผู้อื่นนั้น ก่อให้เกิดการบิดเบือนและเป็นอุปสรรคกีดขวางต่อการค้าเสรีระหว่างประเทศ

การนำประเด็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเข้ามาอยู่ในการเจรจาการค้าพหุภาคีของแกตต์นั้น มีเหตุผลสำคัญมาจากการที่ทรัพย์สินทางปัญญาได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญในทางเศรษฐกิจของประเทศและต่อความเป็นอยู่ของผู้คนในประเทศอุตสาหกรรมที่เป็น ประเทศที่พัฒนาแล้ว ทรัพย์สินทางปัญญามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้น เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (comparative advantages) ในการแข่งขันในการตลาดการค้าโลก

แต่เนื่องจากการที่ประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ตามในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มักจะฉกฉวยเอาเทคโนโลยีและทรัพย์สินทางปัญญาที่คิดค้นโดยวิสาหกิจของประเทศที่พัฒนาแล้วไปใช้โดยไม่ขออนุญาตและไม่จ่ายค่าตอบแทน ได้ทำให้ประเทศที่พัฒนาแล้วเสียเปรียบ ประเทศ ที่พัฒนาแล้วเห็นว่า การที่มีการละเมิดสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญาอย่างแพร่หลายนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่หลายประเทศไม่มีการคุ้มครองสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอ ในทางตรงกันข้ามบางประเทศก็มีนโยบายส่งเสริมการกระทำดังกล่าว

ในความเห็นของบรรดาประเทศ ศัตรูอุตสาหกรรม การปลอมแปลงและการลอกเลียน ก่อให้เกิดการบิดเบือนและเป็นอุปสรรคกีดขวางต่อการค้าเสรีระหว่างประเทศ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจาก ผู้ทรงสิทธิต้องลงทุนคิดค้นพัฒนาเทคโนโลยีและผลผลิตทางปัญญาของตนขึ้น ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่ทำการลอกเลียนกลับมิได้ลงทุนลงแรงเพื่อสร้างสรรคงานนั้นแต่อย่างใด หากแต่เพียง ฉกฉวยเอาผลงานของผู้อื่นไปใช้เพื่อผลประโยชน์ของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งนับว่าเป็นการ เอาเปรียบผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ หากพิจารณาในเชิง เศรษฐศาสตร์ ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาจะเสียเปรียบในก การแข่งขันทางการค้า เนื่องจากสินค้าของผู้ทรงสิทธิจะมีราคาที่สูงกว่าสินค้าที่ลอกเลียนเพราะราคาสินค้าของผู้ทรง สิทธินั้นจำต้องผนวกเอาต้นทุนการทำวิจัยและพัฒนาเข้าไปด้วย

ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การผลักดันให้เกิดการจัดทำความตกลงทริปส์ก็คือปัญหา เศรษฐกิจมหภาค (Macro-economic problems) ที่บรรดาประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ ประสบอยู่ในขณะนั้น ประเทศที่พัฒนาแล้วได้สูญเสีย ตลาดการค้าในสินค้าบางอย่างให้แก่สินค้า ของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งสามารถพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม บางอย่างขึ้นมาได้อย่างมีคุณภาพ

การที่ประเทศ ศัตรูอุตสาหกรรม โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาต้องประสบปัญหาขาดดุลการค้าและการชำระเงินต่อประเทศคู่ค้าอย่างหนักในช่วงทศวรรษที่ 80 ได้ส่งผลให้รัฐบาล ประเทศสหรัฐอเมริกา พยายามนำมาตรการต่างๆมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุลดังกล่าว ซึ่ง มาตรการอย่างหนึ่งที่ประเทศสหรัฐอเมริกานำมาใช้ก็คือ การบีบบังคับให้ประเทศคู่ค้าที่สำคัญทำ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากสินค้าที่เกี่ยวข้อง กับทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในกระบวนการผลิตนั้น ถือว่าเป็น สินค้าส่งออกที่มีความสำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรมเหล่านั้น

การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหัวข้อการเจรจาใหม่ ที่เพิ่งถูกนำเข้าสู่การ พิจารณาของแกตต์เป็นครั้งแรกในรอบอุรุกวัย การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศ แต่เดิมนั้นอยู่ภายใต้การดูแลขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization) หรือ ดับเบิลยูไอพีโอ (WIPO) ซึ่งเป็นทบวงชำนาญพิเศษขององค์การ สหประชาชาติ ในการดำเนินการของดับเบิลยูไอพีโอในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทาง ปัญญานั้น โดยทั่วไปจะกระทำโดยอาศัยกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานที่กำหนดขึ้นโดยค วามตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับ เช่น การคุ้มครองอุตสาหกรรมสมบัติจะอยู่ภายใต้หลักการของ อนุสัญญากรุงปารีส (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) เป็นต้น โดยสาระสำคัญและรายละเอียดของการคุ้มครองตามความตกลงระหว่างประเทศแต่ละฉบับจะมี ความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสำคัญ

ปัญหาสำคัญของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศที่ มีอยู่ก็คือ ความตกลงระหว่างประเทศเหล่านั้นมิได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการคุ้มครอง

(Minimum standards) เอาไว้ อีกทั้งยังมีได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับตามสิทธิ (enforcement of rights) และมาตรการระงับข้อพิพาท (dispute settlement mechanisms) ไว้ด้วย

ความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นอนุสัญญากรุงปารีส ต่างก็ใช้มาตรฐานของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยอาศัยหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Principle of National Treatment) เป็นเกณฑ์ ด้วยคาดว่าศาลภายในของประเทศต่างๆจะบังคับสิทธิของคนต่างชาติอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคกับสิทธิของคนชาติของตนเอง ซึ่งในความเป็นจริงการใช้หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติแต่เพียงประการเดียวนั้นยังไม่พอต่อการที่จะทำให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้รับความคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะประเทศที่เกี่ยวข้องอาจปฏิเสธที่จะให้ความคุ้มครองใดๆเลย ด้วยการไม่ให้ความคุ้มครองทั้งแก่คนชาติของตนเองและแก่คนต่างชาติ ซึ่งก็ถือว่าการปฏิบัติเช่นนี้ไม่ขัดต่อหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติแต่อย่างใด เพราะเป็นการให้การปฏิบัติที่เท่าเทียมกันนั่นเอง

ประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศซึ่งเป็นประเทศแหล่งกำเนิดของเทคโนโลยีและบรรดาทรัพย์สินทางปัญญาจำนวนมาก ต้องการที่จะให้มีการปราบปรามการละเมิด สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในระดับระหว่างประเทศอย่างเข้มงวดจริงจัง จึงได้ร่วมกันผลักดันให้มีการนำเอาประเด็นที่มีความสำคัญต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจนี้เข้าสู่การเจรจาของแกตต์ เพราะหากประสบความสำเร็จก็ย่อมหมายความว่า ทุกประเทศที่เข้าร่วมในระบบการค้าพหุภาคีของแกตต์จะต้องรับเอาพันธกรณีเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาไปปฏิบัติอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ภายใต้ระบบและมาตรการของแกตต์ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศจะเป็นไปอย่างเข้มงวดและรัดกุมยิ่งขึ้น โดยมีมาตรการระงับข้อพิพาทและมาตรการตอบโต้ทางการค้าที่ทรงอำนาจของแกตต์เป็นตัวกำกับ

เป้าหมายของประเทศที่พัฒนาแล้วในการเจรจาประเด็นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในรอบอุรุกวัยนั้นมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องการให้มีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเอาไว้ในความตกลงฉบับเดียว ซึ่งการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในลักษณะนี้จะช่วยยกระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศต่างๆให้สูงขึ้น

ประการที่สอง ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องการที่จะให้มาตรการบังคับสิทธิตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศต่างๆมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ทรงสิทธิในอันที่จะปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของตนในหลายประเทศ ทั้งนี้เพราะในความเป็นจริง สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่เหนือวัตถุแห่งสิทธิอันเดียวกันในประเทศต่างๆนั้น โดยส่วนใหญ่มักจะถูกถือครองโดยบุคคล (รวมถึงนิติบุคคล) คนเดียวกัน หรือมิเช่นนั้นก็เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวพันกันในทางเศรษฐกิจ เช่น เป็นบริษัทในกลุ่มเดียวกัน หรือเป็นคู่สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ เป็นต้น

ประการสุดท้าย ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องการให้มีการกำหนดมาตรการการระงับข้อพิพาทที่สามารถนำมาใช้ระงับข้อพิพาทได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อมีการไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีในเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งจะทำให้ประเทศที่พัฒนาแล้วสามารถทำการตอบโต้ทางการค้าต่อประเทศที่ไม่ให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้โดยชอบธรรม¹²

ขอบเขตของการเจรจาในเรื่องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้านี้ ได้ถูกกำหนดขึ้นในแนวทางที่ค่อนข้างกว้าง และครอบคลุมไปถึงการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกือบทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ ความลับทางการค้า เครื่องหมายการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การออกแบบทางอุตสาหกรรม และการออกแบบแพทเทิร์นจรรวม

ความแตกต่างที่โดดเด่นที่สุดในการเจรจาประเด็นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาก็คือ ข้อเสนอของประเทศต่างๆ ต่อการคุ้มครองสิทธิบัตร ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา เรียกร้องให้มีการคุ้มครอง การประดิษฐ์ในทุกสาขาเทคโนโลยีโดยไม่มีข้อยกเว้น ประเทศที่พัฒนาแล้วบางประเทศ เช่น กลุ่มประเทศประชาคมยุโรปก็เรียกร้องให้มีการยกเว้นการคุ้มครองสำหรับเทคโนโลยีในบางสาขา กล่าวคือ ยกเว้นการให้สิทธิบัตรแก่การประดิษฐ์ประเภทพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และกรรมวิธีทางชีววิทยาอย่างสำคัญในการผลิตพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ซึ่งเรียกรวมกันว่า การประดิษฐ์ ในสาขาเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) อันเป็นการเสนอข้อยกเว้นตามหลักการในข้อ 53 ปี ของอนุสัญญาสิทธิบัตรยุโรป (European Patent Convention) ที่ประเทศเหล่านั้นเป็นภาคีนั่นเอง ในอีกด้านหนึ่งประเทศกำลังพัฒนาที่มีประเทศบราซิลและอินเดียเป็นผู้นำ ต่างคัดค้านต่อ การที่จะมีการคุ้มครองสิทธิบัตรในผลิตภัณฑ์ยาและอาหาร

เนื่องจากความขัดแย้งที่เป็นไปดังกล่าวการเจรจาในประเด็นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจึงดำเนินไปอย่างยาวนาน เกินกว่าเวลาเดิมที่ได้กำหนดไว้ กระทั่งวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2534 นายอาเธอร์ ดังเคิล ซึ่งมีตำแหน่งเป็นเลขาธิการทั่วไปของแกตต์ในขณะนั้น ได้เสนอร่างกรรมสารสุดท้ายรวบรวมผลการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัย (Draft Final Act Embodying the Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations) ที่เรียกกันทั่วไปว่า “Dunkel Draft” ต่อบรรดารัฐภาคี อันนำไปสู่ความตกลงสรุปผลการเจรจารอบอุรุกวัยในที่สุด

ร่างกรรมสารสุดท้ายฯ ที่เสนอโดยนายดังเคิล สามารถลดความขัดแย้งของการเจรจาได้พอสมควร ในประเด็นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ร่างกรรมสารสุดท้ายฯ ได้ผนวกเอา

¹² ก่อนหน้านี้ประเทศที่พัฒนาแล้วบางประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้มาตรการตอบโต้ทางการค้าแบบฝ่ายเดียว(Unilateral measures) เป็นเครื่องมือบีบบังคับให้ประเทศที่กำลังพัฒนาให้ความเข้มงวดต่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศเหล่านั้น ซึ่งการใช้มาตรการฝ่ายเดียวแบบเลือกปฏิบัติในลักษณะดังกล่าว ถือว่าเป็นการขัดต่อหลักการสำคัญของแกตต์

ความตกลงที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เรียกว่า “ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า รวมทั้งการค้าสินค้าปลอมแปลง” (Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights, Including Trade in Counterfeit Goods) หรือความตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement) ไว้ด้วย

เจตนารมณ์ของความตกลงทริปส์

วัตถุประสงค์และหลักการของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้ถูกกล่าวไว้ในข้อ 7 และ 8 ของความตกลงทริปส์

ข้อ 7 ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ว่า “การคุ้มครองและการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ควรจะเกื้อหนุนต่อการส่งเสริมนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและการถ่ายเทและแพร่ขยายของเทคโนโลยีต่อประโยชน์อันร่วมกันของผู้ผลิตและผู้ใช้ความรู้ทางเทคโนโลยี และในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อสวัสดิการทางสังคม และทางเศรษฐกิจ และต่อความสมดุล ของสิทธิและพันธกรณี”

ข้อ 8 ได้กำหนดหลักการไว้ว่า “1. ในการออกหรือแก้ไขกฎหมายและระเบียบข้อบังคับภายในของตน บรรดารัฐภาคีอาจใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองสาธารณสุขและโภชนาการ และเพื่อส่งเสริมประโยชน์สาธารณะในสาขาต่างๆ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจสังคมและเทคโนโลยีของตน ภายใต้เงื่อนไขว่า มาตรการดังกล่าวสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งความตกลงนี้

2. ภายใต้เงื่อนไขว่ามาตรการมีความสอดคล้องกับบทบัญญัติของความตกลงนี้ บรรดารัฐภาคีอาจจำเป็นต้องใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยมิชอบของผู้ทรงสิทธิ หรือเพื่อป้องกันการใช้แนวทางปฏิบัติที่เป็นการจำกัดทางการค้าโดยไม่มีเหตุผล หรือที่เป็นผลเสียหายต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างประเทศ”

สาระสำคัญของความตกลงทริปส์ในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

ความตกลงทริปส์ได้กำหนดมาตรฐานของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาทุกลักษณะ โดยครอบคลุมสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง ความลับทางการค้า เครื่องหมายการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การออกแบบทางอุตสาหกรรม การออกแบบแผนผังวงจรรวม และการควบคุมการปฏิบัติที่ต่อต้านการแข่งขันทางการค้า ความตกลงระหว่าง ประเทศฉบับนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานขั้นต่ำของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ เพื่อให้รัฐภาคีนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายใน

มาตรฐานขั้นต่ำ (minimum standards) หมายความว่า รัฐภาคีใดจะให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในระดับที่ต่ำกว่าบทบัญญัติในความตกลงทริปส์ไม่ได้ แต่อาจให้ความ

คุ้มครองในระดับที่สูงกว่าได้ ภายใต้เงื่อนไขว่าการคุ้มครองในระดับที่สูงกว่านั้นจะต้องไม่ขัดแย้งกับหลักการและบทบัญญัติของความตกลงทริปส์

ความตกลงทริปส์มิได้วางหลักเกณฑ์ไว้เฉพาะแต่ในเรื่องมาตรฐานของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น หากแต่ยังได้วางบรรทัดฐานเกี่ยวกับเรื่องขอบเขตของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท การบังคับใช้ กฎหมาย รวมทั้งการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐภาคีไว้ด้วย¹³ ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นพันธกรณีที่รัฐภาคีต่างๆ จะต้องรับไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างประเทศฉบับนี้

หลักการพื้นฐานของความตกลงทริปส์

ความตกลงทริปส์ได้กำหนดให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของคนชาติของรัฐภาคีต่างๆ เป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติคนชาติของรัฐภาคีของความตกลงทริปส์ มีโอกาสได้รับการคุ้มครองสิทธิโดยเท่าเทียมกันจากบรรดารัฐภาคีขององค์การการค้าโลก ภายใต้หลักกฎหมายที่สำคัญ 3 ประการคือ หลักดินแดน (Territoriality Principle) หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Principle of Most-favoured-nation treatment) และหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)

2.4. การคุ้มครองสิทธิบัตรตามกฎหมายไทย

จากลักษณะของสิทธิบัตรดังกล่าวข้างต้น อาจให้คำนิยามของ “สิทธิบัตร” ได้เป็น 2 ความหมาย ดังนี้

สิทธิบัตร (Patent) หมายถึง หนังสือสำคัญที่รัฐออกให้เพื่อคุ้มครอง การประดิษฐ์คิดค้น หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด

สิทธิบัตร หมายถึง สิทธิพิเศษที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าของสิทธิบัตรมีสิทธิเด็ดขาดหรือสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ในการแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิบัตรนั้น เช่น การผลิตและการจำหน่าย เป็นต้น และสิทธิที่ว่านี้จะมียุ่เพียงช่วงเวลาที่ยก้กััดช่วงหนึ่งเท่านั้น

การประดิษฐ์ (Invention) หมายถึง ความคิดส รางสรรค์เกี่ยวกับลักษณะองค์ประกอบ โครงสร้าง หรือกลไกของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งกรรมวิธีในการผลิต การรักษา หรือการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ให้ดีขึ้นหรือทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ ที่แตกต่างไปจากเดิม

¹³ ความตกลงทริปส์แตกต่างจากความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาฉบับอื่น เช่น อนุสัญญากรุงปารีส ในประการสำคัญตรงที่ ความตกลงทริปส์กำหนดมาตรฐานของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาไว้ในประเด็นสำคัญเกือบทุกประเด็น แต่อนุสัญญากรุงปารีสหาได้มีบทบังคับใดๆ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคุ้มครองไม่ ไม่ว่าจะเป็นหลักเกณฑ์ในเรื่องสิ่งที่จะได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตของสิทธิ อายุ สิทธิ การได้มาซึ่งสิทธิ ฯลฯ

กรรมวิธี (Process) หมายถึง วิธีการ กระบวนการ หรือกรรมวิธีในการผลิต หรือการเก็บรักษาให้คงสภาพหรือให้มีคุณภาพดีขึ้นหรือการปรับสภาพดีขึ้นซึ่งผลิตภัณฑ์และรวมถึงการใช้กรรมวิธีนั้นๆด้วย

เงื่อนไขการขอรับสิทธิบัตร

เมื่อได้มีการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ ขึ้นมาเพื่อขอรับความคุ้มครองตามกฎหมาย สาระสำคัญของการประดิษฐ์นั้นจะได้รับความคุ้มครองตาม กฎหมายและสามารถขอรับสิทธิบัตรได้ ซึ่งมีข้อยกเว้นการได้รับความคุ้มครองคือจะต้องไม่เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองที่ได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ .ศ.2522 โดยสิทธิบัตรที่ได้รับความคุ้มครองที่ผู้ทรงสิทธิบัตรจะขอรับสิทธิบัตรได้ ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ .ศ. 2522

“ภายใต้บังคับมาตรา 9 การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรได้ต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่
- (2) เป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น และ
- (3) เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม”

จากมาตรา 5 เงื่อนไขการขอรับสิทธิบัตร จะต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1) เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (Novelty) หมายถึง การประดิษฐ์ที่ไม่เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว ซึ่งสาระสำคัญของการประดิษฐ์ ก็คือเงื่อนไขของความใหม่ โดยที่ความหมายของความใหม่ที่พิสูจน์ความใหม่ ก็คือการประดิษฐ์นั้นจะต้องไม่ปรากฏอยู่แล้ว ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 6 ซึ่งเป็นกรอบความหมายที่แยกแยะของ งานที่ปรากฏอยู่แล้ว (Prior art) ดังนี้

มาตรา 6 วรรคสอง “งานที่ปรากฏอยู่แล้ว ให้หมายความถึงการประดิษฐ์ ดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) การประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- (2) การประดิษฐ์ที่ได้มีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร และไม่ว่าการเปิดเผยนั้นจะกระทำโดยเอกสาร สิ่งพิมพ์ การนำออกแสดง หรือการเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วยประการใดๆ
- (3) การประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรหรือนุสิทธิบัตรแล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- (4) การประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรหรือนุสิทธิบัตรไว้แล้วนอกราชอาณาจักรเป็นเวลาเกินสิบแปดเดือนก่อนวันขอรับสิทธิบัตรแต่ยังมิได้มีการออกสิทธิบัตรหรือนุสิทธิบัตรให้

(5) การประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรและได้ประกาศโฆษณาแล้วก่อนวันขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร”

จากมาตรา 6 วรรคสอง ให้หมายถึงการประดิษฐ์ที่ใช้แพร่หลายมาก่อนโดยมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

ก. การประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร ซึ่งปัญหาของคำว่าแพร่หลายในความหมายของงานที่ปรากฏอยู่แล้วนี้ คำว่าแพร่หลายเพียงใดจึงจะถือว่าเป็นการแพร่หลายซึ่งก็น่าจะหมายถึงผลิตภัณฑ์ที่ปรากฏ มีลักษณะของการใช้ไปในรูปลักษณะใด เช่น การใช้ส่วนตัว (Private or personal Use) หรือเป็นการใช้อย่างไม่เปิดเผย (Secret Use) หรือการใช้เพื่อทดลองใช้งานในจำนวนเล็กน้อย (experimental use)¹⁴ ซึ่งข้อพิจารณาถึงการใช้อย่างนี้นี้ย่อมไม่ เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงลักษณะการใช้งานประกอบด้วย

ข. การประดิษฐ์ที่ได้มีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งที่ได้เผยแพร่อยู่แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักร ก่อนวันขอรับสิทธิบัตร และไม่ว่าการเปิดเผยนั้นจะกระทำโดยเอกสาร สิ่งพิมพ์ การนำออกแสดง หรือการเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วยประการใด ๆ

ซึ่งเงื่อนไขของข้อยกเว้นดังกล่าว ข้างต้นอันมิให้ถือว่าเป็นการเปิดเผยสาระสำคัญและรายละเอียดตามอนุมาตรานี้ มาตรา 6 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า

“การเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดที่เกิดขึ้นหรือเป็นผลมาจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดโดยผู้ประดิษฐ์ รวมทั้งการแสดงผลงานของผู้ประดิษฐ์ในงานแสดงสินค้าระหว่างประเทศ หรือในงานแสดงต่อสาธารณชนของทางราชการ และการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดดังกล่าวได้กระทำภายในสิบสองเดือนก่อนที่จะมีการขอรับสิทธิบัตร มิให้ถือว่าเป็นการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดตาม (2)”

จากมาตรา 6 วรรคท้ายสามารถจำแนกออกได้เป็นลักษณะดังนี้

กรณีการเปิดเผยจากการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น การลักขโมยงานประดิษฐ์ นำออกเผยแพร่หรือ รูปแบบการประดิษฐ์จำเป็นต้องเปิดเผยต่อส่วนราชการในการขอใบอนุญาตประกอบการ แล้วต่อในส่วนราชการเองงานประดิษฐ์ดังกล่าวได้นำออกเผยแพร่ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ประดิษฐ์ ซึ่งจากกรณีนี้ย่อมไม่ถือได้ว่าเป็นการเปิดเผย หรือเป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว อันทำให้สิ่งประดิษฐ์ขาดความใหม่

¹⁴ ยรรยง พวงราช, คำอธิบายกฎหมายสิทธิบัตร, เรื่องเดิม, หน้า 30.

กรณีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดของการประดิษฐ์กระทำขึ้นโดยผู้ประดิษฐ์ ย่อมไม่ถือเป็นการเปิดเผยในรายละเอียดและสาระสำคัญ ทั้งนี้มีข้อบังคับที่สำคัญคือผู้ประดิษฐ์ นั้นจะต้องนำมาขอรับสิทธิบัตรภายใน 12 เดือน หลังจากที่ได้เปิดเผยข้อมูลสาระสำคัญและ รายละเอียดแห่งสิ่งประดิษฐ์นั้น ซึ่งข้อยกเว้นนี้เรียกว่าระยะเวลาผ่อนผัน (grace period)¹⁵ ย่อม ไม่ถือเป็นการเปิดเผยรายละเอียด ในงานที่ปรากฏอยู่แล้ว

กรณีการเปิดเผยสาระสำคัญและรายละเอียดของสิ่งประดิษฐ์นำออกแสดงในงานแสดง สินค้าระหว่างประเทศ หรือในงานแสดงที่เปิดเผยต่อสาธารณชนของทางราชการ ย่อมไม่ถือว่าเป็น การเปิดเผยข้อมูลสาระสำคัญของการประดิษฐ์ อันถือว่าเป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว อันเป็น ข้อยกเว้นเช่นเดียวกัน เป็นเรื่องระยะเวลาผ่อนผัน(Grace period) ตามกฎหมาย ซึ่งผู้ประดิษฐ์ที่ นำออกแสดงนั้นสามารถรับสิทธิและขอรับความคุ้มครอง ได้ภายในกำหนด 12 เดือนนับแต่ วันที่เปิดเผย ซึ่งข้อยกเว้นในกรณีนี้ก็เช่นกัน ไม่ทำให้สิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวตกเป็นงานที่ปรากฏ อยู่แล้วตามเงื่อนไขตามกฎหมาย

ค. การประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรไว้แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับ สิทธิบัตร

ง. การประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรไว้แล้วนอกราชอาณาจักรเป็นเวลาเกินกว่า 18 เดือนก่อนวันขอรับสิทธิบัตร แต่ยังมีได้มีการออกสิทธิบัตรให้

จ. การประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรไว้แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักร และได้ ประกาศโฆษณาแล้วก่อนวันขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร

จากหลักเกณฑ์กรณีข้างต้นในมาตรา 6 ได้วางหลักเกณฑ์การพิจารณาว่าข้อพิจารณาใด เป็นเรื่องของงานที่ปรากฏอยู่แล้ว อันจะเป็น การประดิษฐ์ที่ขาดความใหม่ ผู้ประดิษฐ์ ไม่สามารถ นำมาขอรับสิทธิบัตรที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายได้

2) เป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น (inventive step) ขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น ได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 7 ได้แก่ การประดิษฐ์ที่ไม่เป็นที่ประจักษ์โดยง่ายแก่บุคคลที่มีความ ชำนาญในระดับสามัญสำหรับงานประเภทนั้น

จากบทบัญญัติของกฎหมายได้วางระดับการวัดถึงการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นโดยใช้บุคคลที่อยู่ใน ระดับอาชีพเดียวกันและไม่จำเป็นต้องเชี่ยวชาญจนถึงระดับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ โดยคำนึงถึงบุคคลผู้อยู่ในระดับสาขาเดียวกันที่มีความชำนาญในระดับที่ปกติสามัญโดยทั่วไป เพื่อมาพิจารณาว่า การประดิษฐ์ขั้นสูงนั้นสามารถเข้าใจได้โดยง่ายซึ่งพิจารณาแล้วสามารถเป็น ที่ประจักษ์ชัดหรือไม่อย่างไร ถ้าไม่สามารถเข้าใจได้โดยง่าย จำต้องใช้การพิจารณาว่า ผู้ ประดิษฐ์ได้ใช้ความวิริยอุตสาหะในการประดิษฐ์สูงขึ้นกว่าเก่านงานที่ปรากฏอยู่แล้ว ซึ่ง สาระสำคัญในการวัดระดับก็ไม่จำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีความชำนาญในสาขานั้นสูงมากเข้ามา

¹⁵ จักรกฤษณ์ ควรวจน์,กฎหมายสิทธิบัตร แนวความคิดและบทวิเคราะห์,เรื่องเดิม, หน้า 60.

เปรียบเทียบ ในการพิจารณานั้นต้องใช้การพิจารณาว่าเป็นเทคนิค ที่ทำให้ เกิดผลที่แตกต่างไป จากงานที่ปรากฏแล้วหรือไม่ อย่างไร การแสดงผล ทำให้เกิดประโยชน์จากการใช้สอยเพิ่มเติม หรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร การพิจารณาเป็นการพิจารณาหลายองค์ ประกอบพิจารณาถึง รูปร่างลักษณะของโครงสร้างของการประดิษฐ์ (Structural differences) ลักษณะของการทำงาน (function) ผลที่ได้รับ (results or utilities) จะสามารถทำให้เห็นความแตกต่างได้และพิจารณาได้ ถึงขั้นของการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น

ยังมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์บางอย่างที่แสดงว่าการประดิษฐ์มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น (Circumstantial evidence of unobviousness) ที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้¹⁶

ก. การประดิษฐ์ที่ทำให้เกิดผลแตกต่างไปจากเดิมโดยไม่เป็นที่คาดหวังมาก่อน (New and unexpected result)

ข. การประดิษฐ์ที่เป็นการแก้ไขปัญหาที่ไม่มีผู้ใดแก้ไขได้มาช้านาน (Long existing problem)

ค. การประดิษฐ์นั้นประสบความสำเร็จในการค้า (Commercial success) เช่น มีผู้นิยม ใช้มาก รวมตลอดถึงการยอมรับของคู่แข่งในทางการค้า (Commercial acquiescence)

3) เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรม (Industrial applicability) ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ในมาตรา 8 ได้บัญญัติไว้ได้แก่ การประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตในทางอุตสาหกรรม รวมทั้งหัตถกรรม เกษตรกรรมและ พาณิชยกรรม

จากเจตนารมณ์ของกฎหมายสิทธิบัตร มุ่งประสงค์ที่จะพัฒนาและส่งเสริม กระตุ้นและจูงใจให้คิดค้นสิ่งประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ตลอดจนให้มีการพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์ และสามารถชี้ให้เกิดประโยชน์ในทางอุตสาหกรรม รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ กฎหมายจึงให้ความสำคัญคุ้มครอง การประดิษฐ์ที่จะต้องนำไปใช้งานให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ (Reduction to practice) จะเป็นเพียงกฎหมายที่ทฤษฎี ย่อมไม่ใช่ การประดิษฐ์ที่จะได้รับความคุ้มครองได้ตามกฎหมาย และนอกจากนี้ยังขยายความคุ้มครองในสิ่งที่เกิดประโยชน์ มิได้จำกัดเฉพาะเพียง ในทางอุตสาหกรรมเท่านั้น ยังรวมไปถึงประโยชน์ในทางหัตถกรรม เกษตรกรรม และพาณิชยกรรม

ขั้นตอนการออกสิทธิบัตร

เมื่อผู้ประดิษฐ์ได้ทำการประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์ใดขึ้นมาและมุ่งประสงค์ที่จะขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรในงานสิ่งประดิษฐ์ จะต้องยื่นขอรับสิทธิบัตรโดยเป็นไปตาม

¹⁶ ยรรยง พวงราช ข, คำอธิบายกฎหมายสิทธิบัตร, เรื่องเดิม, หน้า 45.

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 มาตรา 17 และเป็นไปตามกฎหมายกระทรวงที่กฎหมายให้อำนาจไว้ โดยในคำขอรับสิทธิบัตรจะต้องมีสาระสำคัญ

1. ชื่อที่แสดงการประดิษฐ์
2. ลักษณะและความมุ่งหมายของการประดิษฐ์
3. รายละเอียดการประดิษฐ์ที่มีข้อความที่สมบูรณ์รัดกุมและชัดเจน อันจะทำให้ผู้มีความชำนาญในระดับสามัญในศิลปะหรือวิทยาการที่เกี่ยวข้องสามารถทำและปฏิบัติตามการประดิษฐ์นั้นได้ และต้องระบุวิธีการประดิษฐ์ที่ดีที่สุด ที่ผู้ประดิษฐ์จะพึงทราบได้
4. ข้อถือสิทธิโดยชัดเจน
5. รายการอื่นที่กฎกระทรวงกำหนด

สิ่งที่ขอรับสิทธิบัตรไม่ได้

การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรที่ผู้ประดิษฐ์นำมาขอรับความคุ้มครองของในแต่ละประเทศนั้น ไม่มี ประเทศใดที่ให้ความคุ้มครองในงานสิ่งประดิษฐ์ทั้งหมดโดยมิได้มีการจำกัดการให้ความคุ้มครอง โดยแต่ละประเทศนั้นต่างก็มีบท กเว้นการให้ความคุ้มครอง การประดิษฐ์ บางสิ่งบางอย่าง ซึ่งกฎหมายของ ประเทศนั้นๆจะได้บัญญัติไว้ ให้ชัดเจน ตามเจตนารมณ์และเหตุผลของการที่ไม่ให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์บางอย่าง ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 ในมาตรา 9 ดังนี้

1. จุลชีพและส่วนประกอบใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สัตว์ พืช หรือสารสกัดจากสัตว์หรือพืช
2. กฎเกณฑ์และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
3. ระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์
4. วิธีการวินิจฉัย บำบัด รักษาโรคมनुษย์ หรือสัตว์
5. การประดิษฐ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดี อนามัย หรือสวัสดิภาพของประชาชน

อายุสิทธิบัตร และวันเริ่มคุ้มครอง

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ให้สิทธิตามสิทธิบัตรมีระยะเวลาการคุ้มครองตามมาตรา 35

มาตรา 35 สิทธิบัตรการประดิษฐ์ให้มีอายุยี่สิบปีนับแต่วันขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักรในกรณีที่มีการดำเนินคดี ทางศาลตามมาตรา 16 มาตรา 74 หรือ มาตรา 77 ฉ มิให้นับระยะเวลาในระหว่างการดำเนินคดีดังกล่าวเป็นอายุของสิทธิบัตรนั้น

อายุสิทธิบัตรตามที่กำหนดนี้เป็นกรณีทั่วไป สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรอาจจะสิ้นสุดก่อนสิ้นระยะเวลาดังกล่าวในบางกรณี เช่น ผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ชำระค่า ธรรมเนียมรายปีภายใน

กำหนดเวลา (มาตรา 44) ศาลหรือคณะกรรมการสิทธิบัตรมีคำ สั่งเพิกถอนสิทธิบัตรตาม มาตรา 54 และมาตรา 55 เป็นต้น

อายุสิทธิบัตรจะเริ่มนับแต่วันขอรับสิทธิบัตรเป็นต้นไป โดยไม่คำนึงว่าจะรับจดทะเบียน และออกสิทธิบัตรให้แก่ผู้ขอเมื่อใด หรือใช้เวลาในการพิจารณาออกสิทธิบัตรมากน้อยเพียงใด วันเริ่มนับอายุสิทธิบัตรมีใช้วันเริ่มคุ้มครองซึ่งพระราชบัญญัติ สิทธิบัตรฯ บัญญัติไว้ในมาตรา 35 ทวิ และมาตรา 62 ทวิ

บทที่ 3

การคุ้มครองสิทธิบัตรตามกฎหมายของประเทศที่เข้าทำข้อตกลง FTA กับประเทศ สหรัฐอเมริกา

3.1. ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์

3.1.1. ความเป็นมาของการเจรจาทำความตกลงการค้าเสรีสหรัฐ-อเมริกา- สาธารณรัฐสิงคโปร์ (US-Singapore Free Trade Agreement: USSFTA)

ความตกลงการค้าเสรี USSFTA เริ่มตั้งแต่ที่ประธานาธิบดีบิล คลินตัน แห่งประเทศ
สหรัฐอเมริกา และนายกรัฐมนตรี Goh Chok Tong แห่งประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ เริ่ม
ดำเนินการเจรจาความตกลงระหว่างกันที่ประเทศเนการาบรูไนดารุสซาลาม ในการประชุมความ
ร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (APEC) ครั้งที่ 12 ซึ่งเป็นความตกลงการค้าเสรีที่เป็น
การทำการลงนามสัญญาโดยประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช การทำข้อตกลงสนธิสัญญา
ภายใต้รัฐธรรมนูญตีการค้าปี ค.ศ. 2002 (Trade Act 2002) อาศัยกระบวนการ Trade Promotion
Authority (TPA) ซึ่งจะพบว่าฝ่ายบริหารของประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้วิธีการ Fast-Track ใน
การเจรจาตกลงกันก่อนว่าจะทำการตกลงกันในเรื่องใดบ้าง แล้วให้ฝ่ายนิติบัญญัติให้สัตยาบันอีก
ครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการเดียวกับความตกลงการค้าเสรี ระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา-ชิลี (U.S.-
Chile Free Trade Agreement) ความตกลง USSFTA เป็นการขยายตลาดของทั้งสองประเทศ
ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

ความตกลงการค้าเสรี USSFTA นับเป็นแม่แบบของการจัดทำความตกลงการค้าเสรี
ระหว่างประเทศไทย-สหรัฐอเมริกา การศึกษาความตกลงการค้าเสรีที่ประเทศสหรัฐอเมริกาทำ
กับสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีส่วนสำคัญทำให้ประเทศไทยสามารถเตรียมความพร้อมก่อนเข้าทำ
ความตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาได้ เพื่อตั้งรับกับผลกระทบที่อาจ
เกิดขึ้นและเพื่อหาแนวทางการป้องกันความผิดพลาดอันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศ
ไทย

ทั้งนี้ ความตกลง USSFTA มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2547 ซึ่งสิทธิใน
ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Rights: IPR) กรณีเกี่ยวกับสิทธิบัตร ประเทศ
สาธารณรัฐสิงคโปร์ต้องมีการปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยให้ถือ
ว่าสิทธิบัตรเป็นองค์ความรู้ใหม่ (state-of-the-art) ซึ่งต้องให้การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทาง
ปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพแก่ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.2. ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามความตกลง USSFTA

ประเด็นสำคัญตามความตกลง USSFTA กรณีเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องการคุ้มครองสิทธิบัตรรวมทั้งการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร มีดังต่อไปนี้

- ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ต้องออกสิทธิบัตรเพิ่มเติมแก่การประดิษฐ์ทั้งสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์และสิทธิบัตรกรรมวิธีกระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเทคโนโลยี เทคโนโลยีการประดิษฐ์นั้นจะต้องไม่เคยมีการคิดค้นมาก่อน และสามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับภาคเศรษฐกิจได้ และต้องยืนยันว่า สิทธิบัตรจะครอบคลุมถึงวิธีการใช้แบบใหม่ในสินค้าที่เป็นที่รู้จักอยู่ก่อนแล้ว
- ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ต้องพัฒนาระบบสิทธิบัตรเพื่อให้กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างผลิตภัณฑ์ยากระทำอย่างถูกต้องตามกฎหมาย
- ให้สิทธิแก่เจ้าของสิทธิบัตรในการถ่ายโอน มอบหมายสิทธิบัตรและการทำสัญญาต่างๆ
- มีการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรออกไป เพื่อเป็นการคุ้มครองเจ้าของและเป็น การชดเชยความล่าช้าที่เกิดขึ้นจากขั้นตอนการออกสิทธิบัตร เช่นขยายออกไปมากกว่า 4 ปี นับแต่วันที่กรอกแบบฟอร์มยื่นคำขอรับสิทธิบัตร และ 2 ปี นับจากที่มีการตรวจสอบเอกสารจดทะเบียน
- ให้ความคุ้มครองเจ้าของสิทธิบัตรมิให้มีการนำเข้าผลิตภัณฑ์ยาโดยฝ่าฝืนสิทธิบัตร
- ถ้าประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์อนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยาได้ ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์นั้นต้องแน่ใจได้ว่า ประเทศที่ได้รับสิทธินั้นจะไม่ทำการขายหรือผลิตสินค้านั้นๆให้แก่ประเทศอื่น ๆ และจะส่งออกไปได้ในเฉพาะประเทศที่ทำสัญญาเท่านั้น
- ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์จะไม่สามารถใช้สิทธิบัตรโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของที่แท้จริง ยกเว้นในกรณีที่สำคัญคือ 1. เพื่อเป็นการป้องกันพฤติกรรมที่ต่อต้านการแข่งขัน และเพื่อประโยชน์สาธารณะ กรณีฉุกเฉินของชาติ และกรณีที่ย่ำแย่
- ถ้าประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ต้องการให้ส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ยาและเคมีเภสัช ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์นั้นต้องคุ้มครองมิให้ข้อมูลนั้นรั่วไหลไปสู่บุคคลอื่น ๆ โดยการคุ้มครอง คือ 5 ปี หลังจากที่ผลิตภัณฑ์ยาเหล่านั้นได้รับการจดทะเบียน และ 10 ปี หลังจากที่ผลิตภัณฑ์เคมีเภสัชเหล่านั้นได้รับการจดทะเบียน

3.1.3. ผลกระทบของการทำความตกลง USSFTA

การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามข้อตกลงนี้ถือได้ว่าเป็นการริเริ่มบทบาทนิติ เรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ในความตกลงดังกล่าวบทบาทนิตินี้มีกรอบจากความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของทริปส์ ขององค์การการค้าโลก ที่ให้ความคุ้มครองและป้องกันสิทธิใน

ทรัพย์สินทางปัญญา แต่เนื่องจากการประชุมแบบพหุภาคีมีหลายประเทศที่มีความเห็นแตกต่างกัน ทำให้การตกลงในเรื่องนี้ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้ทำความตกลงนี้ขึ้น เพื่อให้ระดับความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเทียบเท่าได้กับระดับการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศตน ซึ่งความตกลงนี้อาจก่อให้เกิดผลดีแก่ทั้งสองประเทศ เนื่องจากผู้ประกอบการจะได้รับความคุ้มครองเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์ใหม่ๆมากขึ้น ซึ่งเป็น การรับประกันได้ว่าสิ่งที่ค้นคว้า และคิดประดิษฐ์มานั้นจะสามารถให้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า ก่อนที่บุคคลอื่นจะมาลอกเลียนแบบไป จนทำให้ไม่คุ้มค่ากับการลงทุนผลิตนวัตกรรม ดังนั้น ความตกลง USSFTA จึงก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค กล่าวคือ ผู้ผลิตจะยินยอมที่จะคิดค้นและพัฒนาสิ่งใหม่ๆออกมาสู่ ตลาดมากขึ้น เพราะคิดว่าจะเมื่อผลิตสินค้าเหล่านั้นออกมาแล้วจะนำรายได้เข้าสู่บริษัทของตนเองได้ และในทางกลับกันผู้บริโภคก็จะได้รับผลประโยชน์จากการประดิษฐ์เหล่านั้นด้วย คือผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าได้หลากหลายมากขึ้น อีกทั้งยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตให้เลือกซื้อได้ ทำยสุดแล้วจะทำให้ราคาสินค้าต่างๆมีราคาถูกลง เนื่องมาจากว่ามีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ที่เกื้อหนุนการผลิตได้มากขึ้นอีกด้วย

แต่ขณะเดียวกันหากพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่งจะพบถึงข้อดีของการทำความตกลงในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ที่มีอาจจะเลยได้และ มีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนที่มีความยากจนของทั้งสองประเทศ ซึ่งความตกลง USSFTA จะมีผลต่อความตกลงทริปส์ ซึ่งได้มีความผ่อนคลายนในเรื่องสิทธิบัตรยา เพื่อให้ประเทศที่ยากจนเข้าถึงยาที่มีราคาแพงได้ การที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำความตกลงนี้เพื่อป้องกันการลอกเลียนแบบจึงก่อให้เกิดผลตรงข้ามกัน กล่าวคือการห้ามผลิตยาก่อนได้รับอนุญาต เป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตยา ทำให้กลุ่มคนยากจนจะไม่สามารถเข้าถึงยารักษาโรคได้

3.2. ประเทศสาธารณรัฐชิลี

3.2.1. ความเป็นมาของการเจรจาทำความตกลงการค้าเสรีสหรัฐอเมริกา- สาธารณรัฐชิลี (U.S.-Chile Free Trade Agreement)

เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2545 นาย Robert Zoellick ผู้แทนทางการค้าประเทศสหรัฐอเมริกา (US Trade Representative : USTR) และนาย Soledad Alvear รัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ประเทศสาธารณรัฐชิลี ได้ร่วมกันแถลงข้อสรุปการเจรจาร่วมกันในความตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา กับประเทศสาธารณรัฐชิลี หรือความตกลงการค้าเสรีประเทศสหรัฐอเมริกา- สาธารณรัฐชิลี (US-Chile Free Trade Agreement) โดยความตกลงดังกล่าวไม่ใช่เป็นเพียงความร่วมมือที่จะร่วมกัน ขจัดอุปสรรคทางการค้าสินค้านำเข้า แต่ยังรวมถึงความร่วมมือที่จะขจัดอุปสรรคการค้าบริการ การลงทุน การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทาง

ปัญญา การสร้างความโปร่งใสของกฎระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนการบังคับใช้มาตรฐานทางด้านแรงงานและสิ่งแวดล้อมร่วมกันระหว่างประเทศสาธารณรัฐชิลี-ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2.2. ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามความตกลงการค้าเสรีสหรัฐอเมริกา-สาธารณรัฐชิลี

กรณีเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้น ความตกลงกำหนดให้ประเทศคู่สัญญาใช้มาตรการด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความเข้มงวด มากกว่าความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าตามความตกลงทริปส์ และกำหนดให้รับรองความตกลงเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนดและบังคับใช้ความตกลงนั้นเป็นกฎหมายภายในประเทศ ได้แก่ ภายในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2007 จะต้องรับรอง Patent Cooperation Treaty (1984) เป็นต้น

ซึ่งความตกลงการค้าเสรีประเทศสหรัฐอเมริกา- ประเทศสาธารณรัฐมีประเด็นสำคัญในเรื่องการคุ้มครองสิทธิบัตรรวมทั้งการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร ดังต่อไปนี้

- ประเทศภาคีจะต้องออกสิทธิบัตรเพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ดล อดจนพันธุพืช ถ้าหากการประดิษฐ์เหล่านั้นได้รับการพิสูจน์แล้วว่า ‘ใหม่’ (new) ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติของการประดิษฐ์นั้นว่าเป็นการประดิษฐ์ที่มี ‘ขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น’ (inventive step) และ ‘สามารถประยุกต์ได้ในทางอุตสาหกรรมได้’ (capable of industrial application)
- ประเทศสหรัฐอเมริกา กับ ประเทศสาธารณรัฐชิลีจะต้องพยายามพัฒนาระบบสิทธิบัตรเพื่อคุ้มครองพันธุพืชใหม่ภายในระยะเวลา 4 ปี
- ถ้าหากทางการของประเทศภาคีใดได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าจากผู้ที่มาขอสิทธิบัตรทางการของประเทศภาคีนั้นจะต้องไม่นำข้อมูลเหล่านั้นไป ผลิต ใช้ หรือขาย นอกเหนือไปจากวัตถุประสงค์ของการนำข้อมูลไปใช้เพื่อการพิจารณาออกสิทธิบัตร
- ประเทศภาคีจะต้องขยายอายุสิทธิบัตร เพื่อชดเชยความล่าช้าที่เกิดจากขั้นตอนการออกสิทธิบัตร
- ทางการของประเทศภาคีจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับทางการค้าออกสู่สาธารณชน และจะต้องคุ้มครองข้อมูลจากการนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าโดยมิได้รับอนุญาต
- ข้อตกลงอนุญาตให้ทางการของประเทศภาคีอาจจะยกเลิกการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรได้ ในบางกรณีที่มีเหตุผลเท่านั้น
- หากมีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในสิทธิบัตรหรือการยกเลิกใด ๆ ทางการของประเทศภาคีนั้นจะต้องจ่ายเงินชดเชยแก่เจ้าของสิทธิบัตร การให้เงินชดเชยรวมไปถึงกรณีที่

เกิดความล่าช้าจากขั้นตอนการออกสิทธิบัตรเกินกว่า 5 ปีนับจากวันแรกที่ยื่นขอรับสิทธิบัตร หรือ 3 ปี หลังจากวันแรกที่ทางการได้รับตัวอย่างสินค้าที่ขอจดทะเบียนสิทธิบัตร

- ในส่วนของสิทธิบัตรยาและเคมีภัณฑ์การเกษตร ทางกรมจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัวยาให้บุคคลที่สามรู้เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 5 ปี นับจากวันที่ผลิตภัณฑ์ยาได้รับสิทธิบัตร และ 10 ปี สำหรับเคมีภัณฑ์การเกษตร
- ทางการของประเทศภาคีจะต้องคุ้มครองเจ้าของสิทธิบัตรยา โดยการไม่อนุญาตให้บุคคลที่สามเข้ามาแข่งขันก่อนที่อายุการคุ้มครองสิทธิบัตรจะสิ้นสุดลง หากมิได้รับอนุญาตให้เปิดเผยข้อมูลจากเจ้าของสิทธิบัตรนั้น

3.2.3. ผลกระทบจากการทำความตกลงการค้าสหรัฐอเมริกา-สาธารณรัฐชิลี

ความตกลงการค้าเสรีประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศ สาธารณรัฐชิลี นั้นมีการกำหนดมาตรการด้านการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มงวดมากกว่ามาตรการในความตกลงการค้าเสรีในเขตอเมริกาเหนือ (NAFTA) และมากกว่าในความตกลงทริปส์ การที่มีข้อกำหนดในการใช้สิทธิที่เข้มงวดในทรัพย์สินทางปัญญามากเกินไปย่อมเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน กล่าวคือ ประเทศสาธารณรัฐชิลีจะไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาพัฒนาต่อยอดได้ นักเรียน นักศึกษาก็ไม่สามารถเข้าถึงสื่อทางการศึกษาในราคาที่ต่ำ ขณะเดียวกันคนยากจนในประเทศจะต้องทนทุกข์ทรมานจากความเจ็บป่วยเนื่องจากยารักษาโรครามีราคาแพงเกินกว่าที่คนเหล่านั้นจะสามารถซื้อการรักษาโรคได้

บทที่ 4

ผลกระทบกรณีหากประเทศไทยทำความตกลง FTA เรื่องการขยายอายุการคุ้มครอง สิทธิบัตรกับประเทศสหรัฐอเมริกา

ในอดีตที่ผ่านมา นโยบายและโครงการพัฒนาของประเทศไทยได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน ปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในแต่ละครั้งได้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางและรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Rights) เป็นสิทธิทางกฎหมายที่มีอยู่เหนือผลิตผลจากความคิดทางปัญญาของบุคคล การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้กระทำโดยมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยมุ่งส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรคงาน และพัฒนาคิดค้นเทคโนโลยีที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคม¹⁷

เป็นที่ยอมรับกันว่า ผู้เป็นเจ้าของความคิดหรือผลงานการสร้างสรรค์ทางปัญญาต้องการการปกป้องจากการกระทำละเมิด และความคุ้มครองนั้นจะต้องไม่ถูกจำกัดอยู่เฉพาะแต่เพียงภายในประเทศที่ได้มีการคิดค้นหรือสร้างสรรค์งานนั้นเท่านั้น หากแต่จะต้องอยู่ในหลายประเทศ ซึ่งความจำเป็นต่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ระหว่างประเทศ เป็นผลมาจากลักษณะที่เป็นข้อมูลความรู้ของทรัพย์สินทางปัญญา ที่ง่ายต่อการถูกลอกเลียน และง่ายต่อการแพร่หลายออกไปยังประเทศต่างๆ

โดยหลักการ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเรื่องที่รัฐต่างๆต้องออกกฎหมาย เพื่อให้ความคุ้มครองภายในเขตอำนาจ ธิปไตยแห่งรัฐ การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งไม่ให้การคุ้มครอง หรือให้การคุ้มครองในระดับต่ำ ก็อาจมีผลกระทบต่อปกป้องสิทธิของผู้เป็นเจ้าของผลงานทางปัญญาได้ ซึ่งปัญหานี้ได้นำไปสู่การจัดทำความตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างมาตรฐานขั้นต่ำของ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ระหว่างประเทศที่สำคัญคือ ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) หรือความตกลงทริปส์ (TRIPs)

มาตรฐานขั้นต่ำในความตกลงทริปส์แม้จะถูกกำหนดขึ้นจากการเจรจาต่อรอง แต่ในความเป็นจริงบทบัญญัติหลายข้อในความตกลงนี้ได้ถูกกำหนดโดยอาศัยกฎหมายภายในของประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นเกณฑ์ ความตกลงทริปส์จึงเป็นเครื่องมือของประเทศอุตสาหกรรมในการแพร่ขยายอิทธิพลทางความคิด กฎหมาย และวัฒนธรรมออกไปยังประเทศอื่น

¹⁷ จักรกฤษณ์ ควรวจน์ กฎหมายสิทธิบัตร: แนวความคิดและบทวิเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่สอง) สำนักพิมพ์นิติธรรม พ.ศ.2543

ปัจจุบันรัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกากำลังดำเนินนโยบายเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ด้วยการทำข้อตกลง FTA กับประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการแถลงการณ์ร่วมกันในการประชุมเอเปคที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนตุลาคม 2546 ว่าทั้งสองประเทศจะทำข้อตกลง FTA ร่วมกัน

ขณะที่การเจรจาระดับพหุภาคีขององค์การการค้าโลก กำลังดำเนินอยู่ภายใต้กรอบโดฮา ว่าด้วยการพัฒนา (Doha development round) ประเทศสหรัฐอเมริกากลับดำเนินนโยบายเพื่อจัดทำข้อตกลงทวิภาคีและข้อตกลงแบบภูมิภาคนิยม คู่ขนานไปกับการเจรจาพหุภาคีดังกล่าว ซึ่งเหตุผลสำคัญที่ประเทศสหรัฐอเมริกาต้องการทำข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ นั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 ประการคือ การเจรจาพหุภาคีในกรอบโดฮาขาดความแน่นอน ประเทศสมาชิกต่างๆ ได้แตกแยกกันเป็นกลุ่มก้อน ยากที่การเจรจาประเด็นการค้าต่างๆ จะได้ข้อสรุปเป็นที่ยุติ และหัวข้อการเจรจาส่วนใหญ่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประเทศสหรัฐอเมริกาเท่าใด ในทางตรงกันข้ามหากการเจรจาประเด็นต่างๆ ในกรอบโดฮาสามารถกระทำได้เป็นผลสำเร็จ ก็จะทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาต้องเสียประโยชน์มากมาย

ประเทศสหรัฐอเมริกาต้องการให้ประเทศคู่ค้าคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ภายใต้หลักการที่เรียกว่า “ทริปส์พลัส” (TRIPs-Plus) ซึ่งทั้งข้อตกลง FTA ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาทำกับประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์และประเทศสาธารณรัฐชิลี ต่างกำหนดหลักการเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาที่คล้ายกัน ข้อตกลง FTA กำหนดว่า ประเทศคู่ค้าต้องให้การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของคนชาติประเทศสหรัฐอเมริกา ในระดับที่สูงกว่ามาตรฐานขั้นต่ำในข้อตกลงทริปส์ ซึ่งวิธีการเช่นนี้จะช่วยให้ประเทศสหรัฐอเมริการุกทางไปสู่อุปสรรคการปรับปรุงมาตรฐานการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในองค์การการค้าโลกให้มีระดับการคุ้มครองที่สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ประเด็นเรื่องประโยชน์หรือโทษของการทำข้อตกลง FTA ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์กล่าวถึงในวงกว้าง ในแง่บวก ประเทศกำลังพัฒนาที่จัดตั้งเขตการค้าเสรีกับประเทศสหรัฐอเมริกาจะได้รับประโยชน์ในแง่ที่สามารถส่งสินค้าไปขายในตลาดขนาดใหญ่ที่มีกำลังซื้อสูงได้ โดยปราศจากอุปสรรคทางการค้า นอกจากนี้ เขตการค้าเสรียังจะส่งเสริมดึงดูดการลงทุนมาสู่ประเทศกำลังพัฒนาด้วย

แต่ในอีกด้านหนึ่งการจัดทำเขตการค้าเสรีจะก่อให้เกิดผลกระทบในแง่ลบต่อประเทศที่ทำข้อตกลงกับประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างแน่นอนคือ ผลประโยชน์ที่จะได้ จากเขตการค้าเสรีนั้นปราศจากความยั่งยืน เช่น ข้อตกลงเขตการค้าเสรีกำหนดให้ประเทศสหรัฐอเมริกาลดภาษี กีดกันอัตราภาษีศุลกากรให้แก่ประเทศคู่ค้า โดยมีได้สร้างพันธกรณีให้ประเทศสหรัฐอเมริกาต้องยกเลิกนโยบายที่เป็นการบิดเบือนการค้าด้วย เช่น มิได้กำหนดให้ประเทศสหรัฐอเมริกายกเลิกการอุดหนุนและการทุ่มตลาดสินค้าเกษตร ซึ่งขณะนี้เกษตรกรประเทศสหรัฐอเมริกาแต่ละราย ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกามีมูลค่ากว่า 21,000 ดอลลาร์ ซึ่งหากประเทศ

สหรัฐอเมริกาไม่ยุติการอุดหนุนเกษตรกรของประเทศตน ผู้ส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศคู่ค้า ก็ไม่สามารถแข่งขันในตลาดของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ ถึงแม้ว่าจะได้รับการลดหย่อนหรือ ยกเว้นภาษีนำเข้าก็ตาม

นอกจากนี้ การที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการจัดทำข้อตกลง FTA กับประเทศ ต่าง ๆ กว่า 50 ประเทศ ก็หมายความว่า สินค้าของประเทศคู่ค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ยังคง ต้องแข่งขันกันภายใต้สิทธิพิเศษทางการค้าอย่างเดียวกันนั่นเอง

และ ในทางตรงกันข้ามประเทศคู่ค้าจะต้องปฏิบัติตามข้อเรียกร้องต่างๆของประเทศ สหรัฐอเมริกา ย่อมจะก่อให้เกิดต้นทุนการดำเนินการในเรื่องต่างๆ การผูกขาดตลาดสินค้า การ สูญเสียตลาดต่างๆภายในประเทศ เกิดปัญหาทางสาธารณสุข ทางการศึกษา และปัญหาการกีด ขวางการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ข้อเรียกร้องของประเทศสหรัฐอเมริกาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ที่เรียกว่า “ทริปส์ผนวก” มีประเด็นสำคัญหลากหลายประเด็น ซึ่งในงานเขียนนี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะเพียงเรื่องการขยาย อายุการคุ้มครองสิทธิบัตรเท่านั้น

การขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร

ประเทศสหรัฐอเมริกาทกำหนดให้ประเทศคู่ค้าขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรใน 3 ประเด็น คือ 1. ประเทศคู่ค้าต้องคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เป็นสิ่งมีชีวิต 2. ต้องขยายอายุการ คุ้มครอง 3. ต้องเข้าร่วมในสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางสิทธิบัตร

1. ต้องการให้การคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เป็นสิ่งมีชีวิต

ข้อตกลง FTA ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาทำกับประเทศต่างๆไปแล้ว และที่ประเทศ สหรัฐอเมริกาเสนอให้ประเทศคู่สัญญายอมรับ กำหนดพันธกรณีให้ประเทศคู่ค้าต้องคุ้มครองการ ประดิษฐ์ในทุกสาขาเทคโนโลยี ประเทศคู่ค้าจะต้องสละประโยชน์จาก ข้อยกเว้นตามข้อตกลงท ริปส์ และการคุ้มครองการประดิษฐ์สาขาที่ ความตกลงทริปส์ยินยอมให้มีการยกเว้นจากการ คุ้มครองสิทธิบัตร ที่สำคัญได้แก่ ข้อยกเว้นตามบทบัญญัติข้อ 27.3 (บี) ของข้อตกลงทริปส์¹⁸ ซึ่ง อนุญาตให้ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าคุ้มครองพืช สัตว์ กรรมวิธีทางชีววิทยาสำหรับการ ผลิตพืชหรือสัตว์ ยีน ลำดับยีน สารสกัดจากพืชหรือสัตว์ วิธีการทางธุรกิจ (business methods) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

¹⁸ Section 5: Patents Art.27.3(b) Members may also exclude from patentability plants and animals other than micro-organisms, and essentially biological processes for the production of plants or animals other than non-biological and microbiological processes. However, Members shall provide for the protection of plant varieties either by patents or by an effective sui generis system or by any combination thereof. The provisions of this subparagraph shall be reviewed four years after the date of entry into force of the WTO Agreement.

2. ต้องขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร

ความตกลงทริพส์กำหนดให้สมาชิกขององค์การการค้าโลกคุ้มครองสิทธิบัตรเป็นกำหนดเวลา 20 ปี อายุการคุ้มครองดังกล่าวต้องมีผลกับการประดิษฐ์ทุกสาขา ข้อตกลง FTA กับประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้ประเทศคู่ค้าขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรออกไปอีกเป็นระยะเวลา 5 ปี ในกรณีที่การออกสิทธิบัตรดังกล่าวล่าช้าด้วยเหตุผลอย่างหนึ่งอย่างใด

นอกจากนี้ ในกรณีที่สิทธิบัตรเกี่ยวยวกับผลิตภัณฑ์ยาหรือเคมีภัณฑ์ทางการแพทย์ ซึ่งต้องมีการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์เพื่อขออนุญาตจำหน่าย ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้ประเทศคู่ค้าขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรออกไป ตามเวลาที่เสียไปกับการขออนุญาตขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ เช่น หากผลิตภัณฑ์ยา X ต้องใช้เวลาในการขึ้นทะเบียนตำรับยาเป็นเวลา 5 ปี ประเทศคู่ค้าต้องนำระยะเวลา 5 ปี มาผนวกเข้ากับอายุสิทธิบัตรของยาหรือเคมีภัณฑ์ดังกล่าว ซึ่งเท่ากับว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจะได้รับการคุ้มครองสิทธิบัตรเป็นระยะเวลา 25 ปี

3. เข้าร่วมสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางสิทธิบัตร

ข้อตกลง FTA กับประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้ประเทศคู่ค้าเข้าเป็นสมาชิกสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (Patent Co-operation Treaty) หรือ PCT ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่ทำขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการขอรับสิทธิบัตร รวมทั้งในการตรวจคำขอและสืบค้นข้อมูลสำหรับการออกสิทธิบัตร สนธิสัญญาพีซีที กำหนดให้สำนักงานสิทธิบัตรของประเทศที่พัฒนาแล้ว ทำหน้าที่ในการรับคำขอและตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรแทนสำนักงานสิทธิบัตรของประเทศกำลังพัฒนา

เพื่อประเทศคู่ค้ายอมให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหรัฐอเมริกาตกลงที่จะเปิดตลาดสินค้าให้กับประเทศคู่ค้า โดยยินยอมยกเลิกหรือลดอัตราภาษีนำเข้า ที่เก็บกับสินค้านำเข้าของประเทศเหล่านั้นเป็นการตอบแทน

ซึ่งในด้านเศรษฐกิจ กล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีประสบการณ์ที่เจ็บปวดกับเรื่องนี้มาก ไม่ว่าจะเป็น ด้านเงินทุนจำนวนมากที่ทุ่มไปกับการจัดตั้งหน่วยงานจดทะเบียนสิทธิ หน่วยงานป้องกันและปราบปรามการทำละเมิด ซึ่งมีคำถามว่าจะมีประโยชน์อะไรถ้าหน่วยงานจดทะเบียนที่จัดตั้งขึ้นนั้น มีเฉพาะคนต่างชาติมาขอจด และหน่วยงานที่ป้องกันและปราบปราม ได้ถูกคนต่างชาติใช้เป็นเครื่องมือปราบปรามคนไทย

หากมองในระดับระหว่างประเทศ รายงานหลายฉบับได้บ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ได้รับและได้ใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางจากระบบทรัพย์สินทางปัญญา ก็คือประเทศอุตสาหกรรม รวมตลอดถึงวิสาหกิจเอกชนในประเทศเหล่านั้น ผู้คนในประเทศกำลังพัฒนาได้รับประโยชน์จากระบบคุ้มครองดังกล่าวน้อยมาก

ยิ่งไปกว่านั้น เทคโนโลยีที่ คนของประเทศอุตสาหกรรมเข้ามาจดทะเบียนถือสิทธิครอบครองอยู่ในประเทศโลกที่สาม ก็หาได้ถูกนำมาใช้เพื่อการผลิตสินค้าให้เป็นประโยชน์แก่

เศรษฐกิจของประเทศที่ให้การคุ้มครอง หรือเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่บริษัทหรือนักวิจัยท้องถิ่น
ไม่

ผลกระทบหากกรณีประเทศไทยทำความตกลง FTA เรื่องการขยายอายุการ คุ้มครองสิทธิบัตรกับประเทศสหรัฐอเมริกา

ซึ่งผลกระทบหากกรณีประเทศไทยทำความตกลง FTA เรื่องการขยายอายุการคุ้มครอง
สิทธิบัตรกับประเทศสหรัฐอเมริกา สามารถประมวลสรุปได้ดังนี้

1. การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในการประดิษฐ์ที่เป็นสิ่งมีชีวิต การคุ้มครอง
ทรัพย์สินทางปัญญาในทุกสาขาเทคโนโลยีโดยไม่มีข้อยกเว้นเช่นนี้ จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อ
ประเทศกำลังพัฒนาอย่างมาก ซึ่งที่ผ่านมาการคุ้มครองสิทธิ บัตรผลิตภัณฑ์ยาได้ส่งผลกระทบต่อ
ต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในประเทศยากจน และหากมีการคุ้มครองสิทธิบัตรในสิ่งมีชีวิต
เทคโนโลยีชีวภาพ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การผูกขาดทางเศรษฐกิจและผลกระทบต่อสังคม
ของประเทศกำลังพัฒนาจะรุนแรงมากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง ทั้งใน
ด้านสาธารณสุข การศึกษา และเกษตรกรรม¹⁹

2. กรณีการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร ข้อเรียกร้องเช่นนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์
ของบรรษัทยาและเคมีภัณฑ์ข้ามชาติ โดยประเทศสหรัฐอเมริกาต้องการให้บรรษัทข้ามชาติของ
ตนสามารถผูกขาดตลาดได้เป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทั้งที่บรรษัทข้ามชาติเหล่านั้นโดยทั่วไปก็
สามารถใช้กลไกและวิธีการต่างๆ เพื่อผูกขาดตลาดเกินกว่าอายุสิทธิบัตรได้อยู่แล้ว เช่น ใช้
วิธีการผูกขาดโดยอาศัยเครื่องหมายการค้า และการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความ
จงรักภักดีต่อสินค้า (Brand loyalty) เป็นต้น

ประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมาก ประสบปัญหาการเข้าถึงยาจำเป็น เนื่องจากยาเหล่านั้น
มีราคาแพงอันเป็นผลจากการคุ้มครองสิทธิบัตร ดังนั้นการ ยอมรับหลักการ “ทริปส์ผนวก” เช่นนี้
จะทำให้ประเทศไทยประสบกับปัญหาด้านสาธารณสุขมากยิ่งขึ้น

3. กรณีการเข้าร่วมสนธิสัญญาพีซีที (Patent Corporate Treaty) จะเป็นประโยชน์
ต่อประเทศกำลังพัฒนาที่ระบบการตรวจสอบและสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตรยังไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้ง
ทั้งสำนักงานสิทธิบัตรของประเทศเหล่านั้นก็ยังล่าช้าขาดเครื่องมือเครื่องมือที่ทันสมัย แตกต่าง
จากสำนักงานของประเทศที่พัฒนาแล้ว การให้สำนักงานสิทธิบัตรของป ระเทศที่พัฒนาแล้ว
ดำเนินการแทน จะช่วยให้การตรวจสอบคำขอและคุณสมบัติการประดิษฐ์ของประเทศกำลัง

¹⁹ โปรดดูงานศึกษาของคณะกรรมการการค้าระหว่างทรัพย์สินทางปัญญาของรัฐบาลอังกฤษ ที่กล่าวถึงผลกระทบของ
ทรัพย์สินทางปัญญาต่อประเทศกำลังพัฒนาในด้านต่างๆ (CIPR, Integrating Intellectual Property Rights
and Development Policy, Report of the Commission on Intellectual Property Rights, London,
September 2002 <http://www.iprcommission.org/>)

พัฒนามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ไม่มีสิ่งใดที่จะรับประกันได้ว่า สำนักงานสิทธิบัตรของประเทศที่พัฒนาแล้วจะดำเนินการดังกล่าวโดยคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนายิ่งกว่านั้นระบบขอรับสิทธิบัตรภายใต้สนธิสัญญาพีซีที (Patent Corporate Treaty) จะให้ประโยชน์แก่บริษัทข้ามชาติในอ นที่ จะยื่นขอรับสิทธิบัตรเพียงครั้งเดียว แต่จะได้รับความคุ้มครองในหลายประเทศ

4. ผลกระทบต่อสิทธิทางเศรษฐกิจ ในด้านต้นทุนทางสังคม มีหลักฐานน้อยมากที่แสดงให้เห็นว่า ทรัพย์สินทางปัญญามีส่วนช่วยแก้ปัญหาสังคมของประเทศกำลังพัฒนา มีแต่จะเพิ่มความยากจนและปัญหาทางเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนของประเทศเหล่านั้น ดังจะเห็นได้จากกรณีต้นทุนการรักษาพยาบาลที่สูงขึ้นเนื่องจากสิทธิบัตรยา หรือราคาหนังสือที่แพงเกินกว่าที่นักเรียนนักศึกษาจะหาซื้อได้ เป็นต้น

5. ผลกระทบต่อสิทธิทางสังคม แม้ทรัพย์สินทางปัญญาจะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี แต่การพัฒนาเทคโนโลยีมักจะมีเป้าหมายทางธุรกิจเป็นสำคัญ งานวิจัยและพัฒนาจะให้ความสำคัญต่อผลสำเร็จของธุรกิจมากกว่าตอบสนองความต้องการของสังคม เช่น บริษัทยาจะมุ่งเน้นในการสร้างยาที่เป็นที่ต้องการของตลาด มากกว่าที่จะคิดค้นยาที่เป็นที่ต้องการของสังคม²⁰ ดังนั้น ทรัพย์สินทางปัญญาจึงไม่ใช่กลไกเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม หากแต่เป็นเครื่องมือแสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ

6. ผลกระทบต่อสิทธิด้านสุขภาพ

ปัญหายามีราคาแพง เนื่องจากการผูกขาดโดยสิทธิบัตรนั้นเริ่มจะปรากฏชัดเจนขึ้น เช่น ยาดีดีไอ ซึ่งเป็นยาด้านไวรัสเอดส์ที่มี บริษัทบริสตอล ไมเออร์ สคริปส์ จำกัด เป็นเจ้าของ สิทธิบัตรผู้ผลิตและจำหน่ายในประเทศไทย ได้จำหน่ายในท้องตลาดในราคาเม็ดละ 50 บาท โดยคนไข้ต้องรับประทานวันละ 4 เม็ด ตกเดือนละ 6,000 บาท ซึ่งยังไม่รวมค่ายาอย่างอื่นที่ต้องรับประทานควบคู่กันไป กล่าวกันว่าหากต้องการยับยั้งไวรัสเอดส์อย่างได้ผล ผู้ติดเชื้อต้องเสียค่ายาถึงเดือนละ 25,000-30,000 บาท

เหตุผลที่บริษัทยาถือว่าทำไมต้องจำหน่ายยาในราคาแพง คือต้นทุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อคิดค้นยา ทั้งที่ในความเป็นจริง ยายับยั้งไวรัสเอดส์เกือบทั้งหมด เป็นยาที่พัฒนาขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น เพื่อส่งเสริมให้มีการคิดค้นยารักษาโรคเอดส์ รัฐบาลประเทศ สหรัฐอเมริกายินยอมให้มีการนำค่าใช้จ่ายในการพัฒนายามาขอลดหย่อนภาษี อีกทั้งยังให้เงินสนับสนุนแก่บริษัทและหน่วยงานเพื่อให้ทำวิจัย ยิ่งไปกว่านั้น ยารักษาเอดส์หลายตัวก็เป็นยาที่พัฒนาขึ้นโดยองควิวิจัยในภาครัฐ โดยใช้จ่ายจากภาษีอากร

²⁰ Chatley , A, A Healthy Business?: World Health and Pharmaceutical Industry, Zed Books Ltd, London and New Jersey(1990).

ของประชาชน และบริษัทยาข้ามชาติที่อ้างเป็นเจ้าของก็เพียงแค่เข้าไปเจรจาซื้อสิทธิบัตรจากองค์กรเหล่านั้นภายหลัง

จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลก โรคเอดส์เป็นโรคที่คร่าชีวิตประชากรของประเทศกำลังพัฒนามากเป็นอันดับสอง รองจากโรคปอดบวม ประเมินการว่าผู้ติดเชื้อเอดส์ทั่วโลกในปัจจุบันมีจำนวนกว่า 60 ล้านคน และส่วนใหญ่ของผู้ติดเชื้อก็คือคนที่อาศัยอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา²¹

ผู้ติดเชื้อในประเทศไทยมีจำนวนที่สูงถึง 1 ล้านคน แม้โรคเอดส์จะยังคงเป็นโรคที่ไม่มีทางรักษาหาย แต่ผู้ป่วยก็สามารถที่จะมีชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุขและยาวนานได้ หากได้รับยาต้านไวรัสอย่างครบถ้วน อย่างไรก็ตาม มีผู้ป่วยโรคเอดส์ในประเทศไทยเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่ได้รับยาอย่างครบถ้วน

เหตุผลที่รัฐบาลประเทศไทยไม่สามารถจัดหายาโรคเอดส์ให้แก่ประชาชน ได้อย่างทั่วถึงก็เพราะยาเหล่านั้นมีราคาแพงมาก แม้แต่เนยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค ก็ยังไม่สามารถรวมโรคเอดส์เข้าไปในโครงการดังกล่าวได้

ปัจจัยที่ทำให้ยาเหล่านั้นมีราคาแพง ค่าตอบแทนที่ถูกต้องที่สุดนั้นน่าจะเป็นเพราะยาเหล่านั้นถูกผูกขาดโดยบริษัทยาไม่กี่บริษัท และสิทธิ บัตรก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่บริษัทยาใช้สร้างอำนาจผูกขาดให้ตนเอง

7. ผลกระทบ ต่อชุมชนและวัฒนธรรม องค์การอนามัยโลกได้ประเมินไว้ว่า ในปัจจุบันประชากรโลกกว่าร้อยละ 80 ยังคงต้องพึ่งพาการแพทย์แบบดั้งเดิม²² กรรมวิธีรักษาโรคแบบดั้งเดิมแม้ว่าโดยส่วนใหญ่จะพึ่งพา ผลผลิตโดยธรรมชาติ แต่กรรมวิธีก็ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หากแต่เป็นผลงานการสร้างสรรค์ทางปัญญาของบุคคล เช่น การที่แพทย์พื้นบ้านจะนำสมุนไพรหรือพืชมาปรุงเป็นยา แพทย์จะต้องทราบถึงชนิดและคุณสมบัติของสมุนไพรนั้นๆ รวมทั้งอาจจะต้องทราบถึงสถานที่ที่จะพบสมุนไพร เวลาที่จะเก็บ ส่วนผสมต่างๆ เป็นต้น ซึ่งความรู้เหล่านี้ มีความสำคัญในทางเภสัชกรรมเป็นอย่างมาก และทรัพยากรชีวภาพหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้เป็นสิ่งที่ค้นพบได้ ไม่ใช่สิ่งประดิษฐ์

ซึ่งในทางจารีต กรรมวิธีเหล่านี้ย่อมเป็นทรัพย์สินอันทรงคุณค่าที่สืบทอดกันมา โดยไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางเศรษฐกิจ หากแต่เป็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทย

²¹ Bass, N.A. "NOTE: Implications of the TRIPs Agreement for Developing Countries: Pharmaceutical Patent Laws in Brazil and South Africa in the 21st Century", 34 Geo.Wash. Int'L.Rev.191 (2002).

²² Shelton, D., Legal Approaches to Obtaining Compensation for the Access to and Use of Traditional Knowledge of Indigenous Peoples, University of California, Berkeley, California, 1993, p.24.

ระบบทรัพย์สินทางปัญญาได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฉกฉวยทรัพย์สินทางชีวภาพ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศกำลังพัฒนา ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศ ญี่ปุ่น นักวิจัยหรือบริษัทสามารถนำเอาทรัพย์สินทางชีวภาพหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปขอรับ สิทธิบัตรได้โดยง่าย ไม่ว่าจะเป็นการขอรับสิทธิบัตรในสารเคมีที่สกัดจากสิ่งมีชีวิต หรือที่ทำให้ เป็นสารบริสุทธิ์ การจดทะเบียนสิทธิบัตรในตัวพืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์โดยตรง เป็นต้น

ความตกลงทริพส์ ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา แต่ มิได้สร้างเงื่อนไขให้เจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาต้องขออนุญาตจากชุมชนท้องถิ่นหรือ จากรัฐ เพื่อการนำเอาวัตถุชีวภาพไปใช้ในการวิจัย รวมทั้งมิได้กำหนดให้ผู้ทรงสิทธิต้องแบ่งปัน ผลประโยชน์ที่เกิดจากการประดิษฐ์ของตน ให้แก่บุคคลที่เป็นเจ้าของทรัพยากร

8. ผลกระทบ ต่อเสรีภาพทางวิชาการ มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา เทคโนโลยี และใช้ประโยชน์จากระบบทรัพย์สินทางปัญญา

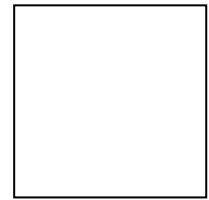
มหาวิทยาลัยของประเทศไทยในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยแบบดั้งเดิม (Conventional University) คือเป็นมหาวิทยาลัยที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ บุคลากรของ มหาวิทยาลัยมีฐานะเป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐ อาจารย์มีเสรีภาพทางวิชาการสูง ทั้งใน ด้านการศึกษาวิจัย และในด้านการเผยแพร่ความรู้แก่นักศึกษาและสังคม รวมทั้งในการตั้ง คำถามวิพากษ์วิจารณ์ และชี้้นำสังคมในประเด็นต่างๆ

หากแต่ในอนาคต เมื่อเปลี่ยนลักษณะมหาวิทยาลัยแบบดั้งเดิมเป็นมหาวิทยาลัยแนว ใหม่ (Modern University) ที่มีลักษณะเหมือนองค์กรธุรกิจ ที่ต้องหารายได้เอง และพึ่งพิง งบประมาณของรัฐให้น้อยที่สุด มหาวิทยาลัยของประเทศไทยในอนาคตก็จะมีลักษณะเป็น องค์กรแบบหุ้นส่วนหรือแบบบริษัท จะทำหน้าที่ฝึกอบรมแรงงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ของตลาด รวมทั้งให้คำปรึกษาแก่บริษัทเอกชนในประเด็นที่มหาวิทยาลัยมีความเชี่ยวชาญ ตลอดจนการทำวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) เพื่อสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจและ ความมั่นคงแห่งรัฐ ปัจจัยที่ใช้ ประเมินความเป็นเลิศทางวิชาการของมหาวิทยาลัยแนวใหม่ก็คือ ความสำเร็จในทางพาณิชย์ของงานวิจัย ชื่อเสียงของอาจารย์และความสำเร็จของบัณฑิต ซึ่งใน ระบบนี้ การสร้างงานวิจัยจะมีเป้าหมายเพื่อการสร้างเทคโนโลยีเพื่อขอรับสิทธิในทรัพย์สินทาง ปัญญา และเพื่อนำไปแสวงหาประโยชน์เชิงพาณิชย์เป็นสำคัญ

เมื่อธุรกิจเป็นตัวเข้ามากำหนดทิศทางการงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ผลกระทบที่จะตามมา ก็คือ

- ความรู้ที่ได้จากการวิจัยก็จะไม่ถูกนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน หากแต่จะถูกเก็บ รักษาเป็นความลับ เพื่อหาช่องทางเปลี่ยนความรู้นั้นให้เป็นกำไร หรือหาโอกาสในการขอรับสิทธิใน ทรัพย์สินทางปัญญา

- หากจะต้องมีการโอนถ่ายความรู้มหาวิทยาลัยก็จะเลือกโอนถ่ายให้ แก่บริษัทเอกชนที่ ให้ผลตอบแทน มากกว่าที่จะโอนถ่ายให้แก่สังคม

บทที่ 5

ผลกระทบกรณีการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรต่อประเทศไทย ประเทศไทยควรเข้าทำความตกลง FTA โดยรับข้อเสนอของประเทศสหรัฐอเมริกา เรื่องการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร

ดังที่ได้ศึกษาจากการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องสิทธิบัตร รวมถึงเรื่อง การขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรของกฎหมายต่างประเทศ คือประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ และสาธารณรัฐชิลี จะเห็นได้ว่า

ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ หากพิจารณาในเรื่องของระบบเศรษฐกิจของประเทศ สาธารณรัฐสิงคโปร์ จะพบว่า เป็นประเทศที่มีศักยภาพในหลายๆด้าน คือ

1. สาธารณรัฐสิงคโปร์มีภูมิประเทศที่เหมาะสมกับการทำการค้า เนื่องจากมีเส้นทาง ขนส่งทางเรือและทางอากาศระหว่างประเทศ จนถือได้ว่าเป็น ศูนย์กลางการคมนาคมและการ สื่อสารของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้²³

2. สาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นประเทศคู่ค้าอันดับที่ 12 ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมี มูลค่าการค้ามากกว่า 30 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกาต่อปี และประเทศสหรัฐอเมริกายัง ส่งออกไปยังประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นจำนวนถึง 18 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา²⁴

3. สาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นประเทศที่ดึงดูดเงินทุนจากต่างประเทศในปริมาณที่มาก ไม่ ว่าจะเป็นเงินทุนจากประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป เนื่องจากมีสาธารณูปโภคที่ มีความก้าวหน้าและสามารถรองรับการขยายตัวของการลงทุนในหลายด้านได้²⁵

4. สาธารณรัฐสิงคโปร์มีสินค้าส่งออกหลักๆเป็นผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ชิ้นส่วน อิเล็กทรอนิกส์ เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์สื่อสาร ซึ่งถือได้ว่าเป็นสินค้าที่มีความ จำเป็นต่อภาคอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก²⁶

5. สาธารณรัฐสิงคโปร์มีสนามบินที่รองรับผู้โดยสารจากประเทศในทุกรัฐภาคของโลก ด้วยสายการบินระหว่างประเทศ 65 สายการบิน และยังมีโครงการที่จะขยายเส้นทางเดินทาง เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันอีกด้วย²⁷

²³ ประภาภรณ์ ชื่อเจริญกิจ, ข้อตกลงการค้าสหรัฐอเมริกา-สิงคโปร์(U.S.-Singapore Free Trade Agreement) , หน้า 9.

²⁴ ประภาภรณ์ ชื่อเจริญกิจ ,เรื่องเดิม, หน้า 9.

²⁵ ประภาภรณ์ ชื่อเจริญกิจ ,เรื่องเดิม, หน้า 9.

²⁶ ประภาภรณ์ ชื่อเจริญกิจ ,เรื่องเดิม, หน้า 9.

²⁷ ประภาภรณ์ ชื่อเจริญกิจ ,เรื่องเดิม, หน้า 9.

6. สาธารณรัฐสิงคโปร์ในปัจจุบันมีบริษัทของประเทศสหรัฐอเมริกามากกว่า 1,300 บริษัทในอุตสาหกรรมหลักๆที่สำคัญ คือ เคมีภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ และมีชาวอเมริกันทำงานอยู่ประมาณ 17,000 คน²⁸

ดังนั้น จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ดังกล่าวมาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการค้าและธุรกิจบริการเป็นอย่างมาก ซึ่งการที่มีความตกลง FTA นี้ก็จะนำมาซึ่งผลประโยชน์ต่อทั้งสองประเทศและเป็นการเพิ่มความสัมพันธ์อันดียิ่งขึ้นระหว่างกันในด้านการค้าระหว่างประเทศและการเมือง

แต่ขณะเดียวกันถ้าพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่ง ซึ่งเป็นในแง่มุมของประชาชน ชาวบ้าน ลูกจ้างประจำ ที่ไม่ได้ทำการค้าการลงทุนนั้น ความตกลง FTA ดังกล่าวอาจซึ่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่อย่างแน่นอนเพราะข้อตกลงต่างๆมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก ดังที่ได้ศึกษาในบทที่ 3

ประเทศสาธารณรัฐชิลี การทำความตกลง FTA ระหว่างสาธารณรัฐชิลี- สหรัฐอเมริกา นั้นอาจนำมาซึ่งประโยชน์ที่สาธารณรัฐชิลีจะได้รับซึ่งเป็นผลมาจากจากการทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างสาธารณรัฐชิลี- สหรัฐอเมริกา อาทิเช่น การเจริญเติบโตและความหลากหลายของการค้าระดับทวีภาคี การเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอก (external financing) ด้วยต้นทุนต่ำ และจากการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศ นอกจากนี้ สาธารณรัฐชิลียังได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของการส่งออก จากการลดลงของอุปสรรคทางการค้าทั้งในรูปของการลดภาษีศุลกากร และการจำกัดโควตาการนำเข้า เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความตกลงการค้าเสรีดังกล่าวจะนำมาซึ่งผลประโยชน์แก่สาธารณรัฐชิลีมากก็ตาม แต่ สิ่งที่ควรคำนึงถึงก็คือผลประโยชน์ดังกล่าวมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดที่ประเทศสาธารณรัฐชิลีจะได้รับในทางปฏิบัติ ดังตัวอย่าง เช่น

1. ประเทศสหรัฐอเมริกาจะลดภาษีการนำเข้าสินค้าเกษตรให้แก่ประเทศสาธารณรัฐชิลี แต่ประเทศสหรัฐอเมริกายังคงยึดมั่นที่ จะให้การอุดหนุนการผลิตสินค้าเกษตรแก่เกษตรกรในประเทศของตนอยู่ ซึ่งประเทศสาธารณรัฐชิลีอาจจะไม่ได้รับประโยชน์มากเท่าที่คาดหวังไว้ เพราะการอุดหนุนดังกล่าวก่อให้เกิดการบิดเบือนเป็นผลให้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เปรียบเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างการลดภาษีการนำเข้าสินค้า เกษตรให้แก่ประเทศสาธารณรัฐชิลีกับการผลิตสินค้าเกษตรที่ประเทศสหรัฐอเมริกาให้การอุดหนุนแก่เกษตรกรของประเทศตน

อีกทั้งประเทศสหรัฐอเมริกายังมีนโยบายที่จะขยายความร่วมมือตามความตกลงการค้าเสรีกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ซึ่งเป็นคู่แข่งการส่งออกสินค้าเกษตรกับประเทศ สาธารณรัฐชิลี อีกด้วย

²⁸ ประภาภรณ์ ชื่อเจริญกิจ ,เรื่องเดิม, หน้า 9.

2. กรณีการเปิดเสรีด้านการลงทุน เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความได้เปรียบทั้งทางด้านเงินทุนและเทคโนโลยี การเปิดการค้าเสรีดังกล่าวย่อมทำให้บรรษัทข้ามชาติของประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามาครอบครองตลาดในประเทศสาธารณรัฐชิลีแทนนักลงทุนภายในชาติของตนได้ในไม่ช้า

3. นอกจากนี้ประเทศสาธารณรัฐชิลียังไม่มีมาตรการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนมาตรการคุ้มครองแรงงานที่ดีพอ ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม อย่างรุนแรงได้

ซึ่งกรณีศึกษาความตกลง FTA ทั้งสองกรณีดังกล่าว สามารถนำไปวิเคราะห์ถึงผลกระทบหากกรณีประเทศไทยเข้าทำความตกลง FTA กับประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในทางวิชาการพบว่า ความตกลงการค้าเสรีประเทศสหรัฐอเมริกา- สาธารณรัฐสิงคโปร์ (USSFTA) เป็นแม่แบบในการจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศไทย- สหรัฐอเมริกา²⁹ แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ประเทศไทยจึงต้องระมัดระวังและทบทวนถึงผลกระทบที่อาจตามมาจากการเข้าทำความตกลง FTA กับประเทศสหรัฐอเมริกาให้ดีกว่าก่อนมีการตัดสินใจ ควรคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชนชาวบ้านธรรมดาที่ไม่ได้มีการลงทุนทางการค้า ซึ่งจะไม่ได้รับประโยชน์จากการลดอัตราภาษี หรือการลดอุปสรรคทางการค้าแต่อย่างใด ซ้ำกลับต้องยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกับกรณีของประเทศสาธารณรัฐชิลีอีกด้วย

ในปัจจุบันประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ซึ่งมีพันธกรณีต้องผูกพันตามหลักเกณฑ์เรื่องการค้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ความตกลงทริปส์ แม้หลักเกณฑ์ของความตกลงทริปส์อาจไม่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ทุกประเทศได้ทั้งหมด แต่หลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินการหรือแม้กระทั่งข้อบังคับต่างๆที่ใช้บังคับแก่ประเทศภาคีในความตกลงทริปส์ก็เป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน

วัตถุประสงค์ของความตกลงทริปส์ คือต้องการลดการบิดเบือนและขัดขวางการค้าระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมให้สิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญาได้มีการคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ตลอดจนเพื่อให้เป็นหลักประกันว่าจะมีมาตรการและกระบวนการบังคับแก่สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อไม่ให้เป็นการอุปสรรคทางการค้าโดยชอบด้วยกฎหมาย³⁰ ดังนั้นการที่ประเทศไทยได้ปฏิบัติตามพันธกรณีในฐานะที่เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก โดยการนำเอาความตกลงทริปส์มาบัญญัติรับรองในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย ย่อม

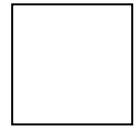
²⁹ FTA corner: 24 ตุลาคม 2548 ส่วนวิเคราะห์เศรษฐกิจและวิชาการ

³⁰ อรรถพรณ พินิจพัฒนา, ประเด็นใหม่เรื่อง สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรีของประเทศสหรัฐอเมริกา

ถือเป็นการที่ประเทศได้ปฏิบัติตามความผูกพันในความตกลงระหว่างประเทศนั้นอย่างเหมาะสม และเพียงพอแล้ว

กรณีประเทศสหรัฐอเมริกาต้องการให้ประเทศไทยเข้าทำความตกลง FTA ซึ่งรวมถึง การขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรนั้น จึงยังเป็นเรื่อง que เห็นได้ยากว่าประชาชนชาวไทยจะได้รับ ประโยชน์ใดจากการเข้าทำความตกลง FTA ดังกล่าว ในทางกลับกันเห็นได้ว่าการทำความตกลง FTA ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหรัฐอเมริกาจะได้รับประโยชน์ แต่ฝ่ายเดียวและจะส่งผลกระทบอย่างรุนแรงและยาวนานต่อประเทศไทยและประชาชนชาวไทย ดังที่ได้ศึกษาในบทที่ 4

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ในปัจจุบัน ขณะที่เศรษฐกิจระหว่างประเทศเป็นไปโดยเสรีมากยิ่งขึ้น ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเกี่ยวพันกันกับการค้าระหว่างประเทศ จึงมีการนำมาบัญญัติไว้เป็นกฎหมายต่างประเทศ แต่เนื่องจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เป็นกฎหมายที่มีความสลับซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน แม้ว่าแทบทุกประเทศในโลกปัจจุบันต่างเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ซึ่งต้องผูกพันตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ความตกลงทริปส์เช่นเดียวกัน แต่ การเจรจา ระดับพหุภาคีอย่างองค์การการค้าโลกย่อมไม่สามารถที่จะสร้างความพึงพอใจให้ แก่ทุกประเทศได้ทั้งหมด

ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจ เห็นความล้มเหลวของประเด็นการเจรจาในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาขององค์การการค้าโลก จึงทำให้ตระหนักถึงความยากลำบากในอันที่จะหาข้อสรุปเป็นยุติได้ อีกทั้งประเด็นในการเจรจานั้นก็ไม่ได้เป็นไปเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ในประเทศของตนเท่าใดนัก ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงต้องการให้เกิดการเจรจาทางการค้าในระดับทวิภาคีขึ้นเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศตนตามที่ตนเองต้องการ ซึ่งประเด็นทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาถือเป็นประเด็นสำคัญที่ประเทศสหรัฐอเมริกาต้องการจัดทำขึ้น

การจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีนี้เป็นวิธีที่ดีและง่ายที่สุดที่ประเทศสหรัฐอเมริกาจะบังคับให้ประเทศกำลังพัฒนาออกกฎหมายภายในที่ต่างไปจากที่กำหนดไว้ในข้อตกลงทริปส์ เช่น เรื่องการขยายอายุ การคุ้มครองสิทธิบัตร เป็นต้น และการกำหนดให้ประเทศคู่ค้าเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาหรือสนธิสัญญาด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่มีขอบเขตและการคุ้มครองกว้าง และเข้มงวดกว่าความตกลงทริปส์ ซึ่งเรียกว่า “ทริปส์พลัส” (TRIPs-Plus)

หากประเทศสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จในการเจรจาการค้าระดับทวิภาคี ประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีความสะดวกในการเสนอประเด็นเหล่านี้ในระดับพหุภาคีขององค์การการค้าโลกมากยิ่งขึ้น เพราะเมื่อประเทศกำลังพัฒนาได้แก้ไขกฎหมายภายในให้เป็นไปตามความต้องการของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว อำนาจต่อรองในเวทีองค์การการค้าโลกก็จะน้อยลงไปอีก ซึ่งก็หมายความว่า ในอนาคตทั้งกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในของแต่ละประเทศเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นไปเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศที่พัฒนาแล้ว อย่างประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

โดยแนวความคิดและหลักการการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาตั้งแต่ในอดีตนั้น ไม่ได้มีหลักการเป็นไปเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิแต่เพียงฝ่ายเดียว หากแต่ต้องคำนึงถึง

ประโยชน์และผลกระทบต่างๆของสาธารณชนด้วย ดังนั้น การเจรจาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจึงควรที่จะมีการเจรจา หรือกระทำการในการเจรจาระดับพหุภาคีและเปิดโอกาสให้แต่ละประเทศ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนามีทางเลือกในการออกกฎหมายภายในตามสมควรและเหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตนเองในแต่ละประเทศ

ประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาจึงควรหลีกเลี่ยงการเจรจาประเด็นด้านทรัพย์สินทางปัญญาในควมตกลงการค้าเสรีระดับทวิภาคี เพราะเนื่องจากการเจรจาเช่นนี้จะทำให้ประเทศไทยมีอำนาจในการเจรยาน้อยกว่า และเกิดความเสียเปรียบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

โดยเฉพาะประเด็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเรื่องการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรที่ประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดไว้ 3 ประเด็น อันได้แก่ 1.) ประเทศคู่ค้าต้องคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เป็นสิ่งมีชีวิต 2.) ต้องขยายอายุการคุ้มครอง 3.) ต้องเข้าร่วมในสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางสิทธิบัตร ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศไทยในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

1. การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ในการประดิษฐ์ที่เป็นสิ่งมีชีวิต เป็นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในทุกสาขาเทคโนโลยีโดยไม่มีข้อยกเว้น กรณีเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดการผูกขาดทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมของประเทศกำลังพัฒนามากขึ้นเป็นทวีคูณ

2. กรณีการขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร ข้อยกเว้นเช่นนี้เป็นข้อยกเว้นที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นฝ่ายที่จะได้รับประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว กล่าวคือ ประเทศสหรัฐอเมริกาต้องการให้บริษัทข้ามชาติของตนผูกขาดตลาดได้เป็นระยะเวลานานขึ้น เป็นตลาดของบริษัทยาข้ามชาติเอง ซึ่งประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับผลกระทบและประสบปัญหาการเข้าถึงยาเนื่องจากยามีราคาแพง

3. กรณีการเข้าร่วมสนธิสัญญาพีซีที ก็เป็นประโยชน์แก่บริษัทข้ามชาติในอันที่จะยื่นขอรับสิทธิบัตรเพียงครั้งเดียว แต่จะได้รับความคุ้มครองในหลายประเทศ

4. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ จากข้อมูลองค์การอนามัยโลก ประมาณการว่าผู้ติดเชื้อเอชไอวีทั่วโลกในปัจจุบันมีจำนวนกว่า 60 ล้านคน และส่วนใหญ่ของผู้ติดเชื้อก็คือคนที่อาศัยอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา³¹ ซึ่งในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มักประสบกับสภาวะปัญหาความยากจนและปัญหาการว่างงาน หากมีการตกลงขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรตามความตกลงที่

³¹ Bass, N.A. "NOTE: Implications of the TRIPs Agreement for Developing Countries: Pharmaceutical Patent Laws in Brazil and South Africa in the 21st Century", 34 Geo.Wash. Int'L.Rev.191 (2002).

ประเทศสหรัฐอเมริกาเสนอนั้น ย่อมมีแต่จะก่อให้เกิดปัญหาการเข้าถึงยาเนื่องจากยาที่มีราคาแพง

5. ผลกระทบต่อสิทธิทางสังคม แม้ทรัพย์สินทางปัญญาจะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี แต่การพัฒนาเทคโนโลยีมักจะมีเป้าหมายทางธุรกิจเป็นสำคัญ งานวิจัยและพัฒนาจะให้ความสำคัญต่อผลสำเร็จของธุรกิจมากกว่าตอบสนองความต้องการของสังคม เช่น บริษัทยาจะมุ่งเน้นในการสร้างยาที่เป็นที่ต้องการของตลาด มากกว่าที่จะคิดค้นยาที่เป็นที่ต้องการของสังคม³² ดังนั้นทรัพย์สินทางปัญญาจึงไม่ใช่กลไกเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม หากแต่เป็นเครื่องมือแสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ

6. ผลกระทบต่อสิทธิด้านสุขภาพ นับตั้งแต่ประเทศไทยได้แก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรเพื่อคุ้มครองผลิตภัณฑ์ยา ในปี พ.ศ. 2535 ปรากฏว่าได้มีการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยาเป็นจำนวนมาก ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นการขอรับสิทธิบัตรโดยบริษัทยาต่างชาติแทบทั้งสิ้น

เมื่อบริษัทข้ามชาติเหล่านั้นได้รับสิทธิบัตรก็จะก่อให้เกิดการผูกขาดในผลิตภัณฑ์ยา ทำให้ยามีราคาแพง ประชาชนก็ไม่สามารถเข้าถึงยารักษาโรคได้ แม้แต่รัฐบาลประเทศไทยก็ไม่สามารถจัดหายาให้ประชาชนได้อย่างทั่วถึงทุกโรค เช่น ยารักษาโรคเอดส์ เป็นต้น

7. ผลกระทบต่อชุมชนและ วัฒนธรรม องค์การอนามัยโลกได้ประเมินไว้ว่า ในปัจจุบันประชากรโลกกว่าร้อยละ 80 ยังคงต้องพึ่งพาการแพทย์แบบดั้งเดิม³³ กรรมวิธีรักษาโรคแบบดั้งเดิมแม้ว่าโดยส่วนใหญ่จะพึ่งพาผลผลิตโดยธรรมชาติ แต่กรรมวิธีก็ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หากแต่เป็นผลงานการสร้างสรรคทา งปัญญาของบุคคล เช่น การที่แพทย์พื้นบ้านจะนำสมุนไพรหรือพืชมาปรุงเป็นยา แพทย์จะต้องทราบถึงชนิดและคุณสมบัติของสมุนไพรนั้นๆ รวมทั้งอาจจะต้องทราบถึงสถานที่ที่จะพบสมุนไพร เวลาที่จะเก็บ ส่วนผสมต่างๆ เป็นต้น ซึ่งความรู้เหล่านี้ มีความสำคัญในทางเภสัชกรรมเป็นอย่างมาก

ซึ่งในทางจารีต กรรมวิธีเหล่านี้ย่อมเป็นทรัพย์สินอันทรงคุณค่าที่สืบทอดกันมา โดยไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางเศรษฐกิจ หากแต่เป็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทย

ระบบทรัพย์สินทางปัญญาได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฉกฉวยทรัพยากรชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศกำลังพัฒนา ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น นักวิจัยหรือบริษัทสามารถนำเอาทรัพยากรชีวภาพหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปขอรับ

³² Chatley , A,A Healthy Business?: World Health and Pharmaceutical Industry, Zed Books Ltd, London and New Jersey(1990).

³³ Shelton, D., Legal Approaches to Obtaining Compensation for the Access to and Use of Traditional Knowledge of Indigenous Peoples, University of California, Berkeley, California, 1993, p.24

สิทธิบัตรได้โดยง่าย ไม่ว่าจะเป็นการขอรับสิทธิบัตรในสารเคมีที่สกัดจากสิ่งมีชีวิต หรือที่ทำให้เป็นสารบริสุทธิ์ การจดทะเบียนสิทธิบัตรในตัวพืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์โดยตรง เป็นต้น

8. ผลกระทบต่อเสรีภาพทางวิชาการ ในอนาคตปัจจัยที่ใช้ประเมินความเป็นเลิศทางวิชาการของมหาวิทยาลัยแนวใหม่ก็คือ ความสำเร็จในทางพาณิชย์ของงานวิจัย ชื่อเสียงของอาจารย์ และความสำเร็จของบัณฑิต ซึ่งในระบบนี้ การสร้างงานวิจัยจะมีเป้าหมายเพื่อการสร้างเทคโนโลยีเพื่อขอรับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และเพื่อนำไปแสวงหาประโยชน์เชิงพาณิชย์เป็นสำคัญ ผลกระทบที่จะตามมาก็คือ

- ความรู้ที่ได้จากการวิจัยก็จะไม่ถูกนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน หากแต่จะถูกเก็บรักษาเป็นความลับ เพื่อหาช่องทางเปลี่ยนความรู้นั้นให้เป็นการค้า หรือหาโอกาสในการขอรับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

- หากจะต้องมีการโอนถ่ายความรู้มหาวิทยาลัยก็จะเลือกโอนถ่ายให้กับบริษัทเอกชนที่ให้ผลตอบแทน มากกว่าที่จะโอนถ่ายให้แก่สังคม

ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้ว การทำเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดผลดีแก่บุคคลกลุ่มหนึ่ง แต่จะก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาวให้แก่บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังพัฒนา

ประเด็นด้านทรัพย์สินทางปัญญาเป็นประเด็นที่มีความสลับซับซ้อนและเกี่ยวพันกับผลประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนใหญ่ รัฐบาลจะต้องมีวิสัยทัศน์อันกว้างไกลเพื่อพิจารณาถึงผลกระทบจากการทำความตกลงเขตการค้าเสรีอย่างถี่ถ้วนและรอบด้าน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ การตกลงทำเขตการค้าเสรีจึงควรจะต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจัง และเป็นระบบ นอกจากนั้นกระบวนการในการจัดทำและเจรจาจะต้องเป็นไปโดยโปร่งใส โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้ถึงความ เป็นไป ตลอดจนรับรู้ผลของการเจรจาต่อรองอย่างต่อเนื่องและมากที่สุดด้วย

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการทำความตกลงเขตการค้าเสรี ไม่ใช่เรื่องการขึ้นลงของภาษี หรือทางการค้าเพียงอย่างเดียว หากแต่มีจุดมุ่งหมายที่ อำนาจอธิปไตยของรัฐ (Sovereignty of State) ซึ่งจะได้รับผลกระทบรุนแรงตามมาจากการลงนามของรัฐบาล และในอนาคตจะมีข้อจำกัดอย่างมากในการบริหารและนโยบายที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น เพื่อตั้งรับกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและเพื่อป้องกันความผิดพลาด อันจะก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่ทั้งผู้ประกอบการและประชาชนชาวไทย รัฐบาลที่ต้องเจรจาเพื่อเข้าทำความตกลงการค้าเสรี ควรจะปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ประเทศไทยควรมี การศึกษาและวิจัยอย่างจริงจังและเป็นระบบถึงผลกระทบทั้งข้อดี และโดยเฉพาะข้อเสียที่ประเทศและประชาชนชาวไทยจะได้รับหากมีการเข้าทำความตกลงเขต การค้าเสรี

2. ประเทศไทยควรศึกษาถึงข้อเสนอตามความตกลงที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเสนอให้ว่า มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดในทางปฏิบัติ เช่น

- ศึกษาจากกรณีศึกษาโดยเปรียบเทียบ กับประเทศที่มีสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ ใกล้เคียงกับประเทศไทยและได้เข้าทำความตกลง FTA กับประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ยื่นข้อเสนอและตกลงในการแลกเปลี่ยน ข้อสัญญาที่ตกลงไว้กับประเทศต่าง ๆ ไว้หรือไม่มากน้อยเพียงใด

- หากมีความเป็นไปได้หรือไม่มีความเป็นไปได้ ในการที่ประเทศสหรัฐอเมริกาจะ ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ประเทศตนสัญญาไว้แก่ประเทศไทย ประเทศไทยควรปรับข้อตกลง ดังกล่าวโดยการเจรจากับป ระเทศ สหรัฐอเมริกา หรือสร้างสภาพบังคับและบทลงโทษลงใน ข้อตกลงดังกล่าวด้วย

3. กระบวนการเจรจา ต้องมีความโปร่งใส โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมใน การแสดงความคิดเห็น การทำประชาพิจารณ์และรับรู้ถึงความเป็นไป ตลอดจนรับรู้ผลของการ เสร็จจ่าต่อรองอย่างต่อเนื่อง

4. การเจรจามีใช้หน้าที่ของฝ่ายบริหารเพียงฝ่ายเดียว ต้องกระทำผ่านกระบวนการ ของ ฝ่ายนิติบัญญัติด้วย

5. ในการเจรจ่าในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ยาและสาธารณสุขต้องคำนึงถึงผู้ป่วย และผู้บริโภคในการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ หากมีผลกระทบแม้ว่าจะในระยะสั้นหรือระยะยาว จะต้องไม่รับในข้อเรียกร้องเหล่านี้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ในข้อเส นอที่ประเทศ สหรัฐอเมริกาเสนอให้แต่อย่างใด เพราะตามหลักสิทธิมนุษยชนและตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ แห่งประเทศไทย กล่าวไว้ว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการมีชีวิตอยู่และมีสุขภาพที่ดี

Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights :TRIPs

Preamble to the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights

Members,

Desiring to reduce distortions and impediments to international trade, and taking into account the need to promote effective and adequate protection of intellectual property rights, and to ensure that measures and procedures to enforce intellectual property rights do not themselves become barriers to legitimate trade;

Recognizing, to this end, the need for new rules and disciplines concerning:

(a) the applicability of the basic principles of GATT 1994 and of relevant international intellectual property agreements or conventions;

(b) the provision of adequate standards and principles concerning the availability, scope and use of trade-related intellectual property rights;

(c) the provision of effective and appropriate means for the enforcement of trade-related intellectual property rights, taking into account differences in national legal systems;

(d) the provision of effective and expeditious procedures for the multilateral prevention and settlement of disputes between governments; and

(e) transitional arrangements aiming at the fullest participation in the results of the negotiations;

Recognizing the need for a multilateral framework of principles, rules and disciplines dealing with international trade in counterfeit goods;

Recognizing that intellectual property rights are private rights;

Recognizing the underlying public policy objectives of national systems for the protection of intellectual property, including developmental and technological objectives;

Recognizing also the special needs of the least-developed country Members in respect of maximum flexibility in the domestic implementation of laws and regulations in order to enable them to create a sound and viable technological base;

Emphasizing the importance of reducing tensions by reaching strengthened commitments to resolve disputes on trade-related intellectual property issues through multilateral procedures;

Desiring to establish a mutually supportive relationship between the WTO and the World Intellectual Property Organization (referred to in this Agreement as "WIPO") as well as other relevant international organizations;

Hereby agree as follows:

Article 1

Nature and Scope of Obligations

1. Members shall give effect to the provisions of this Agreement. Members may, but shall not be obliged to, implement in their law more extensive protection than is required by this Agreement, provided that such protection does not contravene the provisions of this Agreement. Members shall be free to determine the appropriate method of implementing the provisions of this Agreement within their own legal system and practice.
2. For the purposes of this Agreement, the term "intellectual property" refers to all categories of intellectual property that are the subject of Sections 1 through 7 of Part II.
3. Members shall accord the treatment provided for in this Agreement to the nationals of other Members. (1) In respect of the relevant intellectual property right, the nationals of other Members shall be understood as those natural or legal persons that would meet the criteria for eligibility for protection provided for in the Paris Convention (1967), the Berne Convention (1971), the Rome Convention and the Treaty on Intellectual Property

in Respect of Integrated Circuits, were all Members of the WTO members of those conventions. **(2)** Any Member availing itself of the possibilities provided in paragraph 3 of Article 5 or paragraph 2 of Article 6 of the Rome Convention shall make a notification as foreseen in those provisions to the Council for Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (the “Council for TRIPS”).

Article 2

Intellectual Property Conventions

1. In respect of Parts II, III and IV of this Agreement, Members shall comply with Articles 1 through 12, and Article 19, of the Paris Convention (1967).
2. Nothing in Parts I to IV of this Agreement shall derogate from existing obligations that Members may have to each other under the Paris Convention, the Berne Convention, the Rome Convention and the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits.

Article 3

National Treatment

1. Each Member shall accord to the nationals of other Members treatment no less favourable than that it accords to its own nationals with regard to the protection **(3)** of intellectual property, subject to the exceptions already provided in, respectively, the Paris Convention (1967), the Berne Convention (1971), the Rome Convention or the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits. In respect of performers, producers of phonograms and broadcasting organizations, this obligation only applies in respect of the rights provided under this Agreement. Any Member availing itself of the possibilities provided in Article 6 of the Berne Convention (1971) or paragraph 1(b) of Article 16 of the Rome Convention shall make a notification as foreseen in those provisions to the Council for TRIPS.

2. Members may avail themselves of the exceptions permitted under paragraph 1 in relation to judicial and administrative procedures, including the designation of an address for service or the appointment of an agent within the jurisdiction of a Member, only where such exceptions are necessary to secure compliance with laws and regulations which are not inconsistent with the provisions of this Agreement and where such practices are not applied in a manner which would constitute a disguised restriction on trade.

Article 4

Most-Favoured-Nation Treatment

With regard to the protection of intellectual property, any advantage, favour, privilege or immunity granted by a Member to the nationals of any other country shall be accorded immediately and unconditionally to the nationals of all other Members. Exempted from this obligation are any advantage, favour, privilege or immunity accorded by a Member:

(a) deriving from international agreements on judicial assistance or law enforcement of a general nature and not particularly confined to the protection of intellectual property;

(b) granted in accordance with the provisions of the Berne Convention (1971) or the Rome Convention authorizing that the treatment accorded be a function not of national treatment but of the treatment accorded in another country;

(c) in respect of the rights of performers, producers of phonograms and broadcasting organizations not provided under this Agreement;

(d) deriving from international agreements related to the protection of intellectual property which entered into force prior to the entry into force of the WTO Agreement, provided that such agreements are notified to the Council for TRIPS and do not constitute an arbitrary or unjustifiable discrimination against nationals of other Members.

Article 5

Multilateral Agreements on Acquisition or Maintenance of Protection

The obligations under Articles 3 and 4 do not apply to procedures provided in multilateral agreements concluded under the auspices of WIPO relating to the acquisition or maintenance of intellectual property rights.

Article 6

Exhaustion

For the purposes of dispute settlement under this Agreement, subject to the provisions of Articles 3 and 4 nothing in this Agreement shall be used to address the issue of the exhaustion of intellectual property rights.

Article 7

Objectives

The protection and enforcement of intellectual property rights should contribute to the promotion of technological innovation and to the transfer and dissemination of technology, to the mutual advantage of producers and users of technological knowledge and in a manner conducive to social and economic welfare, and to a balance of rights and obligations.

Article 8

Principles

1. Members may, in formulating or amending their laws and regulations, adopt measures necessary to protect public health and nutrition, and to promote the public interest in sectors of vital importance to their socio-economic and technological

development, provided that such measures are consistent with the provisions of this Agreement.

2. Appropriate measures, provided that they are consistent with the provisions of this Agreement, may be needed to prevent the abuse of intellectual property rights by right holders or the resort to practices which unreasonably restrain trade or adversely affect the international transfer of technology.

Article 27

Patentable Subject Matter

1. Subject to the provisions of paragraphs 2 and 3, patents shall be available for any inventions, whether products or processes, in all fields of technology, provided that they are new, involve an inventive step and are capable of industrial application. (5) Subject to paragraph 4 of Article 65, paragraph 8 of Article 70 and paragraph 3 of this Article, patents shall be available and patent rights enjoyable without discrimination as to the place of invention, the field of technology and whether products are imported or locally produced.

2. Members may exclude from patentability inventions, the prevention within their territory of the commercial exploitation of which is necessary to protect ordre public or morality, including to protect human, animal or plant life or health or to avoid serious prejudice to the environment, provided that such exclusion is not made merely because the exploitation is prohibited by their law.

3. Members may also exclude from patentability:

(a) diagnostic, therapeutic and surgical methods for the treatment of humans or animals;

(b) plants and animals other than micro-organisms, and essentially biological processes for the production of plants or animals other than non-biological and microbiological processes. However, Members shall provide for the protection of plant varieties either by patents or by an effective sui generis system or by any combination

thereof. The provisions of this subparagraph shall be reviewed four years after the date of entry into force of the WTO Agreement.

Article 28

Rights Conferred

1. A patent shall confer on its owner the following exclusive rights:

(a) where the subject matter of a patent is a product, to prevent third parties not having the owner's consent from the acts of: making, using, offering for sale, selling, or importing (6) for these purposes that product;

(b) where the subject matter of a patent is a process, to prevent third parties not having the owner's consent from the act of using the process, and from the acts of: using, offering for sale, selling, or importing for these purposes at least the product obtained directly by that process.

2. Patent owners shall also have the right to assign, or transfer by succession, the patent and to conclude licensing contracts.

Article 29

Conditions on Patent Applicants

1. Members shall require that an applicant for a patent shall disclose the invention in a manner sufficiently clear and complete for the invention to be carried out by a person skilled in the art and may require the applicant to indicate the best mode for carrying out the invention known to the inventor at the filing date or, where priority is claimed, at the priority date of the application.

2. Members may require an applicant for a patent to provide information concerning the applicant's corresponding foreign applications and grants.

Article 30

Exceptions to Rights Conferred

Members may provide limited exceptions to the exclusive rights conferred by a patent, provided that such exceptions do not unreasonably conflict with a normal exploitation of the patent and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the patent owner, taking account of the legitimate interests of third parties.

Article 31

Other Use Without Authorization of the Right Holder

Where the law of a Member allows for other use (7) of the subject matter of a patent without the authorization of the right holder, including use by the government or third parties authorized by the government, the following provisions shall be respected:

- (a) authorization of such use shall be considered on its individual merits;
- (b) such use may only be permitted if, prior to such use, the proposed user has made efforts to obtain authorization from the right holder on reasonable commercial terms and conditions and that such efforts have not been successful within a reasonable period of time. This requirement may be waived by a Member in the case of a national emergency or other circumstances of extreme urgency or in cases of public non-commercial use. In situations of national emergency or other circumstances of extreme urgency, the right holder shall, nevertheless, be notified as soon as reasonably practicable. In the case of public non-commercial use, where the government or contractor, without making a patent search, knows or has demonstrable grounds to know that a valid patent is or will be used by or for the government, the right holder shall be informed promptly;
- (c) the scope and duration of such use shall be limited to the purpose for which it was authorized, and in the case of semi-conductor technology shall only be for public

non-commercial use or to remedy a practice determined after judicial or administrative process to be anti-competitive;

(d) such use shall be non-exclusive;

(e) such use shall be non-assignable, except with that part of the enterprise or goodwill which enjoys such use;

(f) any such use shall be authorized predominantly for the supply of the domestic market of the Member authorizing such use;

(g) authorization for such use shall be liable, subject to adequate protection of the legitimate interests of the persons so authorized, to be terminated if and when the circumstances which led to it cease to exist and are unlikely to recur. The competent authority shall have the authority to review, upon motivated request, the continued existence of these circumstances;

(h) the right holder shall be paid adequate remuneration in the circumstances of each case, taking into account the economic value of the authorization;

(i) the legal validity of any decision relating to the authorization of such use shall be subject to judicial review or other independent review by a distinct higher authority in that Member;

(j) any decision relating to the remuneration provided in respect of such use shall be subject to judicial review or other independent review by a distinct higher authority in that Member;

(k) Members are not obliged to apply the conditions set forth in subparagraphs (b) and (f) where such use is permitted to remedy a practice determined after judicial or administrative process to be anti-competitive. The need to correct anti-competitive practices may be taken into account in determining the amount of remuneration in such cases. Competent authorities shall have the authority to refuse termination of authorization if and when the conditions which led to such authorization are likely to recur;

(l) where such use is authorized to permit the exploitation of a patent (“the second patent”) which cannot be exploited without infringing another patent (“the first patent”), the following additional conditions shall apply:

(i) the invention claimed in the second patent shall involve an important technical advance of considerable economic significance in relation to the invention claimed in the first patent;

(ii) the owner of the first patent shall be entitled to a cross-licence on reasonable terms to use the invention claimed in the second patent; and

(iii) the use authorized in respect of the first patent shall be non-assignable except with the assignment of the second patent.

Article 32

Revocation/Forfeiture

An opportunity for judicial review of any decision to revoke or forfeit a patent shall be available.

Article 33

Term of Protection

The term of protection available shall not end before the expiration of a period of twenty years counted from the filing date **(8)**

Article 34

Process Patents: Burden of Proof

1. For the purposes of civil proceedings in respect of the infringement of the rights of the owner referred to in paragraph 1(b) of Article 28, if the subject matter of a patent is a process for obtaining a product, the judicial authorities shall have the authority to

order the defendant to prove that the process to obtain an identical product is different from the patented process. Therefore, Members shall provide, in at least one of the following circumstances, that any identical product when produced without the consent of the patent owner shall, in the absence of proof to the contrary, be deemed to have been obtained by the patented process:

(a) if the product obtained by the patented process is new;

(b) if there is a substantial likelihood that the identical product was made by the process and the owner of the patent has been unable through reasonable efforts to determine the process actually used.

2. Any Member shall be free to provide that the burden of proof indicated in paragraph 1 shall be on the alleged infringer only if the condition referred to in subparagraph (a) is fulfilled or only if the condition referred to in subparagraph (b) is fulfilled.

3. In the adduction of proof to the contrary, the legitimate interests of defendants in protecting their manufacturing and business secrets shall be taken into account.

Paris Convention for the Protection of Industrial Property

Article 2

National Treatment for Nationals of Countries of the Union

(1) Nationals of any country of the Union shall, as regards the protection of industrial property, enjoy in all the other countries of the Union the advantages that their respective laws now grant, or may hereafter grant, to nationals; all without prejudice to the rights specially provided for by this Convention. Consequently, they shall have the same protection as the latter, and the same legal remedy against any infringement of their rights, provided that the conditions and formalities imposed upon nationals are complied with.

Article 4

A to I. Patents, Utility Models, Industrial Designs,

Marks, Inventors' Certificates: Right of Priority

G. Patents: Division of the Application

A.

(1) Any person who has duly filed an application for a patent, or for the registration of a utility model, or of an industrial design, or of a trademark, in one of the countries of the Union, or his successor in title, shall enjoy, for the purpose of filing in the other countries, a right of priority during the periods hereinafter fixed.

(2) Any filing that is equivalent to a regular national filing under the domestic legislation of any country of the Union or under bilateral or multilateral treaties concluded between countries of the Union shall be recognized as giving rise to the right of priority.

(3) By a regular national filing is meant any filing that is adequate to establish the date on which the application was filed in the country concerned, whatever may be the subsequent fate of the application.

B.

Consequently, any subsequent filing in any of the other countries of the Union before the expiration of the periods referred to above shall not be invalidated by reason of any acts accomplished in the interval, in particular, another filing, the publication or exploitation of the invention, the putting on sale of copies of the design, or the use of the mark, and such acts cannot give rise to any third-party right or any right of personal possession. Rights acquired by third parties before the date of the first application that serves as the basis for the right of priority are reserved in accordance with the domestic legislation of each country of the Union

C.

(1) The periods of priority referred to above shall be twelve months for patents and utility models, and six months for industrial designs and trademarks.

(2) These periods shall start from the date of filing of the first application; the day of filing shall not be included in the period.

(3) If the last day of the period is an official holiday, or a day when the Office is not open for the filing of applications in the country where protection is claimed, the period shall be extended until the first following working day.

(4) A subsequent application concerning the same subject as a previous first application within the meaning of paragraph (2), above, filed in the same country of the Union shall be considered as the first application, of which the filing date shall be the starting point of the period of priority, if, at the time of filing the subsequent application, the said previous application has been withdrawn, abandoned, or refused, without having been laid open to public inspection and without leaving any rights outstanding, and if it has not yet served as a basis for claiming a right of priority. The previous application may not thereafter serve as a basis for claiming a right of priority.

D.

(1) Any person desiring to take advantage of the priority of a previous filing shall be required to make a declaration indicating the date of such filing and the country in which it was made. Each country shall determine the latest date on which such declaration must be made.

(2) These particulars shall be mentioned in the publications issued by the competent authority, and in particular in the patents and the specifications relating thereto.

(3) The countries of the Union may require any person making a declaration of priority to produce a copy of the application (description, drawings, etc.) previously filed. The copy, certified as correct by the authority which received such application, shall not require any authentication, and may in any case be filed, without fee, at any time within three months of the filing of the subsequent application. They may require it to be accompanied by a certificate from the same authority showing the date of filing, and by a translation.

(4) No other formalities may be required for the declaration of priority at the time of filing the application. Each country of the Union shall determine the consequences of failure to comply with the formalities prescribed by this Article, but such consequences shall in no case go beyond the loss of the right of priority.

(5) Subsequently, further proof may be required.

Any person who avails himself of the priority of a previous application shall be required to specify the number of that application; this number shall be published as provided for by paragraph (2), above.

E.

(1) Where an industrial design is filed in a country by virtue of a right of priority based on the filing of a utility model, the period of priority shall be the same as that fixed for industrial designs.

(2) Furthermore, it is permissible to file a utility model in a country by virtue of a right of priority based on the filing of a patent application, and vice versa.

F.

No country of the Union may refuse a priority or a patent application on the ground that the applicant claims multiple priorities, even if they originate in different countries, or on the ground that an application claiming one or more priorities contains one or more elements that were not included in the application or applications whose priority is claimed, provided that, in both cases, there is unity of invention within the meaning of the law of the country.

With respect to the elements not included in the application or applications whose priority is claimed, the filing of the subsequent application shall give rise to a right of priority under ordinary conditions.

G.

(1) If the examination reveals that an application for a patent contains more than one invention, the applicant may divide the application into a certain number of divisional applications and preserve as the date of each the date of the initial application and the benefit of the right of priority, if any.

(2) The applicant may also, on his own initiative, divide a patent application and preserve as the date of each divisional application the date of the initial application and the benefit of the right of priority, if any. Each country of the Union shall have the right to determine the conditions under which such division shall be authorized.

H.

Priority may not be refused on the ground that certain elements of the invention for which priority is claimed do not appear among the claims formulated in the application in the country of origin, provided that the application documents as a whole specifically disclose such elements.

I.

(1) Applications for inventors' certificates filed in a country in which applicants have the right to apply at their own option either for a patent or for an inventor's certificate shall give rise to the right of priority provided for by this Article, under the same conditions and with the same effects as applications for patents.

(2) In a country in which applicants have the right to apply at their own option either for a patent or for an inventor's certificate, an applicant for an inventor's certificate shall, in accordance with the provisions of this Article relating to patent applications, enjoy a right of priority based on an application for a patent, a utility model, or an inventor's certificate.

Article 4bis

Patents: Independence of Patents Obtained for the Same Invention in Different Countries

(1) Patents applied for in the various countries of the Union by nationals of countries of the Union shall be independent of patents obtained for the same invention in other countries, whether members of the Union or not.

(2) The foregoing provision is to be understood in an unrestricted sense, in particular, in the sense that patents applied for during the period of priority are independent, both as regards the grounds for nullity and forfeiture, and as regards their normal duration.

(3) The provision shall apply to all patents existing at the time when it comes into effect.

(4) Similarly, it shall apply, in the case of the accession of new countries, to patents in existence on either side at the time of accession.

(5) Patents obtained with the benefit of priority shall, in the various countries of the Union, have a duration equal to that which they would have, had they been applied for or granted without the benefit of priority.

Article 4ter

Patents: Mention of the Inventor in the Patent

The inventor shall have the right to be mentioned as such in the patent.

Article 4quater

Patents: Patentability in Case of Restrictions of Sale by Law

The grant of a patent shall not be refused and a patent shall not be invalidated on the ground that the sale of the patented product or of a product obtained by means of a patented process is subject to restrictions or limitations resulting from the domestic law.

Article 5

A. Patents: Importation of Articles; Failure to Work or Insufficient Working;

Compulsory Licenses

B. Industrial Designs: Failure to Work; Importation of Articles

C. Marks: Failure to Use; Different Forms; Use by Co–proprietors

D. Patents, Utility Models, Marks, Industrial Designs: Marking

A.

(1) Importation by the patentee into the country where the patent has been granted of articles manufactured in any of the countries of the Union shall not entail forfeiture of the patent.

(2) Each country of the Union shall have the right to take legislative measures providing for the grant of compulsory licenses to prevent the abuses which might result from the exercise of the exclusive rights conferred by the patent, for example, failure to work.

(3) Forfeiture of the patent shall not be provided for except in cases where the grant of compulsory licenses would not have been sufficient to prevent the said abuses. No proceedings for the forfeiture or revocation of a patent may be instituted before the expiration of two years from the grant of the first compulsory license.

(4) A compulsory license may not be applied for on the ground of failure to work or insufficient working before the expiration of a period of four years from the date of filing of the patent application or three years from the date of the grant of the patent, whichever period expires last; it shall be refused if the patentee justifies his inaction by legitimate reasons. Such a compulsory license shall be non–exclusive and shall not be transferable, even in the form of the grant of a sub–license, except with that part of the enterprise or goodwill which exploits such license.

(5) The foregoing provisions shall be applicable, mutatis mutandis, to utility models.

B.

The protection of industrial designs shall not, under any circumstance, be subject to any forfeiture, either by reason of failure to work or by reason of the importation of articles corresponding to those which are protected.

C.

(1) If, in any country, use of the registered mark is compulsory, the registration may be cancelled only after a reasonable period, and then only if the person concerned does not justify his inaction.

(2) Use of a trademark by the proprietor in a form differing in elements which do not alter the distinctive character of the mark in the form in which it was registered in one of the countries of the Union shall not entail invalidation of the registration and shall not diminish the protection granted to the mark.

(3) Concurrent use of the same mark on identical or similar goods by industrial or commercial establishments considered as co-proprietors of the mark according to the provisions of the domestic law of the country where protection is claimed shall not prevent registration or diminish in any way the protection granted to the said mark in any country of the Union, provided that such use does not result in misleading the public and is not contrary to the public interest.

D.

No indication or mention of the patent, of the utility model, of the registration of the trademark, or of the deposit of the industrial design, shall be required upon the goods as a condition of recognition of the right to protection.

Article 5bis

All Industrial Property Rights: Period of Grace for the Payment of Fees for the Maintenance of Rights; Patents: Restoration

(1) A period of grace of not less than six months shall be allowed for the payment of the fees prescribed for the maintenance of industrial property rights, subject, if the domestic legislation so provides, to the payment of a surcharge.

(2) The countries of the Union shall have the right to provide for the restoration of patents which have lapsed by reason of non-payment of fees.

Article 5ter

Patents: Patented Devices Forming Part of Vessels, Aircraft, or Land Vehicles

In any country of the Union the following shall not be considered as infringements of the rights of a patentee:

(i) the use on board vessels of other countries of the Union of devices forming the subject of his patent in the body of the vessel, in the machinery, tackle, gear and other accessories, when such vessels temporarily or accidentally enter the waters of the said country, provided that such devices are used there exclusively for the needs of the vessel;

(ii) the use of devices forming the subject of the patent in the construction or operation of aircraft or land vehicles of other countries of the Union, or of accessories of such aircraft or land vehicles, when those aircraft or land vehicles temporarily or accidentally enter the said country.

Article 5quater

Patents: Importation of Products Manufactured by a Process Patented in the Importing Country

When a product is imported into a country of the Union where there exists a patent protecting a process of manufacture of the said product, the patentee shall have all the rights, with regard to the imported product, that are accorded to him by the legislation of the country of importation, on the basis of the process patent, with respect to products manufactured in that country.

Article 5quinquies

Industrial Designs

Industrial designs shall be protected in all the countries of the Union.

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร

พ.ศ. 2522

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2522

เป็นปีที่ 34 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตรเพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522"

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมวด 1

บททั่วไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

"สิทธิบัตร" หมายความว่า หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ ตามที่กำหนดในหมวด 2 และหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้

"อนุสิทธิบัตร" หมายความว่า หนังสือสำคัญ ที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ตามที่กำหนดในหมวด 3 ทวิ แห่งพระราชบัญญัตินี้

"การประดิษฐ์" หมายความว่า การคิดค้นหรือคิดทำขึ้น อันเป็นผลให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ หรือกรรมวิธีใดขึ้นใหม่ หรือการกระทำใด ๆ ที่ทำให้ดีขึ้นซึ่งผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธี

"กรรมวิธี" หมายความว่า วิธีการ กระบวนการ หรือกรรมวิธีในการผลิตหรือการเก็บรักษาให้คงสภาพหรือให้มีคุณภาพดีขึ้นหรือการปรับสภาพให้ดีขึ้นซึ่งผลิตภัณฑ์และรวมถึงการใช้กรรมวิธีนั้น ๆ ด้วย

"แบบผลิตภัณฑ์" หมายความว่า รูปร่างของผลิตภัณฑ์ หรือองค์ประกอบของ ลวดลาย หรือสีของผลิตภัณฑ์ อันมีลักษณะพิเศษสำหรับผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถใช้เป็นแบบ สำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมรวมทั้งหัตถกรรมได้

"ผู้ทรงสิทธิบัตร" หมายความว่า ผู้รับโอนสิทธิบัตร

"ผู้ทรงอนุสิทธิบัตร" หมายความว่า ผู้รับโอนอนุสิทธิบัตร

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการสิทธิบัตร

"พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้

"อธิบดี" หมายความว่า อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา และให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่ง อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามอบหมายด้วย

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มี อำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราตามบัญชี ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด 2

สิทธิบัตรการประดิษฐ์

ส่วนที่ 1

การขอรับสิทธิบัตร

มาตรา 5 ภายใต้บังคับมาตรา 9 การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรได้ต้องประกอบด้วย ลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่
- (2) เป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น และ
- (3) เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม

มาตรา 6 การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ได้แก่การประดิษฐ์ที่ไม่เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว งานที่ปรากฏอยู่แล้ว ให้หมายความถึงการประดิษฐ์ ดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) การประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- (2) การประดิษฐ์ที่ได้มีการเปิดเผย สาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้ว ไม่ว่าจะในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร และไม่ว่าการเปิดเผยนั้นจะกระทำโดยเอกสาร สิ่งพิมพ์ การนำออกแสดง หรือการเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วยประการใด ๆ
- (3) การประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรแล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร

(4) การประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้แล้วนอกราชอาณาจักรเป็น เวลาเกินกว่าสิบแปดเดือนก่อนวันขอรับสิทธิบัตรแต่ยังมีได้มีการออกสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้

(5) การประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้แล้วไม่ว่าในหรือนอก ราชอาณาจักรและได้ประกาศโฆษณาแล้วก่อนวันขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร

การเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดที่เกิดขึ้นหรือเป็นผลมาจากการกระทำอันมิชอบ ด้วยกฎหมาย หรือการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดโดยผู้ประดิษฐ์ รวมทั้งการแสดงผล งานของผู้ประดิษฐ์ในงานแสดงสินค้านานาชาติระหว่างประเทศ หรือในงานแสดงต่อสาธารณชนของทาง ราชการ และการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดดังกล่าวได้กระทำภายในสิบสองเดือน ก่อนที่จะมีการขอรับสิทธิบัตรมิให้ถือว่าเป็นการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดตาม (2)

มาตรา 7 การประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น ได้แก่การประดิษฐ์ที่ไม่เป็นที่ประจักษ์ โดยง่ายแก่บุคคลที่มีความชำนาญในระดับสามัญสำหรับงานประเภทนั้น

มาตรา 8 การประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้แก่การประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตทางอุตสาหกรรม รวมทั้งหัตถกรรม เกษตรกรรม และ พาณิชยกรรม

มาตรา 9 การประดิษฐ์ดังต่อไปนี้ไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติ

- (1) จุลชีพและส่วนประกอบ ส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สัตว์ พืช หรือสารสกัดจากสัตว์หรือพืช

- (2) กฎเกณฑ์และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
- (3) ระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์
- (4) วิธีการวินิจฉัย บำบัด หรือรักษาโรคมมนุษย์ หรือสัตว์
- (5) การประดิษฐ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี อนามัยหรือสวัสดิภาพของประชาชน

มาตรา 10 ผู้ประดิษฐ์เป็นผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตร และมีสิทธิที่จะได้รับการระบุชื่อว่าเป็นผู้ประดิษฐ์ในสิทธิบัตร

สิทธิขอรับสิทธิบัตรยอมโอนและรับมรดกกันได้

การโอนสิทธิขอรับสิทธิบัตรต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอน และผู้รับโอน

มาตรา 11 สิทธิขอรับสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ซึ่งลูกจ้างได้ประดิษฐ์ขึ้นโดยการทำงานตามสัญญาจ้างหรือโดยสัญญาจ้างที่มีวัตถุประสงค์ให้ทำการประดิษฐ์ยอมตกได้แก่นายจ้าง เว้นแต่สัญญาจ้างจะระบุไว้เป็นอย่างอื่น

ความในวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ลูกจ้างทำการประดิษฐ์สิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยการใช้วิธีการสถิติ หรือรายงานซึ่งลูกจ้างสามารถใช้หรือล่วงรู้ได้เพราะการเป็นลูกจ้างตามสัญญาจ้างนั้น แม้ว่าสัญญาจ้างจะมีได้เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์

มาตรา 12 เพื่อส่งเสริมให้มีการประดิษฐ์และเพื่อความเป็นธรรมแก่ลูกจ้างในกรณีทำการประดิษฐ์ของลูกจ้างตามมาตรา 11 วรรคหนึ่ง ถ้านายจ้างได้รับประโยชน์จากการประดิษฐ์หรือนำสิ่งประดิษฐ์นั้นไปใช้ให้ลูกจ้างมีสิทธิได้รับบำเหน็จพิเศษจากนายจ้างนอกเหนือจากค่าจ้างตามปกติได้

ให้ลูกจ้างที่ทำการประดิษฐ์ตามมาตรา 11 วรรคสอง มีสิทธิได้รับบำเหน็จพิเศษจากนายจ้าง

สิทธิที่จะได้รับบำเหน็จพิเศษจะถูกตัดโดยสัญญาจ้างหาได้ไม่

การขอรับสิทธิตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ยื่นต่ออธิบดีตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้อธิบดีมีอำนาจกำหนดบำเหน็จพิเศษให้ แก่ลูกจ้างตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงค่าจ้าง ความสำคัญในการประดิษฐ์ ประโยชน์ที่นายจ้างได้รับหรือจะได้รับจากการประดิษฐ์ดังกล่าว และเงื่อนไขอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการประดิษฐ์ของข้าราชการ หรือพนักงานองค์การของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ให้ถือว่าข้าราชการ หรือพนักงานองค์การของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ มีสิทธิเช่นเดียวกับลูกจ้างตามความในมาตรา 12 เว้นแต่ระเบียบของทางราชการ หรือองค์การ

ของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจนั้น จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 14 บุคคลซึ่งจะขอรับสิทธิบัตรได้ต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทย หรือเป็นนิติบุคคลที่มีสำนักงานแห่งใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศไทย
- (2) มีสัญชาติไทยของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตรซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย
- (3) มีสัญชาติของประเทศที่ยินยอมให้บุคคลสัญชาติไทยหรือนิติบุคคลที่มีสำนักงานแห่งใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศไทยขอรับสิทธิบัตรในประเทศนั้นได้
- (4) มีภูมิลำเนา หรืออยู่ในระหว่างการประกอบอุตสาหกรรมหรือพาณิชย์กรรมอย่างแท้จริง และจริงจังในประเทศไทยหรือประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาหรือ ความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตรซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย

มาตรา 15 ถ้ามีบุคคลหลายคนทำการประดิษฐ์ร่วมกัน บุคคลเหล่านั้นมีสิทธิขอรับสิทธิบัตรร่วมกัน

ในกรณีผู้ประดิษฐ์ร่วมคนใดไม่ยอมรับร่วมขอรับสิทธิบัตรหรือติดต่อไม่ได้ หรือไม่มีสิทธิขอรับสิทธิบัตร ผู้ประดิษฐ์คนอื่นจะขอรับสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ที่ได้ทำร่วมกันนั้นในนามของตนเองก็ได้

ผู้ประดิษฐ์ร่วมซึ่งไม่ได้ร่วมขอรับสิทธิบัตรจะขอเข้าเป็นผู้ร่วมขอรับสิทธิบัตรเมื่อใดก็ได้ ก่อนมีการออกสิทธิบัตร เมื่อได้รับคำขอแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้ง กำหนดวันสอบสวนไปยังผู้ขอรับสิทธิบัตรและผู้ร่วมขอรับสิทธิบัตรในการนี้ให้ส่งสำเนาคำขอไปยังผู้ขอรับสิทธิบัตรและผู้ร่วมขอรับสิทธิบัตรคนอื่นด้วย

ในการสอบสวนตามวรรคสาม พนักงานเจ้าหน้าที่จะเรียกผู้ขอรับสิทธิบัตรและผู้ร่วมขอรับสิทธิบัตร มาให้ถ้อยคำชี้แจงหรือให้ส่ง เอกสารหรือสิ่งใดเพิ่มเติมก็ได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการสอบสวนและอธิบดีได้วินิจฉัยแล้ว ให้แจ้งคำวินิจฉัยไปยังผู้ขอรับสิทธิบัตรและผู้ร่วมขอรับสิทธิบัตร

มาตรา 16 ในกรณีบุคคลหลายคนต่างทำการประดิษฐ์อย่างเดียวกันโดยไม่ได้ร่วมกัน ให้บุคคลซึ่งได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรไว้ก่อนเป็นผู้มีสิทธิรับสิทธิบัตร ถ้ายื่นคำขอรับสิทธิบัตรในวันเดียวกัน ให้ทำความตกลงกันว่าจะให้บุคคลใดมีสิทธิแต่ผู้เดียวหรือให้มีสิทธิร่วมกันถ้าตกลงกันไม่ได้ภายในเวลาที่อธิบดีกำหนดให้คู่กรณีนำคดีไปสู่ศาลภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นระยะเวลาที่อธิบดีกำหนด ถ้าไม่นำคดีไปสู่ศาลภายในกำหนดดังกล่าว ให้ถือว่าบุคคลเหล่านั้นละทิ้งคำขอรับสิทธิบัตร

มาตรา 17 การขอรับสิทธิบัตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดย
กฎกระทรวง

คำขอรับสิทธิบัตรให้มีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อที่แสดงถึงการประดิษฐ์
- (2) ลักษณะและความมุ่งหมายของการประดิษฐ์
- (3) รายละเอียดการประดิษฐ์ที่มีข้อความสมบูรณ์ รัดกุม และชัดเจนอันจะทำให้ผู้มีความ
ชำนาญในระดับสามัญในศิลปะหรือวิทยาการที่เกี่ยวข้องสามารถทำและปฏิบัติการตามการ
ประดิษฐ์นั้นได้ และต้องระบุวิธีการในการประดิษฐ์ที่ดีที่สุดที่ผู้ประดิษฐ์จะพึงทราบได้
- (4) ข้อถือสิทธิโดยชัดเจน
- (5) รายการอื่นตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

ในกรณีที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีแห่งความตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศ
เกี่ยวกับสิทธิบัตร หากคำขอรับสิทธิบัตรเป็นไปตามที่กำหนดในความตกลงหรือความร่วมมือ
ระหว่างประเทศดังกล่าว ให้ถือว่าคำขอดังกล่าวเป็นคำขอรับสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 18 คำขอรับสิทธิบัตรแต่ละฉบับให้ขอได้เฉพาะการประดิษฐ์อย่างเดียวคำขอรับ
สิทธิบัตรเพื่อการประดิษฐ์หลายอย่างในคำขอฉบับเดียวกันจะกระทำได้อีกเมื่อการประดิษฐ์
หลายอย่างนั้นมีความเกี่ยวพันอันอาจถือได้ว่าเป็นการประดิษฐ์อย่างเดียวกัน

มาตรา 19 บุคคลใดแสดงการประดิษฐ์หรือสิ่งประดิษฐ์ในงานแสดงต่อสาธารณชน ซึ่ง
หน่วยงานของรัฐเป็นผู้จัดหรืออนุญาตให้มีขึ้นในราชอาณาจักร ถ้าได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตร
สำหรับการประดิษฐ์นั้นภายในสิบสองเดือนนับแต่วันเปิดงานแสดงต่อสาธารณชน ให้ถือว่าได้ยื่น
คำขอนั้นในวันเปิดงานแสดงนั้น

มาตรา 19 ทวิ บุคคลตามมาตรา 14 ที่ได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ไว้
นอกราชอาณาจักร ถ้ายื่นขอรับสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์นั้นในราชอาณาจักรภายในสิบสอง
เดือนนับแต่วันที่ได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรนอกราชอาณาจักรเป็นครั้งแรก บุคคลนั้นจะขอให้ระบุ
ว่าวันที่ได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรนอกราชอาณาจักรเป็นครั้งแรกเป็นวันที่ได้ยื่นคำขอใน
ราชอาณาจักรก็ได้

มาตรา 20 ผู้ขอรับสิทธิบัตรอาจขอแก้ไขเพิ่มเติมคำขอรับสิทธิบัตรได้ตามหลักเกณฑ์
และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง แต่การแก้ไขเพิ่มเติมนั้นต้องไม่เป็นการเพิ่มเติม
สาระสำคัญของการประดิษฐ์

มาตรา 21 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการขอรับสิทธิบัตรเปิดเผย รายละเอียดการประดิษฐ์ หรือยอมให้บุคคลใดตรวจหรือคัดสำเนา รายละเอียดการประดิษฐ์ไม่ว่า โดยวิธีใด ๆ ก่อนมีการประกาศโฆษณาตามมาตรา 28 เว้นแต่จะได้รับความยินยอมเป็นหนังสือ จากผู้ขอรับสิทธิบัตร

มาตรา 22 ห้ามมิให้บุคคลใดซึ่งรู้ว่าการประดิษฐ์นั้นได้มีผู้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรไว้ แล้วเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์ไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ หรือกระทำโดยประการอื่นที่อาจจะ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ขอรับสิทธิบัตรก่อนมีการประกาศโฆษณาตามมาตรา 28 เว้นแต่จะ ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ขอรับสิทธิบัตร

มาตรา 23 ในกรณีอธิบดีเห็นว่าการประดิษฐ์ตามคำขอรับสิทธิบัตรใดเป็นการประดิษฐ์ ที่ต้องรักษาไว้เป็นความลับเพื่อประโยชน์แก่ความมั่นคง แห่งราชอาณาจักร อธิบดีมีอำนาจสั่งให้ ปกปิดสาระสำคัญและรายละเอียดการประดิษฐ์นั้นไว้เป็นความลับจนกว่าจะสั่งเป็นอย่างอื่น

ห้ามมิให้บุคคลใดรวมทั้งผู้ขอรับสิทธิบัตรเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดการ ประดิษฐ์โดยรู้ว่ายว่อธิบดีได้สั่งให้ปกปิดไว้เป็นความลับตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่จะมีอำนาจทำได้ โดยชอบด้วยกฎหมาย

ส่วนที่ 2

การออกสิทธิบัตร

มาตรา 24 ในการออกสิทธิบัตรเพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการ ตรวจสอบดังนี้

(1) ตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรให้ถูกต้องตามมาตรา 17

(2) ตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นการประดิษฐ์ตามมาตรา 5

ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา 25 เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาออกสิทธิบัตร อธิบดีอาจขอให้ส่วน ราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์การของรัฐ หรือสำนักงานหรือองค์การสิทธิบัตรของรัฐ ต่างประเทศ หรือระหว่างประเทศตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 หรือรายละเอียดการประดิษฐ์ตามมาตรา 17 (3) ตามคำขอรับสิทธิบัตร ได้ และอธิบดีอาจให้ถือว่าการปฏิบัติงานในการตรวจสอบนั้นเป็นการปฏิบัติงานของพนักงาน

เจ้าหน้าที่ได้

มาตรา 26 ในการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าคำขอรับสิทธิบัตรได้มีการประดิษฐ์หลายอย่างที่ไม่มีความเกี่ยวพันกันจนอาจถือได้ว่าเป็นการประดิษฐ์อย่างเดียวกัน ให้แจ้งให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรแยกคำขอสำหรับการประดิษฐ์แต่ละอย่าง

ถ้าผู้ขอรับสิทธิบัตรได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์อย่างหนึ่งอย่างใดที่ได้แยกตามวรรคหนึ่งภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้ถือว่าได้ยื่นคำขอนั้นในวันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรครั้งแรก

การแยกคำขอให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

ในกรณีที่ผู้ขอรับสิทธิบัตรไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ขอรับสิทธิบัตรจะต้องยื่นอุทธรณ์คำสั่งต่ออธิบดีภายในระยะเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวัน เมื่ออธิบดีได้วินิจฉัยและมีคำสั่งแล้ว ให้คำสั่งของอธิบดีเป็นที่สุด

มาตรา 27 ในการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร พนักงานเจ้าหน้าที่จะเรียกผู้ขอรับสิทธิบัตรมาให้ถ้อยคำ ชี้แจง หรือให้ส่งเอกสาร หรือสิ่งใดเพิ่มเติมก็ได้

ในกรณีที่ผู้ขอรับสิทธิบัตรได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรไว้แล้วนอกราชอาณาจักรให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรส่งผลการตรวจสอบการประดิษฐ์หรือรายละเอียดการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

ในกรณีที่จะต้องส่งเอกสารเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรส่งเอกสารนั้นพร้อมด้วยคำแปลเป็นภาษาไทย

ถ้าผู้ขอรับสิทธิบัตรไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง หรือไม่ส่งเอกสารตามวรรคสองภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน ให้ถือว่าละทิ้งคำขอรับสิทธิบัตร เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอธิบดีอาจขยายกำหนดเวลาดังกล่าวให้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 28 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เสนอรายงานการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรต่ออธิบดีแล้ว

(1) ถ้าอธิบดีพิจารณาเห็นว่าคำขอรับสิทธิบัตรไม่ถูกต้องตามมาตรา 17 หรือการประดิษฐ์นั้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 9 ให้อธิบดีสั่งยกคำขอรับสิทธิบัตรนั้น และให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งคำสั่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังผู้ขอรับสิทธิบัตร หรือโดยวิธีการอื่นที่อธิบดีกำหนดภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่อธิบดีมีคำสั่ง

(2) ถ้าอธิบดีพิจารณาเห็นว่าคำขอรับสิทธิบัตรถูกต้องตามมาตรา 17 และการประดิษฐ์นั้นได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 9 ให้อธิบดีมีคำสั่งให้ประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตรนั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง และก่อนการประกาศ

โฆษณา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งผู้ขอรับสิทธิบัตรโดยวิธีการที่อธิบดีกำหนดหรือโดยมีหนังสือแจ้งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับเพื่อให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรชำระค่าธรรมเนียมการประกาศโฆษณาหากผู้ขอรับสิทธิบัตรไม่ชำระค่าธรรมเนียมการประกาศโฆษณาภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งหรือได้รับหนังสือแจ้งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับดังกล่าว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งผู้ขอรับสิทธิบัตรโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับอีกครั้งหนึ่ง และหากผู้ขอรับสิทธิบัตรยังไม่ชำระค่าธรรมเนียมการประกาศโฆษณาภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับหนังสือแจ้งดังกล่าวอีก ให้ถือว่าผู้ขอรับสิทธิบัตรละทิ้งคำขอรับสิทธิบัตร

มาตรา 29 เมื่อได้ประกาศโฆษณาตามมาตรา 28 แล้ว ผู้ขอรับสิทธิบัตรต้องยื่นคำขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นการประดิษฐ์ตามมาตรา 5 ภายในห้าปีนับแต่วันประกาศโฆษณา ในกรณีที่มีการคัดค้านและมีการอุทธรณ์คำสั่งของอธิบดีตามมาตรา 33 และมาตรา 34 ให้ยื่นคำขอภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่คำวินิจฉัยชี้ขาดถึงที่สุดแล้วแต่ระยะเวลาใดจะสิ้นสุดลงทีหลัง ถ้าผู้ขอรับสิทธิบัตรไม่ยื่นคำขอภายในเวลาที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าละทิ้งคำขอรับสิทธิบัตร

ในกรณีที่อธิบดีขอให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์การของรัฐ หรือสำนักงานหรือองค์การสิทธิบัตรของรัฐต่างประเทศหรือระหว่างประเทศ ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 25 ถ้ามีค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบการประดิษฐ์นี้ ให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรชำระค่าใช้จ่ายนั้นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบ ถ้าผู้ขอรับสิทธิบัตรไม่ชำระภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ให้ถือว่าละทิ้งคำขอรับสิทธิบัตร

มาตรา 30 เมื่อได้ประกาศโฆษณาตามมาตรา 28 แล้ว ถ้าปรากฏว่าคำขอรับสิทธิบัตรไม่ชอบด้วยมาตรา 5 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 หรือมาตรา 14 ให้อธิบดีสั่งยกคำขอรับสิทธิบัตรและให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งคำสั่งไปยังผู้ขอรับสิทธิบัตรรวมทั้งผู้คัดค้าน ในกรณีที่มีการคัดค้านตามมาตรา 31 และให้ประกาศโฆษณาคำสั่งนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา 31 เมื่อได้ประกาศโฆษณาตามมาตรา 28 แล้ว บุคคลใดเห็นว่าตนมีสิทธิรับสิทธิบัตรดีกว่าผู้ขอรับสิทธิบัตรหรือเห็นว่าคำขอรับสิทธิบัตรใดไม่ชอบด้วยมาตรา 5 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 หรือมาตรา 14 จะยื่นคำคัดค้านต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ได้ แต่ต้องยื่นภายในเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศโฆษณาตามมาตรา 28

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับคำคัดค้านตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งสำเนาคำคัดค้านไปยังผู้ขอรับสิทธิบัตร ให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรยื่นคำโต้แย้งภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ขอรับสิทธิบัตรได้รับสำเนาคำคัดค้าน ถ้าผู้ขอรับสิทธิบัตรไม่ยื่นคำโต้แย้ง ให้ถือว่าละทิ้งคำขอรับสิทธิบัตร

คำคัดค้านและคำโต้แย้งให้ยื่นพร้อมทั้งแสดงหลักฐาน

มาตรา 32 ในการพิจารณาคำคัดค้านและคำโต้แย้ง ผู้คัดค้านหรือผู้โต้แย้งจะนำพยานหลักฐานมาแสดงหรือแถลงเพิ่มเติมก็ได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

เมื่ออธิบดีได้วินิจฉัยและมีคำสั่งตามมาตรา 33 หรือมาตรา 34 แล้ว ให้แจ้งคำวินิจฉัยและคำสั่งไปยังผู้คัดค้านและผู้โต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผล

มาตรา 33 เมื่อผู้ขอรับสิทธิบัตรยื่นคำขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 29 และพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำการตรวจสอบตามมาตรา 24 แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำรายงานการตรวจสอบเสนออธิบดี

เมื่ออธิบดีพิจารณารายงานการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุขัดข้องในการออกสิทธิบัตร และเป็นกรณีที่ไม่มีการคัดค้านตามมาตรา 31 หรือในกรณีที่มีการคัดค้านตามมาตรา 31 แต่อธิบดีได้วินิจฉัยว่าผู้ขอรับสิทธิบัตรเป็นผู้มีสิทธิให้อธิบดีสั่งให้รับจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกสิทธิบัตรให้แก่ผู้ขอรับสิทธิบัตรและให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรชำระค่าธรรมเนียมการออกสิทธิบัตรภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

เมื่อผู้ขอรับสิทธิบัตรได้ชำระค่าธรรมเนียมตามวรรคสองแล้ว ให้จดทะเบียนการประดิษฐ์และออกสิทธิบัตรให้แก่ผู้ขอรับสิทธิบัตรภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับชำระค่าธรรมเนียมแต่ต้องไม่ก่อนสิ้นระยะเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา 72 ถ้าผู้ขอรับสิทธิบัตรไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในระยะเวลาตามวรรคสอง ให้ถือว่าละทิ้งคำขอรับสิทธิบัตร

สิทธิบัตรให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา 34 ในกรณีที่มีผู้คัดค้านตามมาตรา 31 และอธิบดีได้วินิจฉัยว่าผู้คัดค้านเป็นผู้มีสิทธิรับสิทธิบัตรให้อธิบดีส่งยกคำขอรับสิทธิบัตร

ในกรณีที่ผู้ขอรับสิทธิบัตรมิได้อุทธรณ์คำสั่งของอธิบดีหรือได้อุทธรณ์คำสั่งของอธิบดี และคณะกรรมการหรือศาลได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ถ้าผู้คัดค้านได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์นั้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันมีคำสั่งของอธิบดีหรือนับแต่วันที่คณะกรรมการหรือศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาถึงที่สุด แล้วแต่กรณี ให้ถือว่าผู้คัดค้านได้ยื่นคำขอนั้นในวันเดียวกับวันที่ผู้ขอรับสิทธิบัตรยื่นคำขอรับสิทธิบัตร และให้ถือว่าการประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตรของผู้คัดค้านตามมาตรา 28 เป็นประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตรของผู้คัดค้านด้วย ในกรณีเช่นนี้ ผู้ใดจะยื่นคำคัดค้านคำขอรับสิทธิบัตรของผู้คัดค้านเพราะเหตุตนมีสิทธิดีกว่านั้นไม่ได้

ในการออกสิทธิบัตรให้แก่ผู้คัดค้านนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการตรวจสอบ

คำขอรับสิทธิบัตรและตรวจสอบการประดิษฐ์ของผู้คัดค้านตามมาตรา 24 และให้นำมาตรา 29 มาใช้บังคับแก่ผู้คัดค้านด้วย

ส่วนที่ 3

สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร

มาตรา 35 สิทธิบัตรการประดิษฐ์ให้มีอายุยี่สิบปีนับแต่วันขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร ในกรณีที่มีการดำเนินคดีทางศาลตามมาตรา 16 มาตรา 74 หรือมาตรา 77 มิให้นำระยะเวลาในระหว่างการดำเนินคดีดังกล่าวเป็นอายุของสิทธิบัตรนั้น

มาตรา 35 ทวิ การกระทำที่ขัดต่อมาตรา 36 ก่อนวันออกสิทธิบัตรมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร เว้นแต่จะเป็นการกระทำต่อการประดิษฐ์ ที่ขอรับสิทธิบัตรและได้มีการประกาศโฆษณาคำขอดังกล่าวตามมาตรา 28 แล้ว โดยบุคคลผู้กระทำรู้ว่าการประดิษฐ์นั้นได้มีการยื่นขอรับสิทธิบัตรไว้แล้วหรือได้รับคำบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรว่าการประดิษฐ์นั้นได้มีการยื่นขอรับสิทธิบัตรไว้แล้ว ในกรณีเช่นนี้ ผู้ขอรับสิทธิบัตรมีสิทธิได้รับค่าเสียหายจากบุคคลผู้ฝ่าฝืนสิทธินั้น การเรียกค่าเสียหายดังกล่าวให้ยื่นฟ้องต่อศาลหลังจากที่ได้มีการออกสิทธิบัตรให้แก่ผู้ขอรับสิทธิบัตรแล้ว

มาตรา 36 ผู้ทรงสิทธิบัตรเท่านั้นมีสิทธิดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ สิทธิในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร

(2) ในกรณีสิทธิบัตรกรรมวิธี สิทธิในการ ใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับแก่

(1) การกระทำใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือวิจัย ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดต่อการใช้ประโยชน์ตามปกติของผู้ทรงสิทธิบัตร และไม่ทำให้เสื่อมเสียต่อประโยชน์อันชอบธรรมของผู้ทรงสิทธิบัตรเกินสมควร

(2) การผลิตผลิตภัณฑ์หรือใช้กรรมวิธีดังที่ผู้ทรงสิทธิบัตรได้จดทะเบียนไว้ ซึ่งผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หรือผู้ใช้กรรมวิธีดังกล่าวได้ประกอบกิจการหรือมีเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อประกอบกิจการดังกล่าวโดยสุจริตก่อนวันยื่นขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร โดยผู้ผลิตหรือผู้ใช้

กรรมวิธีไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ถือการจดทะเบียนนั้น ทั้งนี้ โดยไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่ง มาตรา 19 ทวิ

(3) การเตรียมยาเฉพาะรายตามใบสั่งแพทย์ โดยผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบการโรคศิลปะ รวมทั้งการกระทำต่อผลิตภัณฑ์ยาดังกล่าว

(4) การกระทำใด ๆ เกี่ยวกับการขอขึ้นทะเบียนยา โดยผู้ขอมีวัตถุประสงค์ที่จะผลิต จำหน่ายหรือนำเข้าซึ่งผลิตภัณฑ์ยาตามสิทธิบัตรหลังจากสิทธิบัตรดังกล่าวสิ้นอายุลง

(5) การใช้อุปกรณ์ซึ่งเป็นการประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรที่เกี่ยวกับตัวเรือ เครื่องจักร หรืออุปกรณ์อื่นของเรือของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตรซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ ด้วย ในกรณีที่เรือดังกล่าวได้เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวหรือโดยอุบัติเหตุ และจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ดังกล่าวกับเรือ นั้น

(6) การใช้อุปกรณ์ซึ่งเป็นการประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรที่เกี่ยวกับการสร้างการทำงาน หรืออุปกรณ์อื่นของอากาศยาน หรือยานพาหนะของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตรซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ ด้วย ในกรณีที่อากาศยานหรือยานพาหนะดังกล่าวได้เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวหรือโดยอุบัติเหตุ

(7) การใช้ ชาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามา ในราชอาณาจักร ซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร หากผู้ทรงสิทธิบัตรได้อนุญาต หรือยินยอมให้ผลิต หรือขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแล้ว

มาตรา 36 ทวิ สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา 36 ในการประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรมีขอบเขตดังระบุในข้อถือสิทธิ ในการวินิจฉัย ขอบเขตของการประดิษฐ์ตามข้อถือสิทธิ ให้พิจารณาลักษณะของการประดิษฐ์ที่ระบุในรายละเอียดการประดิษฐ์และรูปเขียนประกอบด้วย ขอบเขตของการประดิษฐ์ที่ได้รับความคุ้มครองย่อมคลุมถึงลักษณะของการประดิษฐ์ที่แม้จะมีได้ระบุในข้อถือสิทธิโดยเฉพาะเจาะจง แต่เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ประโยชน์ใช้สอย และทำให้เกิดผลทำนองเดียวกับลักษณะของการประดิษฐ์ที่ระบุไว้ในข้อถือสิทธิตามความเห็นของบุคคลที่มีความชำนาญในระดับสามัญในศิลปะหรือวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์นั้น

มาตรา 37 ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิใช้คำว่า "สิทธิบัตรไทย" หรืออักษร สบท. หรืออักษรต่างประเทศที่มีความหมายเช่นเดียวกัน ให้ปรากฏที่ผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อของผลิตภัณฑ์ หรือในการโฆษณาการประดิษฐ์ตามสิทธิบัตร

การใช้คำหรืออักษรตามวรรคหนึ่งต้องระบุหมายเลขสิทธิบัตรไว้ด้วย

มาตรา 38 ผู้ทรงสิทธิบัตรจะอนุญาตให้บุคคลใดใช้สิทธิตามสิทธิบัตรของตนตาม

มาตรา 36 และมาตรา 37 หรือจะโอนสิทธิบัตรให้แก่บุคคลอื่นก็ได้

มาตรา 39 การอนุญาตให้ใช้สิทธิตามมาตรา 38 นั้น

(1) ผู้ทรงสิทธิบัตรจะกำหนดเงื่อนไข ข้อจำกัดสิทธิ หรือค่าตอบแทนในลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่ชอบธรรมไม่ได้

เงื่อนไข ข้อจำกัดสิทธิ หรือค่าตอบแทนในลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่ชอบธรรมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) ผู้ทรงสิทธิบัตรจะกำหนดให้ผู้รับอนุญาตให้ ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรชำระค่าตอบแทนสำหรับการใช้การประดิษฐ์ตามสิทธิบัตรหลังจากสิทธิบัตรหมดอายุตามมาตรา 35 ไม่ได้

การกำหนดเงื่อนไข ข้อจำกัดสิทธิ หรือค่าตอบแทนที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งมาตรานี้เป็นโมฆะ

มาตรา 40 ภายใต้บังคับมาตรา 42 ในกรณีที่มีผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมกัน ถ้ามิได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมแต่ละคนมีสิทธิใช้สิทธิตามมาตรา 36 และมาตรา 37 โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนอื่น แต่การอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรือการโอนสิทธิบัตรตามมาตรา 38 ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคน

มาตรา 41 การอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรและการโอนสิทธิบัตรตามมาตรา 38 ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

ในกรณีที่อธิบดีเห็นว่าข้อความใดในสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรขัดต่อบทบัญญัติแห่งมาตรา 39 ให้อธิบดีเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา ถ้าคณะกรรมการวินิจฉัยว่าสัญญานั้นขัดต่อบทบัญญัติแห่งมาตรา 39 ให้อธิบดีสั่งไม่รับจดทะเบียนสัญญานั้น เว้นแต่คู่สัญญาจะมีเจตนาให้ส่วนที่สม บูรณ์แห่งสัญญานั้นแยกจากส่วนที่ไม่สมบูรณ์ได้ ในกรณีนั้นอธิบดีจะสั่งรับจดทะเบียนสัญญาบางส่วนก็ได้

มาตรา 42 การขอจดทะเบียนการรับโอนสิทธิบัตรโดยทางมรดกให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

ส่วนที่ 4

การชำระค่าธรรมเนียมรายปี

มาตรา 43 ผู้ทรงสิทธิบัตรต้องเสียค่าธรรมเนียมรายปีตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เริ่มแต่ปีที่ห้าของอายุสิทธิบัตร และต้องชำระภายในหกสิบวันนับแต่วันเริ่มต้นระยะเวลาของปีที่ห้าและของทุก ๆ ปี ต่อไป

ถ้าสิทธิบัตรออกภายหลังวันเริ่มต้นระยะเวลา ของปีที่ห้าแห่งอายุของสิทธิบัตร การชำระค่าธรรมเนียมรายปีสำหรับปีที่ห้าถึงปีที่ออกสิทธิบัตร ให้ชำระภายในหกสิบวันนับแต่วันออกสิทธิบัตร

ถ้าผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ชำระค่าธรรมเนียมรายปีภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองต้องเสียค่าธรรมเนียมเพิ่มร้อยละสามสิบของเงินค่าธรรมเนียมรายปี โดยต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปีพร้อมทั้งค่าธรรมเนียมเพิ่มภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นกำหนดเวลาชำระค่าธรรมเนียมรายปีตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง

เมื่อครบกำหนดเวลาตามวรรคสามแล้ว ถ้าผู้ทรงสิทธิบัตรยังไม่ชำระค่าธรรมเนียมรายปีและค่าธรรมเนียมเพิ่ม ให้อธิบดีทำรายงานต่อคณะกรรมการเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรนั้น

ในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตรร้องขอต่อคณะกรรมการภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรว่ามีเหตุจำเป็นไม่อาจชำระค่าธรรมเนียมรายปีและค่าธรรมเนียมเพิ่มภายในกำหนดเวลาตามวรรคสามได้ คณะกรรมการอาจขยายกำหนดเวลาหรือเพิกถอนคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรนั้นตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา 44 ผู้ทรงสิทธิบัตรจะขอชำระค่าธรรมเนียมรายปีล่วงหน้า โดยชำระทั้งหมดในคราวเดียวแทนการชำระค่าธรรมเนียมเป็นรายปีก็ได้

ในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตรได้ชำระค่าธรรมเนียมรายปีล่วงหน้าไปแล้ว แต่ได้มีการแก้ไขอัตราค่าธรรมเนียมรายปี หรือผู้ทรงสิทธิบัตรขอคืนสิทธิบัตร หรือมีการเพิกถอนสิทธิบัตรนั้น ผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปีเพิ่มเติม หรือไม่มีสิทธิได้ รับคืนค่าธรรมเนียมรายปีที่ได้จ่ายล่วงหน้าไปแล้วนั้น

ส่วนที่ 5

การใช้สิทธิตามสิทธิบัตร

มาตรา 45 ผู้ทรงสิทธิบัตรจะขอให้บันทึกคำยินยอมให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตร

ของตนลงในทะเบียนสิทธิบัตรตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงก็ได้

เมื่อได้บันทึกคำยินยอมลงในทะเบียนสิทธิบัตรแล้วและมีผู้มาขอใช้สิทธิบัตรนั้น ให้อธิบดีอนุญาตให้บุคคลซึ่งขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตรนั้นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรได้ตามเงื่อนไข ข้อจำกัดสิทธิ และค่าตอบแทนในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ที่ผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตรตกลงกัน หากทั้งสองฝ่ายตกลงกันไม่ได้ภายในระยะเวลาที่อธิบดีกำหนด ให้อธิบดีกำหนดเงื่อนไข ข้อจำกัดสิทธิ และค่าตอบแทนตามที่อธิบดีพิจารณาเห็นสมควร

คำวินิจฉัยของอธิบดีตามวรรคสอง คู่กรณีอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยนั้น คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

การใช้สิทธิและการอนุญาตตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อได้มีการบันทึกคำยินยอมตามวรรคหนึ่ง ให้ลดค่าธรรมเนียมรายปีสำหรับสิทธิบัตรนั้นลงตามที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของค่าธรรมเนียมรายปี

มาตรา 46 เมื่อพ้นกำหนดสามปีนับแต่วันออกสิทธิบัตรหรือสี่ปีนับแต่วันยื่นขอรับสิทธิบัตรแล้วแต่ระยะเวลาใดจะสิ้นสุดลงทีหลัง บุคคลอื่นจะยื่นคำขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตรนั้น ต่ออธิบดีก็ได้ ถ้าปรากฏว่าในขณะที่ยื่นคำขอมีพฤติการณ์แสดงว่าผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ใช้สิทธิโดยชอบดังต่อไปนี้

(1) ไม่มีการผลิตผลิตภัณฑ์หรือไม่มีการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตรภายในราชอาณาจักรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือ

(2) ไม่มีการขายผลิตภัณฑ์ ตามสิทธิบัตรหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร หรือมีการขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวในราคาสูงเกินควรหรือไม่พอสองความต้องการของประชาชนภายในราชอาณาจักรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นอย่างกรณีตาม (1) หรือ (2) ผู้ขอใช้สิทธิจะต้องแสดงว่าผู้ขอได้พยายามขออนุญาตใช้สิทธิตามสิทธิบัตรจากผู้ทรงสิทธิบัตรโดยได้เสนอเงื่อนไขและค่าตอบแทนที่เพียงพอตามพฤติการณ์แห่งกรณีแล้ว แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ภายในระยะเวลาอันสมควร

การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา 47 ถ้าการใช้สิทธิตามข้อถือสิทธิในสิทธิบัตรใดอาจมีผลเป็นการละเมิดข้อถือสิทธิในสิทธิบัตรอื่น ผู้ทรงสิทธิบัตรซึ่งประสงค์จะใช้สิทธิดังกล่าวจะยื่นคำขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตรอื่นต่ออธิบดีก็ได้ ภายใต้หลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(1) การประดิษฐ์ของผู้ขอใช้สิทธิเป็น การประดิษฐ์ที่มีความก้าวหน้าอย่างสำคัญทางเทคโนโลยีซึ่งเป็นผลดีทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อเทียบกับการประดิษฐ์ของสิทธิบัตรที่ขอใช้

(2) ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิที่จะใช้สิทธิตามสิทธิบัตรของผู้ขอใช้สิทธิภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมในการขอใช้สิทธินั้น

(3) ผู้ขอใช้สิทธิไม่อาจโอนการใช้สิทธิดังกล่าวให้แก่บุคคลอื่น เว้นแต่จะเป็นการโอนไปพร้อมกับสิทธิบัตรของตน

ทั้งนี้ ผู้ขอใช้สิทธิจะต้องแสดงว่าได้พยายามขออนุญาตใช้สิทธิตามสิทธิบัตรจากผู้ทรงสิทธิบัตรนั้นโดยได้เสนอเงื่อนไขและค่าตอบแทนที่เพียงพอตามพฤติการณ์แห่งกรณีแล้ว แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ภายในระยะเวลาอันสมควร

การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา 47 ทวิ ถ้าการใช้สิทธิตามข้อถือสิทธิในสิทธิบัตรที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ตามมาตรา 46 อาจมีผลเป็นการละเมิดข้อถือสิทธิในสิทธิบัตรของบุคคลอื่นอีก ผู้ขอใช้สิทธิตามมาตรา 46 จะยื่นคำขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตรอื่นนั้นต่ออธิบดีก็ได้ ภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) การประดิษฐ์ของผู้ขอใช้สิทธิเป็นการประดิษฐ์ที่มีความก้าวหน้าอย่างสำคัญ ทางเทคโนโลยีซึ่งเป็นผลดีทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อเทียบกับการประดิษฐ์ของสิทธิบัตรที่ขอใช้

(2) ผู้ขอใช้สิทธิไม่อาจโอนการใช้สิทธิดังกล่าวให้แก่บุคคลอื่น
ทั้งนี้ ผู้ขอใช้สิทธิจะต้องแสดงว่าได้พยายามขออนุญาตใช้สิทธิตามสิทธิบัตรจากผู้ทรงสิทธิบัตรนั้นโดยได้เสนอเงื่อนไขและค่าตอบแทนที่เพียงพอตามพฤติการณ์แห่งกรณีแล้ว แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ภายในระยะเวลาอันสมควร

การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา 48 ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนในการขอใช้สิทธิตามมาตรา 46 มาตรา 47 และมาตรา 47 ทวิ

สำหรับผู้ที่ได้รับอนุญาตแต่เพียงผู้เดียวให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา 38 มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนในการขอใช้สิทธิตามมาตรา 46 มาตรา 47 หรือมาตรา 47 ทวิ ได้ ในกรณีนี้ผู้ทรงสิทธิบัตรไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน

มาตรา 49 ในการยื่นคำขอใช้สิทธิตามมาตรา 46 มาตรา 47 หรือมาตรา 47 ทวิ ผู้ขอใช้สิทธิต้องเสนอค่าตอบแทน เงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรและข้อจำกัดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา 48 วรรคสอง พร้อมกับคำขอใช้สิทธิ สำหรับกรณีการขอใช้สิทธิตามมาตรา 47 ผู้ขอใช้สิทธิต้องยื่นขออนุญาตให้ผู้ทรงสิทธิบัตรที่ตนขอใช้สิทธิเป็นผู้มีสิทธิใช้สิทธิตามสิทธิบัตรของตนเป็นการตอบแทนด้วย

เมื่อได้รับคำขอใช้สิทธิตามมาตรา 46 มาตรา 47 หรือมาตรา 47 ทวิ แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งกำหนดวันสอบสวนคำขอไปยังผู้ขอใช้สิทธิ ผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา 48 วรรคสอง ในกรณีนี้ ให้ส่งสำเนาคำขอไปยังผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา 48 วรรคสองด้วย

ในการสอบสวนตามวรรคสอง พนักงานเจ้าหน้าที่จะเรียกผู้ขอใช้สิทธิผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา 48 วรรคสอง มาให้ถ้อยคำชี้แจง ให้ส่งเอกสารหรือสิ่งใดเพิ่มเติมก็ได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการสอบสวนและอธิบดีได้วินิจฉัยแล้ว ให้แจ้งคำวินิจฉัยไปยังผู้ขอใช้สิทธิผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา 48 วรรคสอง

คำวินิจฉัยของอธิบดีตามวรรคสาม คู่กรณีอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา 50 เมื่ออธิบดีวินิจฉัยว่าผู้ขอใช้สิทธิตามมาตรา 46 มาตรา 47 หรือมาตรา 47 ทวิ เป็นผู้สมควรได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ตามสิทธิบัตรได้ ให้อธิบดีกำหนดค่าตอบแทน เงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร และข้อจำกัดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา 48 วรรคสอง ตามที่ผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ได้รับอนุญาตได้ตกลงกัน และในกรณีที่ทั้งสองฝ่ายตกลงกันไม่ได้ภายในระยะเวลาที่อธิบดีกำหนด ให้อธิบดีกำหนดค่าตอบแทน เงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร และข้อจำกัดสิทธิดังกล่าวตามที่อธิบดีพิจารณาเห็นสมควร ภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- (1) ขอบเขตและระยะเวลาที่อนุญาตต้องไม่เกินกว่าพฤติการณ์อันจำเป็น
- (2) ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นได้รับอนุญาตรายอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรของตนด้วยก็ได้
- (3) ผู้รับอนุญาตไม่มีสิทธิโอนใบอนุญาตให้แก่บุคคลอื่น เว้นแต่จะโอนกิจการหรือชื่อเสียงในทางการค้า โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้นด้วย
- (4) การอนุญาตจะต้องมุ่งสนองความต้องการของประชาชนภายในราชอาณาจักรเป็นสำคัญ

(5) ค่าตอบแทนที่กำหนดจะต้องเพียงพอต่อพฤติการณ์แห่งกรณี
เมื่ออธิบดีได้กำหนดค่าตอบแทน เงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรและข้อจำกัด สิทธิดังกล่าวแล้วให้อธิบดีสั่งให้ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรนั้น

คำสั่งของอธิบดีตามวรรคหนึ่ง คู่กรณีอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยนั้น

การออกใบอนุญาตให้ใช้สิทธิ ตามสิทธิบัตรตามมาตรา 46 มาตรา 47 หรือมาตรา 47 ทวิ ให้เป็นไปตาม

หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา 50 ทวิ ใบอนุญาตให้ใช้สิทธิที่ออกให้ด้วยเหตุตามมาตรา 46 อาจยกเลิกได้หากปรากฏว่าเหตุแห่งการอนุญาตได้หมดสิ้นไปและไม่อาจเกิดขึ้นได้อีก และการยกเลิกดังกล่าว จะไม่กระทบกระเทือนสิทธิหรือผลประโยชน์ที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิได้รับตามใบอนุญาตให้ใช้สิทธินั้น

การขอให้ยกเลิกใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง และให้นำบทบัญญัติมาตรา 49 วรรคสองและวรรคสาม และมาตรา 50 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 51 เพื่อประโยชน์ในการประกอบกิจการอันเป็นสาธารณูปโภคหรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการสงวนรักษาหรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม หรือป้องกันหรือบรรเทาการขาดแคลนอาหาร ยาหรือสิ่งอุปโภคบริโภคอย่างอื่น อย่างรุนแรง หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น กระทรวง ทบวง กรม อาจใช้สิทธิตามสิทธิบัตรอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 36 โดยกระทำการดังกล่าวเองหรือให้บุคคลอื่นกระทำแทน ในการใช้สิทธิดังกล่าว กระทรวง ทบวง กรม จะต้องเสียค่าตอบแทนแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา 48 วรรคสอง และจะต้องแจ้งให้ผู้ทรงสิทธิบัตรทราบเป็นหนังสือโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ โดยไม่อยู่ภายใต้บังคับเงื่อนไขในมาตรา 46 มาตรา 47 และมาตรา 47 ทวิ

ในการนี้ให้ยื่นคำขอเสนอค่าตอบแทนและเงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรต่ออธิบดี การกำหนดค่าตอบแทนให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งประสงค์ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรกับผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร และให้นำมาตรา 50 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 52 ในภาวะสงครามหรือ อในภาวะฉุกเฉิน นายกรัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งใช้สิทธิตามสิทธิบัตรใด ๆ ก็ได้เพื่อการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศและรักษาความมั่นคงแห่งชาติ โดยเสียค่าตอบแทนที่เป็นธรรมแก่ผู้ทรงสิทธิบัตร และต้องแจ้งให้ผู้ทรงสิทธิบัตรทราบเป็นหนังสือโดยไม่ชักช้า

ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวหรือจำนวนค่าตอบแทนต่อศาลภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้น

การคืนสิทธิบัตร การเลิกซื้อถือสิทธิ และการเพิกถอนสิทธิบัตร

มาตรา 53 ผู้ทรงสิทธิบัตรจะขอคืนสิทธิบัตรหรือเลิกซื้อถือสิทธิบางข้อก็ได้ โดยทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

การขอคืนสิทธิบัตรหรือเลิกซื้อถือสิทธิบางข้อตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคน หรือถ้ามีการอนุญาตให้บุคคลใดใช้สิทธิตามสิทธิบัตรตามมาตรา 38 มาตรา 45 มาตรา 46 มาตรา 47 หรือมาตรา 47 ทวิ ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นด้วย

มาตรา 54 สิทธิบัตรใดได้ออกไปโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 5 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 หรือมาตรา 14 ให้ถือว่าสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่ง บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้ หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นก็ได้

มาตรา 55 อธิบดีอาจขอให้คณะกรรมการสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่มีการออก ใบอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรใด ตามมาตรา 50 แล้ว ปรากฏว่าเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาสองปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาตดังกล่าว ผู้ทรงสิทธิบัตรผู้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตร หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร มิได้ดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์หรือไม่มีการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตรนั้นในราชอาณาจักรโดยไม่มีเหตุอันควร หรือในขณะนั้นไม่มีผู้ใดขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตรนั้น หรือมีการขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวในราคาสูงเกินควร และอธิบดีเห็นว่ามีความเหตุอันควรที่จะเพิกถอนสิทธิบัตรดังกล่าว

(2) ผู้ทรงสิทธิบัตรได้อนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยฝ่าฝืน

มาตรา 41

ก่อนการขอให้คณะกรรมการสั่งเพิกถอนสิทธิบัตร ให้อธิบดีมีคำสั่งให้ทำการสอบสวนข้อเท็จจริง และแจ้งคำสั่งให้ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรทราบเพื่อยื่นคำแถลงเหตุผลของตน การยื่นคำแถลงดังกล่าวต้องยื่นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งอธิบดีจะเรียกให้บุคคลใดมาให้อัยการชี้แจง หรือให้ส่งเอกสารหรือสิ่งใดเพิ่มเติมก็ได้

เมื่ออธิบดีได้ทำการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่ามีความเหตุสมควรให้เพิกถอนสิทธิบัตร ให้อธิบดีทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิบัตร

หมวด 3

สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

มาตรา 56 การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จะขอรับสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติ นี้ได้ต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่ออุตสาหกรรมรวมทั้งหัตถกรรม

มาตรา 57 การออกแบบผลิตภัณฑ์ดังต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่

- (1) แบบผลิตภัณฑ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- (2) แบบผลิตภัณฑ์ที่ได้มีการเปิดเผยภาพ สาระสำคัญ หรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- (3) แบบผลิตภัณฑ์ที่เคยมีประกาศโฆษณาตามมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 28 มาแล้วก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- (4) แบบผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ดังกล่าวใน (1) (2) หรือ (3) จนเห็นได้ว่าเป็นการเลียนแบบ

มาตรา 58 การออกแบบผลิตภัณฑ์ดังต่อไปนี้ ขอรับสิทธิบัตรไม่ได้

- (1) แบบผลิตภัณฑ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
- (2) แบบผลิตภัณฑ์ที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 59 การขอรับสิทธิบัตร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

คำขอรับสิทธิบัตรให้มีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ภาพแสดงแบบผลิตภัณฑ์
- (2) ข้อความระบุผลิตภัณฑ์ที่จะใช้กับแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรบุคคลนั้นจะขอให้ระบุว่าจะยื่นคำขอรับสิทธิบัตรนอกราชอาณาจักรเป็นครั้งแรกเป็นวันที่ได้ยื่นคำขอในราชอาณาจักรก็ได้

มาตรา 60 ทวิ บุคคลตามมาตรา 14 ที่ได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ในวันออกราชอาณาจักร ถ้ายื่นคำขอรับสิทธิบัตรสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นในราชอาณาจักรภายในหกเดือนนับแต่วันที่ที่ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรนอกราชอาณาจักรเป็นครั้งแรก บุคคลนั้นจะขอให้ระบุว่าวันที่ที่ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรนอกราชอาณาจักรเป็นครั้งแรกเป็นวันที่ได้ยื่นคำขอในราชอาณาจักรก็ได้

มาตรา 61 เมื่อได้ประกาศโฆษณาตามมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 28 แล้วแต่ก่อนที่อธิบดีสั่งให้รับจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ และออกสิทธิบัตร ถ้าปรากฏว่าคำขอรับสิทธิบัตรไม่ชอบด้วยมาตรา 56 มาตรา 58 หรือมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 14 ให้อธิบดีสั่งยกคำขอรับสิทธิบัตร และให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งคำสั่งไปยังผู้ขอรับสิทธิบัตรและผู้คัดค้านตามมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 31 พร้อมทั้งปิดสำเนาคำสั่งไว้ ณ สถานที่รับคำขอรับสิทธิบัตรด้วย

ในกรณีอธิบดีมีคำสั่งยกคำขอรับสิทธิบัตรตามวรรคหนึ่ง และมีผู้คัดค้านตามมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 31 ให้อธิบดีพิจารณาคำคัดค้านของผู้คัดค้านต่อไป ตามมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 32

มาตรา 62 สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีอายุสิบปีนับแต่วันขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร ในกรณีที่มีการดำเนินคดีทางศาลตามมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 16 หรือมาตรา 74 มิให้นับระยะเวลาในระหว่างการดำเนินคดีดังกล่าวเป็นอายุของสิทธิบัตรนั้น

มาตรา 62 ทวิ การกระทำที่ขัดต่อมาตรา 63 ก่อนวันออกสิทธิบัตรมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร เว้นแต่จะเป็นการกระทำต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรและได้มีการประกาศโฆษณาคำขอดังกล่าวตามมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 28 แล้ว โดยบุคคลผู้กระทำรู้ว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นได้มีการยื่นขอรับสิทธิบัตรไว้แล้วหรือได้รับคำบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นได้มีการยื่นขอรับสิทธิบัตรไว้แล้ว ในกรณีเช่นนี้ ผู้ขอรับสิทธิบัตรมีสิทธิได้รับค่าเสียหายจากบุคคลผู้ฝ่าฝืนสิทธินั้น การเรียกค่าเสียหายดังกล่าวให้ยื่นฟ้องต่อศาลหลังจากที่ได้มีการออกสิทธิบัตรให้แก่ผู้ขอรับสิทธิบัตรแล้ว

มาตรา 63 ผู้ทรงสิทธิบัตรเท่านั้นมีสิทธิใช้แบบผลิตภัณฑ์กับผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร หรือขาย หรือมีไว้เพื่อขาย หรือเสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ใช้แบบผลิตภัณฑ์ดังกล่าว เว้นแต่การใช้แบบผลิตภัณฑ์เพื่อประโยชน์ในการศึกษาหรือวิจัย

มาตรา 64 สิทธิบัตรใดได้ออกไปโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 56 มาตรา 58 หรือ

มาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 14 ให้ถือว่าสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์
ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่ง บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้ หรือบุคคลผู้มีส่วน
ได้เสียหรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรนั้นก็ได้

มาตรา 65 ให้นำบทบัญญัติ มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 มาตรา 13 มาตรา 14
มาตรา 15 มาตรา 16 มาตรา 19 มาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา
22 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 37
มาตรา 38 มาตรา 39 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 43 มาตรา 44 และ
มาตรา 53 ในหมวด 2 ว่าด้วยสิทธิบัตรการประดิษฐ์มาใช้บังคับในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิบัตรการ
ออกแบบผลิตภัณฑ์โดยอนุโลม

หมวด 3

อนุสิทธิบัตร

มาตรา 65 ทวิ การประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้ต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่
- (2) เป็นประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม

มาตรา 65 ตริ บุคคลใดจะขอรับทั้งอนุสิทธิบัตรและสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์อย่าง
เดียวกันไม่ได้

มาตรา 65 จัตวา ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรหรือผู้ขอรับสิทธิบัตรมีสิทธิขอเปลี่ยนแปลง
ประเภทของสิทธิที่จะขอรับจากอนุสิทธิบัตรเป็นสิทธิบัตร หรือจากสิทธิบัตรเป็นอนุสิทธิบัตรได้
ก่อนการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร หรือก่อนการประกาศโฆษณาคำขอรับ
สิทธิบัตรตามมาตรา 28 แล้วแต่กรณี และผู้ขอมีสิทธิให้ถือว่าเอาวันยื่นคำขอเดิมเป็นวันยื่นคำ
ขอ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 65 เบญจ ในการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรให้พนักงาน
เจ้าหน้าที่ ตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรให้ถูกต้องตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วย
มาตรา 17 และตรวจสอบว่าการประดิษฐ์นั้นได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วย
มาตรา 9 หรือไม่ และทำรายงานการตรวจสอบเสนอต่ออธิบดี

(1) ถ้าอธิบดีพิจารณาเห็นว่า คำขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ถูกต้องตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 17 หรือการประดิษฐ์นั้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 ให้อธิบดีสั่งยกคำขอรับอนุสิทธิบัตรนั้นและให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งคำสั่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรหรือโดยวิธีการอื่นที่อธิบดีกำหนดภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่อธิบดีมีคำสั่ง

(2) ถ้าอธิบดีพิจารณาเห็นว่า คำขอรับอนุสิทธิบัตรถูกต้องตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 17 และการประดิษฐ์นั้นได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 ให้อธิบดีมีคำสั่งให้จดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรและก่อนการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรเพื่อให้ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรชำระค่าธรรมเนียมการออกอนุสิทธิบัตรและค่าธรรมเนียมการประกาศโฆษณา ตามวิธีการและระยะเวลาที่กำหนดใน มาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 28 (2)

อนุสิทธิบัตรให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา 65 ฉ ภายในหนึ่งปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร บุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจขอให้ตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรมีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ หรือไม่ก็ได้

เมื่อได้รับคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์ และทำรายงานการตรวจสอบเสนอต่ออธิบดี

เมื่ออธิบดีพิจารณารายงานการตรวจสอบของ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคสอง แล้ว เห็นว่าการประดิษฐ์นั้นมีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ ให้อธิบดีแจ้งให้ผู้ขอให้ตรวจสอบและผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่อธิบดีมีคำวินิจฉัย

ในกรณีที่อธิบดีเห็นว่า การประดิษฐ์นั้นไม่ลักษณะตามที่ กำหนดใน มาตรา 65 ทวิ ให้อธิบดีมีคำสั่งให้สอบสวนข้อเท็จจริง และแจ้งคำสั่งให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบ เพื่อยื่นคำแถลงแสดงเหตุผลของตนภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง และอธิบดีจะเรียกให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ชี้แจงหรือให้ส่งเอกสารหรือสิ่งใดเพิ่มเติมก็ได้ และเมื่อได้สอบสวนข้อเท็จจริงเสร็จแล้ว ถ้าอธิบดีพิจารณาเห็นว่า การประดิษฐ์นั้นไม่มีลักษณะตามที่ กำหนดในมาตรา 65 ทวิ ให้อธิบดีทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อสั่งเพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้น และแจ้งให้ผู้ขอให้ตรวจสอบและผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่คณะกรรมการมีคำสั่ง

มาตรา 65 สัตต อนุสิทธิบัตรให้มีอายุหกปีนับแต่วันขอรับอนุสิทธิบัตรในราชอาณาจักร ในกรณีที่มีการดำเนินคดีทางศาลตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 16 มาตรา 74 หรือ

มาตรา 77 ฉ มีให้นับระยะเวลาในระหว่างการดำเนินคดีดังกล่าวเป็นอายุของอนุสิทธิบัตรนั้น

ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรอาจขอต่ออายุอนุสิทธิบัตรได้สองคราวมีกำหนดคราวละสองปี โดยให้ยื่นคำขอต่ออายุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเก้าสิบวันก่อนวันสิ้นอายุเมื่อได้ยื่นคำขอต่ออายุภายในกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่าอนุสิทธิบัตรนั้นยังคงจดทะเบียนอยู่นอกจากพนักงานเจ้าหน้าที่จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

การขอต่ออายุอนุสิทธิบัตร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา 65 วรรค 1 ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิใช้คำว่า "อนุสิทธิบัตรไทย " หรืออักษร อสบท. หรืออักษรต่างประเทศที่มีความหมายเช่นเดียวกันให้ปรากฏที่ผลิตภัณฑ์ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อของผลิตภัณฑ์ หรือในการโฆษณาการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตร

การใช้คำหรืออักษรตามวรรคหนึ่งต้องระบุหมายเลขอนุสิทธิบัตรไว้ด้วย

มาตรา 65 หนว อนุสิทธิบัตรใดได้ออกไปโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 65 ทวิ
มาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 หรือมาตรา 14 ให้ถือว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่งบุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้ หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นก็ได้

มาตรา 65 ทศ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 6 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 มาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 15 มาตรา 16 มาตรา 17 มาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 19 ทวิ มาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 35 ทวิ มาตรา 36 มาตรา 36 ทวิ มาตรา 38 มาตรา 39 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 43 มาตรา 44 มาตรา 45 มาตรา 46 มาตรา 47 มาตรา 47 ทวิ มาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 50 ทวิ มาตรา 51 มาตรา 52 มาตรา 53 และมาตรา 55 ในหมวด 2 ว่าด้วยสิทธิบัตรการประดิษฐ์ มาใช้บังคับในหมวด 3 ทวิ ว่าด้วยอนุสิทธิบัตรโดยอนุโลม

หมวด 4

คณะกรรมการสิทธิบัตร

มาตรา 66 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการสิทธิบัตร "

ประกอบด้วยปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์อุตสาหกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตรศาสตร์ เกษศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และนิติศาสตร์อีกไม่เกินสิบสองคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยในจำนวนนี้ให้แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชนไม่น้อยกว่าหกคน

คณะกรรมการจะแต่งตั้งบุคคลใดเป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

มาตรา 67 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้น ในระหว่างที่ กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 68 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) คณะรัฐมนตรีให้ออก
- (4) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา 69 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 70 คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- (1) ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งหรือคำ วินิจฉัยของอธิบดีเกี่ยวกับสิทธิบัตร และอนุ

สิทธิบัตรตามมาตรา 41 มาตรา 45 มาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 55 มาตรา 65 ฉ หรือ มาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 45 มาตรา 49 มาตรา 50 หรือมาตรา 72

(3) ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

(4) พิจารณาเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรตามที่รัฐมนตรี

มอบหมาย

มาตรา 71 คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ และให้นำความในมาตรา 69 มาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา 72 ในกรณีที่มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของอธิบดีตามมาตรา 12 มาตรา 15 มาตรา 28 มาตรา 30 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 49 มาตรา 50 หรือมาตรา 61 หรือ มาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 12 มาตรา 15 มาตรา 28 มาตรา 33 หรือ มาตรา 34 หรือ มาตรา 65 เบื้องหรือมาตรา 65 ฉ หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 12 มาตรา 15 มาตรา 49 หรือมาตรา 50 ผู้มีส่วนได้เสียตามมาตราดังกล่าวมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของอธิบดี ถ้าไม่อุทธรณ์ภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของอธิบดีเป็นที่สุด

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ให้ยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ถ้ามีคู่กรณีให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งสำเนาอุทธรณ์ไปยังคู่กรณีด้วย

มาตรา 73 ในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของอธิบดีหรือพิจารณารายงานการสอบสวนของอธิบดี ตามมาตรา 55 หรือมาตรา 65 ฉ หรือรายงานของอธิบดีตามมาตรา 43 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 43 เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร คณะกรรมการจะให้ผู้คัดค้าน หรือผู้โต้แย้ง หรือผู้ทรงสิทธิบัตร หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร หรือผู้ขอให้ตรวจสอบอนุสิทธิบัตร หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิบัตรหรือตามอนุสิทธิบัตร แล้วแต่กรณี นำพยานหลักฐานมาแสดงหรือแถลงเพิ่มเติมก็ได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 74 เมื่อคณะกรรมการได้วินิจฉัยหรือมีคำสั่งตามมาตรา 41 มาตรา 43 มาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 55 หรือมาตรา 65 ฉ หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 41 มาตรา 43 มาตรา 49 มาตรา 50 หรือมาตรา 55 หรือมาตรา 72 แล้วให้แจ้งคำวินิจฉัยหรือคำสั่งพร้อมด้วยเหตุผลไปยังผู้อุทธรณ์และคู่กรณี หรือผู้ทรงสิทธิบัตร หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรือตามอนุสิทธิบัตร แล้วแต่กรณี คู่กรณีฝ่ายใดไม่เห็นด้วย

กับคำวินิจฉัยหรือคำสั่งนั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำ
วินิจฉัยหรือคำสั่งถ้าไม่ดำเนินคดีภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของ
คณะกรรมการเป็นที่สุด

หมวด 5

เบ็ดเตล็ด

มาตรา 75 ห้ามมิให้บุคคลใดซึ่งไม่มีสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ ใช้คำว่า "สิทธิบัตร
ไทย" "อนุสิทธิบัตรไทย" หรืออักษร สบท. หรือ อสบท. หรืออักษรต่างประเทศที่มีความหมาย
เช่นเดียวกัน หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกันให้ปรากฏที่ผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุหรือหีบ
ห่อของผลิตภัณฑ์ หรือในการโฆษณา การประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ใด ๆ

มาตรา 76 ห้ามมิให้บุคคลใด ใช้คำว่า "รอร์สิทธิบัตร" หรือ "รอร์อนุ
สิทธิบัตร" หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกัน ให้ปรากฏที่ผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุหรือหีบ
ห่อของผลิตภัณฑ์ หรือในการโฆษณา การประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ใด ๆ เว้นแต่
เป็นผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรและยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคำขอขึ้น

มาตรา 77 ในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรในกรรมวิธีการผลิต
ผลิตภัณฑ์ฟองผู้ฝ่าฝืนสิทธิตามสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรของตนเป็นคดีแพ่ง หากผู้ทรงสิทธิบัตร
หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรพิสูจน์ได้ว่าผลิตภัณฑ์ที่จำเลยผลิตมีลักษณะเช่นเดียวกันหรือคล้ายกันกับ
ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีของผู้ทรงสิทธิบัตร หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ให้สันนิษฐานไว้ก่อน
ว่าจำเลยได้ใช้กรรมวิธีของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร เว้นแต่จำเลยจะพิสูจน์ให้เห็น
เป็นอย่างอื่น

มาตรา 77 ทวิ ในกรณีที่มีหลักฐานโดยชัดแจ้งว่ามีผู้กระทำการหรือกำลังจะกระทำการ
อย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตาม
มาตรา 36 หรือมาตรา 63 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 36 ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรง
อนุสิทธิบัตรอาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวระงับหรือละเว้นการกระทำดังกล่าวนั้น
ได้ การที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าวไม่ตัดสิทธิผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่จะเรียก
ค่าเสียหายตามมาตรา 77 ตริ

มาตรา 77 ตี ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 36 หรือมาตรา 63 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 36 ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนชดใช้ ค่าเสียหายแก่ผู้ทรงสิทธิบัตร หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหายรวมทั้งการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรด้วย

มาตรา 77 จัตวา บรรดาสินค้าที่อยู่ในครอบครองของผู้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 36 หรือมาตรา 63 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 36 ให้ริบเสียทั้งสิ้น ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรอาจมีคำสั่งให้ทำลายสินค้าดังกล่าวหรือดำเนินการอย่างอื่นเพื่อป้องกันมิให้มีการนำเอาสินค้าดังกล่าวออกจำหน่ายอีกก็ได้

มาตรา 77 เบญจ บุคคลใดขอรับหรือร่วมขอรับทั้งสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์อย่างเดียวกันโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 65 ตี ให้ถือว่าบุคคลนั้นขอรับอนุสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์นั้น

มาตรา 77 ฉ ในกรณีบุคคลหลายคนต่างทำการประดิษฐ์อย่างเดียวกันโดยไม่ได้ร่วมกัน และมีบุคคลฝ่ายหนึ่งได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตร แต่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งได้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร

(1) ให้บุคคลซึ่งได้ยื่นคำขอรับสิทธิหรือคำขอรับ อนุสิทธิบัตรไว้ก่อนเป็นผู้มีสิทธิรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์นั้น

(2) ถ้ามีการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในวันเดียวกันกับการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรและผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรทราบเพื่อให้ทำ ความตกลงกันว่าจะให้บุคคลใดมีสิทธิแต่ผู้เดียวหรือให้มีสิทธิร่วมกัน และจะให้คำขอรับสิทธิบัตรหรือคำขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นคำขอสำหรับการประดิษฐ์นั้น ถ้าตกลงกันไม่ได้ภายในเวลาที่อธิบดีกำหนด ให้คู่กรณีนำคดีไปสู่ศาลภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาที่อธิบดีกำหนด ถ้าไม่นำคดีไปสู่ศาลภายในระยะเวลาดังกล่าวให้ถือว่าบุคคลเหล่านั้นละทิ้งคำขอรับสิทธิบัตรและละทิ้งคำขอรับอนุสิทธิบัตร

มาตรา 77 สัตต ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศโฆษณาตามมาตรา 28 หรือวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ใดผู้ขอรับอนุสิทธิบัตร ผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ผู้ขอรับสิทธิบัตร หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรผู้ใดเห็นว่าการจดทะเบียนการประดิษฐ์ และออกสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์นั้นอาจไม่ชอบด้วย

มาตรา 65 ตรี เพราะการประดิษฐ์นั้นเป็นการประดิษฐ์ อย่างเดียวกันกับของตนและตนได้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรหรือยื่นคำขอรับสิทธิบัตรไว้ในวันเดียวกันกับการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรหรือการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรดังกล่าวผู้นั้นมีสิทธิขอให้ตรวจสอบว่าการประดิษฐ์นั้นได้ยื่นขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 65 ตรี หรือไม่

เมื่อได้รับคำขอให้ตรวจสอบตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบและทำรายงานการตรวจสอบเสนออธิบดี

เมื่ออธิบดีพิจารณารายงานการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคสองแล้วเห็นว่าการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์นั้นจะไม่ชอบด้วยมาตรา 65 ตรี เพราะการประดิษฐ์นั้นเป็นการประดิษฐ์อย่างเดียวกัน และวันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรหรือวันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นวันเดียวกันกับวันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรหรือวันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรของผู้ขอให้ตรวจสอบ ให้อธิบดีแจ้งให้ผู้ขอรับสิทธิบัตร หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรและผู้ขอให้ตรวจสอบทราบเพื่อให้ทำความตกลงกันว่าจะให้บุคคลใดมีสิทธิแต่ผู้เดียว หรือให้มีสิทธิร่วมกัน ถ้าตกลงกันไม่ได้ภายในเวลาที่อธิบดีกำหนด ให้ถือว่าบุคคลเหล่านั้นมีสิทธิร่วมกันในการประดิษฐ์นั้น

มาตรา 77 ัญญ สิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรใดได้ออกไปโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 65 ตรี ให้ถือว่าสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ตามวรรคหนึ่ง บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้

ในกรณีการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร โดยไม่ชอบด้วยมาตรา 65 ตรี และได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์นั้นในวันเดียวกันผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ทรงอนุสิทธิบัตร หรือผู้มีส่วนได้เสียอื่นหรือพนักงานอัยการอาจขอให้อธิบดีเรียกให้ผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ทรงอนุสิทธิบัตร นั้นทำความตกลงกันว่าจะให้บุคคลใดมีสิทธิแต่ผู้เดียวหรือให้มีสิทธิร่วมกัน และต้องทำความตกลงกันว่าจะเลือกให้การประดิษฐ์นั้นเป็นการประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรอย่างใดอย่างหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว ถ้าตกลงกันไม่ได้ภายในเวลาที่อธิบดีกำหนด ให้ถือว่าผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิร่วมกันและให้ถือว่าการประดิษฐ์นั้นเป็นการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตร

มาตรา 78 สิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร หรือใบอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้ใดสูญหายหรือชำรุดในสาระสำคัญ ให้เจ้าของขอรับใบอนุญาตสิทธิบัตร ใบแทนอนุสิทธิบัตร หรือใบแทนใบอนุญาตให้ใช้สิทธินั้นได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา 79 บรรดาคำขอ คำคัดค้าน คำโต้แย้ง และคำอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้แบบพิมพ์และมีสำเนาตามที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 80 บรรดาคำขอรับสิทธิบัตร คำขอรับอนุสิทธิบัตร การประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตร คำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ คำคัดค้าน การขอรับสิทธิบัตร คำขอจดทะเบียน สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร คำขอจดทะเบียนรับโอนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร คำขอเปลี่ยนแปลงสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร คำขอต่ออายุอนุสิทธิบัตร คำขอบันทึกคำยินยอมให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร คำขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร ใบอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร คำอุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของอธิบดี ใบแทนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร ใบแทนใบอนุญาตให้ใช้สิทธิ คำขออื่น ๆ การคัดสำเนาเอกสารและการรับรองสำเนาเอกสาร ให้เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

หมวด 6

ความผิดและกำหนดโทษ

มาตรา 81 เจ้าพนักงานผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 21 หรือมาตรา 23 วรรคสอง หรือมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 21 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 21 หรือมาตรา 23 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 82 บุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา 22 หรือมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 22 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 22 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 83 บุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา 23 วรรคสอง หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 23 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 84 บุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา 75 หรือมาตรา 76 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 85 บุคคลใดกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 36 หรือมาตรา 63 โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 86 บุคคลใดกระทำอย่างอย่างหนึ่งตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วย มาตรา 36 โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 87 บุคคลใดยื่นขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร โดยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้ไปซึ่ง สิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 88 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติ บุคคล ผู้ดำเนินกิจการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดสำหรับ ความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็น หรือยินยอมด้วย

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
ส.โหดระกิตย
รองนายกรัฐมนตรี

บรรณานุกรม

หนังสือ

ไชยยศ เหมรัชตะ. พื้นฐานความรู้ทั่วไป : กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, สำนักพิมพ์นิติธรรม. ยรรยง พวงราช. คู่มือการศึกษา วิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๔๖.

อรพรรณ พันธุ์พัฒนา. "ประเด็นใหม่ เรื่อง สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรีของประเทศสหรัฐอเมริกา", วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, ๒๕๔๗.

จิราพร ลิ้มปานานนท์ และคณะ. (๒๕๔๗)ข้อตกลงเขตการค้าเสรีผลกระทบต่อประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่๑) : พิมพ์ดีการพิมพ์

จิราพร ลิ้มปานานนท์ และคณะ. (๒๕๔๗)ข้อตกลงเขตการค้าเสรี ไทย-สหรัฐอเมริกา ผลกระทบที่มีต่อประเทศไทย(พิมพ์ครั้งที่๑) : พิมพ์ดีการพิมพ์

ทิวารัตน์ ลากวิไล และคณะ.(๒๕๔๗)ข้อมูลเปรียบเทียบข้อตกลงการค้าเสรี US-Chile FTA US-Singapore FTA และ US-Australia FTA, เอกสารข้อมูลหมายเลข ๓, ๒๕๔๗

ทิวารัตน์ ลากวิไล และคณะ.(๒๕๔๘)ข้อตกลงการค้าเสรีสหรัฐอเมริกา, เอกสารข้อมูลหมายเลข ๔, ๒๕๔๘.

นันทน อินทนนท์ และคณะ. (๒๕๔๗)ทรัพย์สินทางปัญญาในยุคโลกาภิวัตน์ เล่ม ๑, กรุงเทพฯ : หจก.จรรยาการพิมพ์

Website

จักรกฤษณ์ ควรวจน์. ข้อตกลงเขตการค้าเสรี ไทย-สหรัฐ : ปัญหาว่าด้วย “ทริปส์ผนวก”. [ออนไลน์]. <http://www.ftawatch.org>. (15 เมษายน 2550)

เสนห์ จามริก. เวทีวิชาการสาธารณะ เรื่อง “ระบบทรัพย์สินทางปัญญาในเวทีเจรจาเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคี”. [ออนไลน์]. <http://www.ftawatch.org>. (15 เมษายน 2550)

เจริญ คัมภีรภาพ. อำนาจอธิปไตย กับ การทำเขตการค้าเสรี(FTA).[ออนไลน์].

<http://www.ftawatch.org>. (15 เมษายน 2550)

เจริญ โทณะวณิก. ทรัพย์สินทางปัญญากับเขตการค้าเสรี. [ออนไลน์].<http://www.ftawatch.org>.

(15 เมษายน 2550)

ฝ่ายข้อมูล ไปโอไทย. เขตการค้าเสรีไทย- สหรัฐอเมริกา : การเริ่มต้นอาณานิคมยุคใหม่ของ
สยามประเทศ?. [ออนไลน์]. <http://www.ftawatch.org>. (15 เมษายน 2550)

สำนักงานอเมริกาและแปซิฟิก กรมการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. ความเป็นมาเขตการค้า
เสรีไทย- สหรัฐ. [ออนไลน์]. <http://www.ftawatch.org>. (15 เมษายน 2550)

ส่วนวิเคราะห์เศรษฐกิจ ฝ่ายวิชาการ. ประเด็น TRIPs-plus ภายใต้ TUSFTA .[ออนไลน์].

<http://exim.go.th/>. (5 มิถุนายน 2550)

ส่วนวิเคราะห์เศรษฐกิจ ฝ่ายวิชาการ. TUSFTA กับอุปสรรคที่เกิดจากกฎหมาย fast track.
[ออนไลน์]. <http://exim.go.th/>. (5 มิถุนายน 2550)

ส่วนวิเคราะห์เศรษฐกิจ ฝ่ายวิชาการ. ความตกลงการค้าเสรีสหรัฐ-สิงคโปร์ กรณีศึกษาที่
น่าสนใจ [ออนไลน์]. <http://google.com/>. (6 มิถุนายน 2550)

George Wei. Singapore Journal of International and Comparative Law 1997. [online].

<http://international.westlaw.com/welcome/WorldJournals/>. (may,30 2007)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล : นางสาว พรจारी เนตรพิสุทธิ์

วัน เดือน ปี เกิด : 20 กรกฎาคม 2525

วุฒิการศึกษา :

ปี 2548-2550: ศึกษาและสำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิตคณะนิติศาสตร์
มหาบัณฑิต ภาควิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและ
เทคโนโลยีสารสนเทศ

ปี 2543-2547: ศึกษาและสำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตคณะนิติศาสตร์

ปี 2546-2547: ศึกษาและสอบผ่านใบอนุญาตว่าความ สภานายความ
แห่งประเทศไทย

ปี 2546: ศึกษาวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย (English for
lawyer training program) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปี 2543: ศึกษาวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปที่ English Language
Centre at HawThorn, Melbourne, Australia

ประสบการณ์การทำงาน :

ปี 2547- ปัจจุบัน: ทำงานบริษัท บัตรกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ตำแหน่ง
Customer Service